Als ratten in de kerk. Een dorpsgeschiedenis uit een nog jong verleden

Bèr Hollewijn

bron
Bèr Hollewijn, *Als ratten in de kerk. Een dorpsgeschiedenis uit een nog jong verleden*. De Fontijn, De Bilt 1974

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/holl008alsr01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

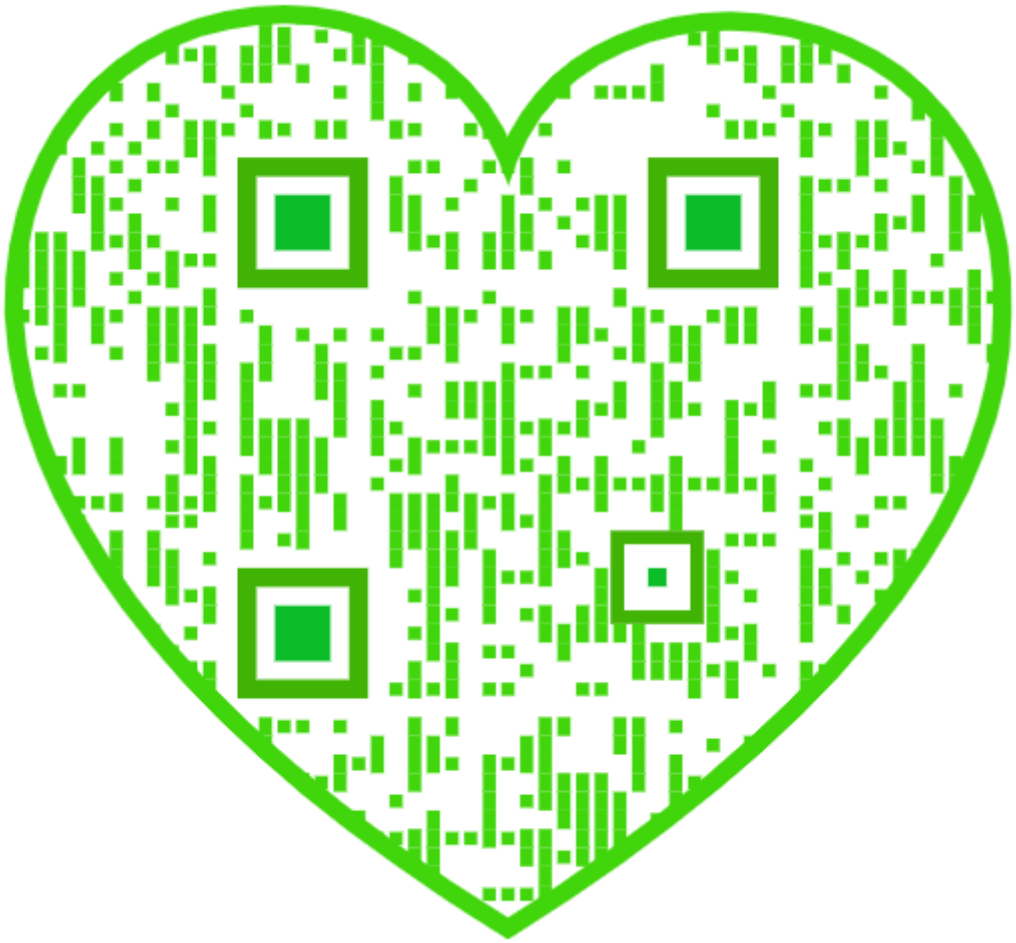

I

‘Mensen kunnen als ratten zijn. Ze knagen aan de eer en de goede naam van de evenmensen...’

Dit zei pastoor Klabbers met stemverheffing op een trieste zondagmorgen, toen de najaarswind om het dorpskerkje gierde en natte blâren tegen de ramen kletsten.

Het was zijn gewoonte niet om ratten of ander gedierte vergelijkenderwijs in de gewijde rede te gebruiken. Ratten horen niet in de kerk. Hoe ze er waren gekomen, was een raadsel. Ze zaten in de grafelijke bank, waarin de burgervader met zijn wederhelft zich hadden geïnstalleerd. Het echtpaar was ervan ondersteboven. Mevrouw speelde zenuwachtig met haar vingers op haar mollige dijen, terwijl de adamsappel van haar echtgenoot in zijn langgerekte keel op en neer schoot.

Pastoor Klabbers zijn schrandere oogjes schouwden langs de rijen gelovigen. De wind gierde. De natte blâren kletsten. Honderd en meer hoofden waren naar hem gericht. De mensen verwachtten dat hij onthullingen zou gaan doen. Maar in plaats van zijn toorn de vrije loop te laten, zei pastoor Klabbers: ‘Wij zullen het voor vandaag hierbij laten. In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, Amen.’

Hij stapte van het bankje dat in de preekstoel stond en ging naar het altaar. Achter hem hoorde hij een oneerbiedig gemompel.

‘Credo in unum Deum,’ bad pastoor Klabbers...

Het is een hele geschiedenis, die aan dit gebeuren op deze natte herfstzondagmorgen voorafgaat. En er is nog een nageschiedenis ook.

Allereerst zal ik u pastoor Klabbers voorstellen. Een zesenveertiger, klein en breed van omvang, van boerenafkomst. Reeds van jongsaf wilde hij priester worden. Hoewel de prefekt van het klein seminarie bij zijn aanmelding ietwat beteuterd naar de kleine dikkerd had gekeken, voorzagen de kerkelijke voorschriften alleen in lichamelijke afwijkingen, die het priesterlijk ambt belemmeren of onmogelijk maken. Dit was op Jozef niet van toepassing. Achteraf bleek hij bovendien een begaafd student te zijn, die zonder doublures de beide seminaries doorliep.

Na zijn priesterwijding sloofde hij zich, als kapelaan, achtereenvolgens in drie stadsparochies uit. Hij was een echte sjouwer in de wijngaard van den Heer...

Met de jaren werd hij omvangrijker. Toch leefde hij sober, 's Morgens at hij een sneetje roggebrood met gerookt vlees, 's middags één aardappel met een mager varkenslapje en een berg groenten en 's avonds de dubbele portie van zijn ontbijt. Met minder kan een mens moeilijk in leven blijven. Op vijfenveertigjarige leeftijd volgde zijn benoeming tot pastoor in de parochie van de heilige Sint Cornelius, patroon tegen kinderstuipjes en andere zenuwachtigheden...

De avond van de dag waarop in de krant de benoeming van de zeereerwaarde heer Jozef Klabbers tot pastoor van de Sint Corneliusparochie wereldkundig werd gemaakt, hobbelde een vehikel tot voor het huis van de nieuwbakken herder. Remmen knarsten. Een of andere buisleiding pruttelde de laatste adem uit. Een deur gaapte open en uit de muil schoof iemand naar buiten. Een bepáálde iemand. Hij schoof uit de muil en stond, op twee stelten staande, er naast. Recht stond hij, om en om de twee meter lang, met een pandjesjas behangen.

Uit de binnenkant van het Citroën-overblijfsel gebood een vrouwspersoon: ‘Bel!’

De pandjesjasverschijning heipaalde naar de deur en drukte met een vinger op het blank-koperen belleknopje.

Lena, de oudste zuster van de pastoor, die de maagdelijke staat omwille van de huishouding van haar heer-broer had omhelsd, deed open en keek verwonderd naar de langdradige verschijning. Deze onthoedde zich, boog en zong met een niet onverdienstelijke baritonstem: ‘Ik groet u vrouwe. Is bijgeval de zeereerwaarde heer Klabbers ten huize?’

Lena wist niet wat te denken. In haar loopbaan had ze alle mogelijke bezoekers en bezoeksters bij dag en bij nacht aan de deur gehad, waardoor zij een feilloos gevoel voor de intentie van de diverse lieden had gekregen. Met deze mens wist ze geen raad.

De lange lachte. ‘Hahahi,’ lachte hij en zong wederom: ‘Wees niet uit het lood geslagen, vrouwe. Ik vertegenwoordig het wereldlijk gezag in de gemeente waar de zeereerwaarde de geestelijke belangen zal komen behartigen.’ Zonder verdere bedenkingen trad Lena terug en nodigde hem uit om binnen te komen. Ze liet hem in de wachtkamer en spoedde zich naar haar heer-broer.

De ontmoeting van de edelachtbare heer burgemeester en de pastoor was waard geweest om op een kiek te worden vereeuwigd. ‘Don Quichotte,’ dacht pastoor Klabbers bij de eerste aanblik. De ‘figuur’ die de burgemeester bij de aanschouwing van het ronde pastoorke in de gedachten schoot, trachtte hij gedecideerd weg te slikken. Zijn adamsappel danste op en neer. Zoals gezegd, het was een kiek waard geweest.

Beide mannen reikten elkaar de hand.

‘Aangenaam,’ zei pastoor Klabbers.

‘Ehum,’ zei de burgemeester. ‘Ehum, ik ben... gefeliciteerd met uw uitverkiezing.’

‘Gaat u zitten,’ nodigde pastoor Klabbers hem uit, ‘of beter,

komt u mee naar mijn kamer, dan kunnen wij wat praten.' 'Graag,' antwoordde de burgemeester, 'maar buiten... in de wagen... eh... mijn vrouw, ziet u...'

'Uw vrouw? Waarom heeft u haar niet mee naar binnen gebracht?'

'Zal ik haar halen?'

'Maar natuurlijk.'

Bij het naar buiten gaan wist zijn edelachtbare dat zijn woordenschat hem in de steek had gelaten. Maar wie had kunnen denken...

'Je mag binnenkomen,' zei hij tegen zijn echtgenote in het vehikel.

'Mag ik,' beet ze vinnig terug...

Ze zaten in de kamer. Lena had thee geserveerd en de burgemeester had een havanna gekregen. Pastoor Klabbers rookte niet.

Mevrouw van de edelachtbare deed ijverig mee aan het op gang komende gesprek. Ze was een welgedane dame, die met verstand van zaken haar hebben en houwen tot volslanke proportie had ingeregen. Ze keek welgevallig naar mijnheer pastoor, die met zijn voeten op een voetenbankje in een gebeeldhouwde leunstoel zat.

'Dan is er nog het kasteel,' zei ze.

'Sssssst,' deed de edelachtbare.

'Waarom sssst?' vroeg mevrouw.

'Och,' baritonde de gezagsdrager, 'dat is iets voor later.'

'Nu of later. Het stáát er,' zei ze koppig.

'Staat er een kasteel in mijn parochie?' informeerde de pastoor.

'Het staat er sinds eeuwen,' deklameerde het burgerlijk hoofd. 'Volgens deskundigen dateert het uit plusminus twaalfhonderd. Het verkeert momenteel in een vervallen staat. De gracht, die het omspoelt, heeft zelfs de fundamenten uitgehold. De laatste bewoonster, freule Geertruida

Charleroi tot Hasselevinck, heeft het tot in de nerven laten onderkomen. Zij was geestesziek. Het trieste gevolg van haar dolzinnigheden resulteert thans in de desolate toestand van het kultuurpand, dat de oudheid aan onze gemeenschap heeft nagelaten.

‘Door wie wordt het nu bewoond?’

‘Door niemand.’

‘Niemand?’

‘Nee, door niemand,’ mengde mevrouw zich wederom in het gesprek. ‘Freule Geertruida Charleroi van Hasselevinck heeft het bij testamentaire beschikking aan de kerk vermaakt.’

‘Aan de kerk?’

‘Aan de kerk,’ beaamde de burgemeester.

‘Het is dus eigendom van de parochie?’

‘Met het bijbehorend park en negen hektaren landerijen.’

‘Niet zo weinig.’

‘Het is een rijkdom en een last,’ citeerde het hoofd van de gemeente een rijksexpert, die de restauratie verantwoord had geacht.

Het rijksbureau voor monumentenzorg was bereid er een niet onbelangrijke subsidie voor te verlenen, mits de provincie, de gemeente en de eigenaar of eigenares het resterend kapitaal voteerde en het gebouw een doelmatige bestemming zou krijgen. Deze ‘bestemming’ was de essentie, waarom het echtpaar een ongebreidelde belangstelling voor het kasteel had.

‘Het zit zo,’ legde de burgemeester uit. ‘De kerk heeft aan een dergelijk bezit hoegenaamd geen behoefte. Het is te groot voor het een en te klein voor het ander. Het zou hoogstens als pastorie dienst kunnen doen.’

‘Nooit!’

‘Nooit nietwaar,’ juichte mevrouw.

‘Ik in een kasteel,’ lachte pastoor Klabbers.

‘Hetgeen wij verwachtten,’ baritonde het gemeentebestuur.

‘Daarom zal u, na uw intrede, een voorstel geworden, om deze last, tegen een betamelijke prijs, aan de burgerschap over te dragen. De landerijen blijven vanzelfsprekend eigendom van de kerk. De koopsom betreft alleen het gebouw met het omliggend park. Wat dunkt u?’

De pastoor dunkte vooralsnog niets. Hij wilde de erfenis eerst met eigen ogen aanschouwen. Trouwens, zijn voorganger... hoe zat dat?

‘Hoe dacht mijn voorganger over deze kwestie?’

‘Och,’ hangschouderde de burgemeester en mevrouw lachte zuurtjes, ‘een bovenste beste man, maar zonder daadkracht. Wat er tot op heden met betrekking tot de restauratieplannen is gebeurd, geschiedde uitsluitend in mijn opdracht. Mijn liefde voor de historie, ziet u.’

Pastoor Klabbers keek met zijn slimme oogjes naar het edelachtbaar echtpaar.

‘En welke bestemming denkt het gemeentebestuur aan het kasteel te geven?’

De burgervader kuchte en slikte.

‘Kasteel,’ hakkelde hij. ‘Het is... eh... meer... eh... meer een herenhuis. Acht kamers en nog zo wat. Dat is alles.’

‘Hoogstens voldoende voor een gezin,’ beaamde zijn eega.

‘Hoeveel kinderen heeft u?’

Een striemende karwatsslag sloeg op de zielen van twee machteloze mensen. Ontsteld merkte pastoor Klabbers, dat hij zijn eerste parochianen een bittere pil had te slikken gegeven.

‘Neemt u mij niet kwalijk,’ smeekte hij bijna. ‘Ik ben nog een vreemdeling in Jeruzalem...’

Hiermee eindigde het bezoek. Het is de proloog, ofwel de inleiding op het verhaal.

U kent nu enkele hoofdpersonen. Er zijn er nog meer.

Mieke bijvoorbeeld. Een meisje zo mooi als een blinkende dauwdruppel op een met zon overgoten lentebloem. De anderen verschijnen, ieder op zijn of haar beurt, ten tonele. Het zijn meest gewone mensen, die er niet op staan om in deze aanhef vermeld te worden. Pastoor Klabbers is dat ook niet, maar hij is nu eenmaal de hoofdpersoon waar het verhaal om draait en een priester moet zich dikwijls meer laten welgevallen dan hem lief is...

2

Een kleurengamma van piepende orgeltonen stroomde vanaf het oksaal langs de gewelven van de rijkelijk versierde kerk, toen pastoor Klabbers er zijn plechtige installatieintrede deed. Voorafgegaan door een rij bruidjes, onder het leidend toezicht van mejuffrouw Prospera van der Kuil, onderwijzeres met akte nuttige handwerken, en het voltallig kerkbestuur, schreed de herder, met een blinkend schopje in zijn hand, door het middenschip. Hij werd begeleid door de hoogeerwaarde heer Deken en een zeereerwaarde pater Franciscaan. Achter hen volgde de burgemeester aan het hoofd van de gemeenteraad, terwijl de staart werd gevormd door de besturen van ‘geestelijke’ en ‘stoffelijke’ verenigingen. Achter deze stoet stroomden de gelovigen het kerkgebouw binnen, om via de zijbeuken een plaatsje in de banken of op de stoeltjes te bemachtigen. De leden van de fanfare ‘Kunst naar krachten’ lieten in het portaal het speeksel uit de warmgeblazen instrumenten lopen... Ze hadden het werkelijk te erg gemaakt. Toen de zeereerwaarde aan de parochiegrens arriveerde, stonden daar het kerk-

bestuur, de gemeenteraad, de jonkheid, de schutterij, de fanfare, de ruiterklub op trappelende paarden, met gekleurde linten in gevlochten staarten, een stel godsdienstige verenigingen, waarvan de leden medaljes op hun borsten droegen, verder de gewone huis-of-tuingelovigen in alle leeftijden en een aantal bruidjes. Ze stonden in een wijde kring geschaard om een ereboog, waarop met goudgele letters ‘Welkom o priester’ was geschilderd. Dit welkom werd in eerste instantie in een toespraak onderstreept door de kapitein der jonkheid en daarna door de kerkmeester-slager, die aan een kronische bronchitis leed en een mengsel van kuchen, gehakkel van woorden en slijmslikken voortbracht. Na hem kwam de burgemeester aan het woord. Op het moment dat de edelachtbare zijn borstkas liet zwellen om zijn rede uit te spreken, steigerde een der paarden. De ruiter kon de grijsgespikkelde stamboekhengst niet direkt meester. De achtersteven van het schichtige dier bonkte tegen een paal van de triomfboog, waardoor het schild met ‘Welkom o priester’ naar beneden viel, pal langs het hoofd van de burgervader. Instinktief gebruikte deze zijn hoge hoed als afweermiddel en had, na de val van het schild, nog slechts de rand van het hoofddeksel in zijn hand. De stamboekhengst krampte onder de spoorpijnen, die zijn berijder hem in de flanken dreef. Briesend stoof hij vooruit, midden door het genootschap voor een zalige dood. Toen greep een jonge kerel het beest bij de halster en dwong het zich fatsoenlijk te gedragen. De voorzitter van de katholieke arbeidersbeweging redde de situatie, door zijn dochtertje, dat met een boeketje bloemen terzijde stond, naar voren te duwen. Het kind ratelde een haar door mejuffrouw Prospera van der Kuil geleerd versje af, waarin de trouw van de priester werd vastgesteld en eindigde met: ‘Wij weten het, gij zijt bereid. Want gij zijt priester in eeuwigheid.’ Met een buiging bood het kind de bloemen aan. De pater Franciscaan

zwaaide met de armen, waarna de stoet zich in beweging zette, langs de kerkweg, versierd met vaantjes en groene guirlandes, waarin witte, gele en rode papieren bloemen staken.

De zon had het op de heupen. Haar gouden stralen blonken op de weg en op de koppen der mensen. Straaltjes transpiratie doorweekten pastoor Klabbers zijn gesteven boord. De hoogeerwaarde heer Deken keek geamuseerd naar de burgemeester en zei: ‘Ik heb nog nooit een installatie meegemaakt, die zonder ongelukken verliep,’ waarop pastoor Klabbers antwoordde, dat hij het hopelijk maar één keer hoefde te doorstaan. Toen verging alle horen en zien. De fanfare zette een door de dirigent zelf gekomponeerde processiemars in.

Aan de kerk dromde de gemeenschap der gelovigen samen en sprak de pater, als deservitor, gevoelvolle woorden. Een tweede lievelingetje van mejuffrouw Prospera van der Kuil gaf het herderschopje aan zijn eerwaarde. Toen begon de triomfantelijke intocht onder piepende orgeltonen.

Het orgel was versleten en kraakte hartstochtelijk om vernieuwd te worden. Men moest er zich voorlopig echter mee behelpen. Een nieuw orgel betekende een kapitaaluitgave, die uit de gewone kerkmiddelen niet te bestrijden viel.

Het was pastoor Klabbers aan te zien dat de ontroering hem te pakken had. Tegen zijn gewoonte in deed hij zenuwachtig. Nadat de deken de benoemingsbrief had voorgelezen en de ambtseed afgenomen, nam de pastoor de sleutels van de kerk en die van het tabernakel in ontvangst, alsmede de biechtstoel, de kelk, het missaal, de priesterlijke gewaden, het doopvont, de kerkklokken en de preekstoel. Het volk volgde aandachtig de ceremonies. Toen de hoogeerwaarde heer Deken niets meer had om over te dragen, klom pastoor Klabbers, bezweet en wel, op de preekstoel. Op dit moment stagneerde de plechtigheid. De voorkant van de

stoel was te hoog voor mijnheer pastoor. Hij kwam er nauwelijks met zijn schouders bovenuit. De koster zou echter geen koster zijn geweest, als hij geen oplossing had geweten. Met drie rukbewegingen rukte hij de kussens van de onderste altaartreden en spoedde zich naar de preekstoel, waar hij de zachte verhoging onder de opgetrokken voeten van zijn nieuwe werkgever duwde. Het hielp. De in letterlijke zin op kussens staande pastoor werd voldoende zichtbaar. Vanwege zijn wankele toestand klemde hij zich vast aan het lessenaartje en begon met het voorlezen van het evangelie van de Goede Herder. Daarna klonk onvervaard zijn stem door het neo-gotische kerkgebouw:

'Beminde parochianen. Het is een voorschrift van de Moederkerk, dat een pastoor bij zijn installatie het evangelie van de Goede Herder voorleest. De kerk stelt de parochie voor als een schaapstal, waarvan ik de herder zou zijn en gij de schapen. Ge begrijpt, dat dit vergelijkenderwijs is bedoeld. Ik ben geen herder en gij zijt geen schapen. Ik ben een gewoon mens, die uit zichzelf niets vermag. Wat ik ben, ben ik door de genade. Over mij is de genade van het priesterschap gekomen. Dit betekent dat ik middelaar mag zijn, tussenpersoon tussen God en de mensen. De goede herder is de grote Baas zelf, die onder ons is met zijn liefde. Hij is IN ons, in u en mij.'

De nieuwbakken 'herder' zat op zijn stokpaardje. Vurig was zijn betoog. De liefde is het voornaamste. Zij kan bergen verzetten. Zij geeft, zonder terug te vragen. De liefde is het fundament, de hoeksteen.

De gelovigen luisterden met stille aandacht. Zelfs toen de pastoor met een machtig 'Amen' zijn predikatie besloot, bleef het opmerkelijk rustig. Zijn talent lag boven de verwachtingen.

Na de inzet van het piepende orgel, werd tot slot een uitbundig 'Te Deum' gezongen. Algemeen was men diep

onder de indruk...

De stoet formeerde zich wederom voor de kerk en bracht de pastoor naar het patronaat, waar papieren slingers van lamp tot lamp hingen en een zetel op het toneel was geplaatst, waarin de zeereerwaarde plaats moest nemen. De hoogeerwaarde heer Deken nam afscheid. De zondagskrans wachtte hem. Ook de pater Franciscaan verontschuldigde zich. In het klooster werd een pingpong-kompetitie gehouden en hij maakte een goede kans op het kampioenschap.

Pastoor Klabbers zat in de zetel op het toneel van het patronaat. De eerste die hem bestormde was de burgemeester. Hij sprong als een klipgeit op de verhoging, om zijn speech die door de opstand van de hengst bij de ingangspoort van het dorp niet aan bod had kunnen komen, ten beste te geven.

'Ehum,' begon hij, haalde diep op en slikte. 'Zeereerwaarde heer pastoor Klabbers, gezondene des hemels. Hier, bij de grens van de gemeente eh... ehum... die tevens de grens van de parochie is...'

Het rumoerde in het zaaltje. Meisjes giechelden. Anderen riepen 'ssst'. De burgemeester keek verontschuldigend naar de menigte.

'Ik had mijn toespraak voor aan de grens, ehum...'

'Gaat u rustig verder,' moedigde de pastoor hem aan.

De edelachtbaarheid vermande zich en begon opnieuw: 'Er zijn méér grenzen. In uw beroep... eh... roeping... in uw roeping is de grens tussen het tijdelijke en het eeuwige van grote betekenis. Wij, de burgerlijke overheid, door Hare geëerbiedigde vorstin aangesteld, om de belangen van gemeente en volk te behartigen... gij... eh... deze belangen liggen in het tijdelijk vlak. Op dit vlak, het vlak van ons beleid, moet gij de hemel voorbereiden. Wij zijn immers stervelingen, pelgrims op weg naar het vaderhuis.'

De zaal kalmeerde. 'Pelgrims op weg naar het vaderhuis'

dééd het. De burgervader had het eens gelezen en was er zelf ook van onder de indruk gekomen. Enthousiast herhaalde hij: ‘Pelgrims zijn wij, ja pelgrims, die door u geleid worden naar het Walhalla.’

Hij haalde wederom diep adem. Hij voelde het. Hij kreeg de mensen in de ban van zijn woorden. Overmoedig deed hij een stap vooruit, terwijl hij zijn armen theatraal uitspreidde. Hij had de bloemenvaas echter niet gezien, die voor hem op de grond stond. Zijn voet stootte er tegen. De vaas viel om. Een straal water liep in het voetlicht van het toneel. Mejuffrouw Prospera van der Kuil wilde te hulp snellen, maar haar wapperende klokrok streelde een ander boeket, dat eveneens tegen de grond sloeg. Algemene hilariteit. De pastoor schudde het hoofd. Toen stevende het burgerlijk hoofd resoluut op zijn eerwaarde af, greep zijn hand en: ‘Mijnheer pastoor, gij weet wat ik zeggen wil. Wij zullen prachtig samenwerken. Ge kunt op mij rekenen.’

‘Hartelijk dank, burgemeester,’ zei pastoor Klabbers en hij dacht: ‘Als ge dat alleen had gezegd, was het voldoende geweest.’

Daarna kwam de parochieprocessie van rijk en arm, groot en klein, mannelijk en vrouwelijk geslacht, in beweging, om mét en zonder woorden, de pastoor ernstig, lachend, verlegen of devotelijk, de hand te drukken. Het karwei duurde voor de zeereerwaarde heer Klabbers precies drieentwintig minuten en zevenendertig sekonden. Daarna werd hij door ‘vooraanstaanden’ naar de pastorie vergezeld...

3

Het gezelschap ‘vooraanstaanden’ zat in de kamer van de zeereerwaarde heer pastoor Klabbers. Het waren de vier kerkmeesters: Verstegen en Verwijmeren, vertegenwoordigers van de boerengelovigheid, slager Peters, namens de neringdoende middenstand en Stevens, voorzitter van de K.A.B.

Verstegen was zwaar en bonkig als een ploegpaard. Verwijmeren nietig als een vetkaarsje. Tijdens een zenuwcrisis had hij al zijn haren verloren. Zijn schedel was daardoor gelijk aan een in de zon gedroogde varkensblaas. Verwijmeren droeg alzeleve een pet. Hij bezat drie exemplaren; een voor in huis, een voor tijdens het werk en een zwart glimmend lakense voor op zon- en feestdagen. Deze laatste mocht hij ook in de kerk dragen. Dit was hem door de vorige pastoor toegestaan, die hem hierdoor van een minderwaardigheidskomplex had afgeholpen. Ook nu zat hij met zijn lakense pet op, te midden van het gezelschap notabelen, naast de K.A.B.-voorzitter, die, behalve beoefenaar van het kerkmeesterschap, raadslid was en een toegewijd propagandist van de K.V.P. Stevens zijn vrouw nam het sekretariaat van het Groene Kruis waar en fungeerde als leidster van het maagdenkoor. Ze waren in het bezit van negen kinderen, wier opvoeding hun vrije tijd vulde.

Daar zat de dokter, met een goudomrande bril op zijn neus, door wiens glazen men twee goedige ogen ontwaarde.

Behalve deze waren er de burgemeester en nog twee wethouders, de president van de fanfare, de direkteur van de boerenleenbank, de dirigent van het kerkelijk zangkoor, twee reeds gejubileerd hebbende leden van de Sakramentserewacht, de prefekt van de Heilige Familie, wiens funk-

tionele bemoeiingen zich beperkten tot het voorbidden van vijf Onze Vaders en vijf Weesgegroeten en het Ere zij de Vader, tijdens de wekelijkse oefeningen, en Winandus met zijn dromerige ogen en de ononderbroken prevelbewegingen van zijn smalle lippen. Winandus had bijzondere gaven van de hemel ontvangen. Hij kon krampende beesten overlezen, de koorts doen zakken en allerlei ongemakken des levens wegbidden.

Het gezelschap zat opeengepakt in de zitkamer van mijnheer pastoor. Alleen het hoofd van de bijzondere lagere school was afwezig. Deze op en top idealist was ernstig over zijn toeren geraakt en verbleef in een abdij, om weer tot een normale levenswandel terug te keren.

Pastoor Klabbers keek voldaan naar de kamerbezetting.

'En,' begon hij, 'wat zullen de heren drinken? Een glas wijn, een elsje, of een oude klare?'

De elite prefereerde een glas wijn en de anderen verdeelden hun interessen voor spiritualiën tussen els en oude klare. De koster bediende met bevende handen, terwijl de pastoor zelf sigaren uitdeelde. Hij liet zich ook een klein elsje inbibberen en stak een sigarillos op. Hij dronk en rookte anders nooit, maar wilde man tussen de mannen zijn en hief zijn glaasje omhoog.

'Gezondheid heren, op geluk en voorspoed.'

Het gezelschap zei ook zo iets. De een wenste 'een lang leven', de ander 'op een vruchtbaar pastoraat'. De burgemeester zei 'cheerio' en verslikte zich bij de eerste slok. De dokter slurpte aan zijn glas en liet het rode vocht behoedzaam zijn keel inglijden.

'Een goed wijntje,' prees hij.

'Haha,' lachte kerkmeester-wethouder-slager Peters, 'ik vind wijn net kattepis.'

'Smaken verschillen,' repliceerde de dokter.

De burgervader wreef de tranen uit zijn ogen en verkondig-

de dat wijn de edelste der dranken was, het sap van de zondoortintelde druiven, die in het roemrijke Frankrijk...'

'Roemrijke Frankrijk,' smaalde Peters, 'lees de krant maar eens. Een heksenketel is het.'

De edelachtbare zijn adamsappel danste.

'Frankrijk,' riep hij uit, 'verkeert momenteel in een impasse, maar de oude kultuur, de kathedralen, monumenten van een groots verleden, Chartres, Notre Dame...'

'Montmartre,' vulde de prefekt van de Heilige Familie aan.

'Moulin Rouge,' piepte Verwijmeren.

De burgemeester had geen woorden meer. Zuchtend keek hij naar de pastoor, die lachte: 'Je kunt een paard van meerdere kanten bekijken,' zei zijneerwaarde. 'Voor mij heeft Frankrijk ook iets fascinerends. Niet op de eerste plaats om de wijn of de champagne. Frankrijk is de oudste dochter der Moederkerk. Het heeft kultuurmonumenten die weergaloos zijn. De franse esprit is niet te evenaren...'

'Ge kunt me nog meer wijsmaken,' begon Peters weer. 'Frankrijk is rot. Je kunt niet op straat lopen of je wordt door... u weet wel... overvallen. En in de theaters dansen de meiden in hun blote dit en hun blote dat. Ze leven daar alleen maar voor de klets-klats. Dat is Frankrijk. Schenk me nog eens in Sanders.'

Het was stil in de kamer. De 'blote dit en dat' en de 'klets-klats' hadden blijkbaar indruk gemaakt. Alleen Verwijmeren piepte nog: 'Ja, het schijnt erg te zijn. Ik heb het me ook laten vertellen.'

Pastoor Klabbers gooide de boeg om.

'Het is voor mij vandaag een grote gebeurtenis geweest,' zei hij. 'De parochie heeft zich letterlijk uitgesloofd.'

Nu kwam de voorzitter van de K.A.B. los.

'Als we iets doen, doen we het goed,' betoogde hij. 'Wij zijn een diepgelovig volk, dat er een eer in stelt zijn priester te eren.'

‘Ja, ja,’ beaamde de pastoor, ‘het zijn allemaal goede mensen.’

‘Als ze goed gehouden worden,’ zei de dokter.

‘Goed gehouden...?’

De zware boerenkerkmeester Verstegen trok diepe groeven in zijn voorhoofd.

‘U bedoelt?’ vroeg hij.

‘Wat ik zeg,’ antwoordde de dokter.

‘U zegt dat we goed gehouden moeten worden.’

‘Dat zei ik, ja.’

‘Meent u misschien dat we een soort Frankrijk aan het worden zijn?’

‘Ik beweer niets. Maar als ik naar onze jeugd kijk... de veranderde tijdsomstandigheden... danzou het wel kunnen.’

‘Wat?... Zou het wel kunnen...?’

‘Heren,’ vermaande de pastoor.

‘Dat laat ik me niet zeggen,’ donderde Verstegen, zonder op de pastoor acht te slaan. ‘Ge kunt zo geleerd zijn als ge wilt, maar onze jeugd treft geen blaam. Ik heb zeven dochters. Ze zijn zo rein als zuiver water. Ik kan ze een voor een hier laten komen.’

‘Doe dat,’ piepte Verwijmeren.

‘Dan kunnen we een dansje maken,’ stelde de wethouder van sociale aangelegenheden voor en sloeg zich van plezier op de knieën.

‘Jullie kunnen me allemaal de dakgoot in,’ schreeuwde Verstegen, ‘dubbelzinnige stommelingen.’

Met een bars gezicht riep hij tegen de dokter: ‘Ik heb u nooit kunnen pruimen. Gelukkig heb ik u ook nooit nodig gehad. Maar als het zou zijn, ga ik nog liever naar de veearts in het volgende dorp.’

De dokter gaf geen antwoord.

‘Het leek me,’ zei de pastoor nuchter, ‘dat het orgel zijn beste tijd heeft gehad.’

Allen keken naar de herder.

‘U is een pracht diplomaat,’ meende de burgemeester te moeten opmerken.

De pastoor had goed geschoten. Aller aandacht richtte zich op het orgel.

‘Het is een oude kwestie,’ lichtte de dirigent van het kerkkoor de pastoor in. ‘Iedereen is ervan overtuigd dat er een nieuw moet komen, maar het geld voor de aankoop ontbreekt ten enenmale.’

‘Dan moet het er komen.’

‘Waar vandaan?’ vroeg Peters.

‘Het is een probleem,’ zei Verwijmeren.

‘Problemen zijn er om opgelost te worden,’ meende mijnheer pastoor.

‘Natuurlijk. Maar hoe?’

De burgemeester was zo onverstandig op dit moment zijn kans waar te nemen.

‘Er is een oplossing,’ baritonde hij.

‘Een oplossing?’

‘Ja zeker. Het kasteel...’

Wederom viel er een stilte.

‘Wanneer onder het nieuwe pastoraat spijkers met koppen worden geslagen en het kasteel aan de gemeente wordt verkocht, zal deze transaktie voldoende geld in het laatje brengen, om voor het huis Gods een orgel aan te schaffen.’

‘Nooit in der eeuwigheid niet,’ barstte Verstegen los. ‘Het kasteel is van de kerk en het blijft van de kerk. Daar kunnen jullie naar fluiten.’

‘Hohoho,’ suste de wethouder van kultuur en onderwijs. ‘Een onderzoek is in deze alleszins gewettigd. Wanneer de hiervoor bestemde lichamen en instanties gunstig beslissen, komt het voorstel van de burgemeester kategorisch aan de orde.’

‘Kategorisch of wat dan ook, het kasteel is van de kerk en

slechts over mijn lijk wordt het verkocht,' repliceerde Verstegen. 'Ik weet wel wat er achter steekt. Ik weet het...'

'Maak u niet kwaad,' zei pastoor Klabbers. 'Het kasteel is vooralsnog van de kerk. Wat komt moeten we afwachten.'

'Het is van de kerk en het blijft van de kerk,' herhaalde de boer hijgend en liet zijn vuist op de tafel daveren. 'Potver...' De rest slikte hij in.

De dokter stond op.

'Ik ga opstappen,' zei hij en gaf mijnheer pastoor een hand. Ook de burgemeester rees overeind. Het hele gezelschap volgde zijn voorbeeld.

'Rustig blijven, dan bereikt men doorgaans het meest,' bezwoer de pastoor zijn verbolgen kerkmeester, die er nog altijd rood-aangelopen uitzag.

'Laat ze maar eens opkomen,' verzekerde de man. 'Als het op knokken aankomt, hebben ze aan mij een goeie...'

Het zou niet eenvoudig zijn, om het beleid van de parochie in het spoor der objektiviteit te houden. Dat begreep pastoor Klabbers reeds op de eerste dag dat hij bij zijn kudde vertoefde.

'Het zijn allemaal goeie mensen,' zei hij tot zichzelf, toen hij, alleen achtergebleven, het restant van zijn sigaartje in de asbak legde en achterover in zijn stoel leunde, vanwege een opkomende misselijkheid...

4

De dag na zijn installatie, toen de dauw nog kristalde op de bladeren van de beukenscheuten langs de landweg, verliet pastoor Klabbers de pastorie, om het kasteel te gaan bezichtigen.

Vanuit de wegkromming kwam een meisje op een fiets. Goudblonde haren golfden om haar slanke hals. Ze gleed langs mijnheer pastoor. Haar blauwe ogen keken hem lachend aan en klaar als het zilveren gelui uit het kerkklokje van een nonnetjesklooster klonk haar groet: ‘Dag mijnheer pastoor.’

Pastoor Klabbers verwonderde zich over de luchtige verschijning. Hij draaide zich om en keek het schepseltje na. ‘Een wonder,’ flitste het door zijn brein, ‘een wonder op een fiets.’ Dan wendde hij resoluut de steven en vervolgde zijn weg.

Aan het einde van een laan, met eikebomen aan weerszijden, lag het kasteel. Via een open toegangspoort kwam de pastoor op een binnenplein. Rechts ervan lag een langwerpig bouwsel, dat in de gouden eeuw waarschijnlijk de stalling van de paarden was geweest. Links een armetierig koetshuis, met een uit het lood gezakte dakgoot. Achter het bruggetje, dat de gracht overspande, verrees het vuilwitte kasteeltje met een hoektoren, bekroond door een soort ui. Het geheel had iets bekoorlijks. Voor iemand met een romantische aanleg konden deze nu schamele resten van voorbije glorie een eldorado zijn.

De deur van het kasteel ging open. Een man in het uniform van Sint Hermandad kwam naar buiten. Hij had een bos sleutels in zijn hand.

‘Morgen pastoor,’ groette de politieman, stram in de houding saluerend. ‘Lelieveld is mijn naam. Ik heb de dagelijkse kontrole gehouden. Het is okee.’

‘O, jaja,’ lachte mijnheer pastoor, ‘eh... komt u hier elke dag?’

‘Elke dag,’ beaamde Lelieveld. ‘Dat is mijn opdracht en die voer ik uit, weer of geen weer, winter en zomer.’

‘Wie heeft u die gegeven?’

‘De vorige pastoor. Sedertdien heb ik geen dag overgeslagen. Het is wel een oude keet en de nog resterende inventaris is muf en doorwormd, maar plicht is plicht. En de historie weet u, de historie zit mij in het bloed. Mijn grootvader heeft hier gediend. Toen was alles nog luisterrijk. Zes paarden op stal, het koetshuis blinkend. Ha, als u mijn grootvader had gehoord. Urenlang kon hij vertellen. Maar ja, de freule was raar en rare mensen doen rare dingen. In de vijftig jaar dat zij hier de scepter heeft gezwaaid, heeft zij voor vijfhonderd jaar laten vergaan. Heeft u het al van binnen gezien. Néé natuurlijk. Dan had ik het moeten weten. Wilt u misschien...?’

‘Graag,’ antwoordde de pastoor gretig.

‘Ik zal u voorgaan,’ glunderde Lelieveld.

Pastoor Klabbers volgde hem. Lelieveld rammelde de deur weer open en trad terzijde.

‘Entrez,’ zei hij.

Ze betraden een hal, waarin de pastoor vier verveloze, vuile deuren en een eikehouten trap aanschouwde.

‘Links is een dubbel vertrek,’ expliceerde de politieman. ‘Het midden is ontvangkamer. Rechts het boudoir van de freule en hier, naast de trap, de keuken en de torenkamer. Boven is nog een grote kamer, waarin de bibliotheek is geweest. De boeken zijn verdwenen, zoals trouwens zoveel van hetgeen er is gewéést. Voor de rest zijn er slaapkamers met in elkaar gezakte troonbedden. Enfin, u moet zelf maar zien.’

Lelieveld ontsloot de deur van het dubbele vertrek.

Pastoor Klabbers kwam in een grote kale ruimte. Er stond een gammele tafel, enkele stoelen en twee scheefhangende kasten.

‘Is het dat?’ vroeg hij.

‘Dat is het,’ antwoordde Lelieveld. ‘Had u meer verwacht?’ ‘Och meer. Je maakt je er een voorstelling van hoe het zou

kunnen zijn. Een kasteel is nu eenmaal...'

'Wat u ziet,' onderbrak Lelieveld hem, 'kunt u als het droevig overschot van de totale inboedel beschouwen.'

'Hoezo?'

'Dat is een ingewikkelde kwestie. Het volk van het dorp spreekt sinds mensenheugenis over "ons kasteel" en voelt zich verheven boven de bewoners der omliggende gemeenten. Toen de freule gestorven was en het kasteel leeg stond, meende iedereen hier vrije toegang te hebben. En de pastoor gaf voor een paar gulden kapitalen weg. Totdat hij mij het toezicht opdroeg. Maar ja, toen was er niet veel meer over.'

Pastoor Klabbers stond midden in een voor hem ontstellend raadsel. Hoe was het mogelijk dat een uitgebreide antieke inventaris zo grondig was verdwenen?

'Wat een heerlijk kommunisme,' zei hij tegen Lelieveld.

'Hoe bedoelt u?' vroeg deze.

'Ik meen, dat velen beter een beetje kunnen hebben dan één alles...'

De pastoor doorliep met Lelieveld alle vertrekken. Overal aanschouwde hij dezelfde troosteloosheid.

Bij het verlaten van het erfgoed van freule Geertruida Charleroi tot Hasselevinck, vroeg de rijksveldwachter: 'Wat dunkt u, zal ik maar gewoon blijven doorgaan?'

'Doorgaan?'

'U bent nu de baas.'

'O, u bedoelt... Dat is te zeggen. Ik zou de sleutels graag tot mijn beschikking hebben.'

'Er is maar één stel.'

'Dat geeft u dan aan mij.'

'En ik?'

'Als u ze nodig heeft, kunt u ze bij mij komen halen.'

Lelieveld keek hem verbijsterd aan en beet op zijn tanden.

'Ik weet genoeg,' antwoordde hij stroef. 'Hier heeft u de

sleutels. Nieuwe heren, nieuwe wetten. Goedendag.'

'Zo bedoel ik het niet,' riep de pastoor hem na.

'Ik heb mijn eigen bedoeling,' riep Lelieveld terug, zonder om te kijken.

Pastoor Klabbers wist niet wat hem overkwam. Waren ze hier zo kort aangebonden? Dan konden ze aan hem een goeie krijgen. Als de oude pastoor over zich liet lopen, moesten ze niet denken dat alle pastoors voetenmatjes zijn. Het zou hem niet gebeurd zijn dat het kasteel was leeggeroofd.

'We zullen het voorlopig op zijn beloop laten en afwachten,' besloot de herder en treuzelde het laantje door.

In de dorpsstraat passeerde hem kerkmeester Verstegen. De zware boer zat wijdbeens op een beerton, die op een platte kar was geladen.

'Hu bles,' riep Verstegen en trok aan de teugels.

'Morgen,' groette hij. 'Bent u naar het kasteel geweest?'

'Ja,' zei pastoor Klabbers, de sleutelbos tonend.

'Kom mee, dan drinken we thuis een tas koffie,' verzocht Verstegen.

Daar voelde pastoor Klabbers wel voor.

'Goed,' riep hij terug. 'Ga maar vast vooruit. Ik volg wel.'

'Ik reken erop.'

Verstegen reed op de ton een landweg in naar zijn boerderij. Toen de pastoor het erf betrad, kwam de boer hem tegemoet en bracht hem naar een groot keuken-woonvertrek, waar een struise maagd dampende koffie inschonk. Het eerste dat pastoor Klabbers opviel was een antiek secretairtje. 'Zeker een aandenken van het kasteel,' dacht hij, maar zei niets.

'Mijn oudste,' stelde Verstegen zijn dochter voor. 'De oudste van zeven.'

'Waar zijn de anderen?'

Verstegen keek naar zijn telg.

‘Truus, Neelke en Annie zijn in de stal bezig,’ zei het meisje. ‘Marijke, Jozefientje en Maartje zijn met Quirinus op het veld.’

‘Roep hen die in de stal zijn,’ gebood Verstegen, ‘dan kan de pastoor hen zien.’

Het meisje spoedde zich heen. Verstegen was blijkbaar trots op zijn kroost.

Terwijl ze beiden aan hun koffie slurpten, kwamen de dochters naar binnen. Wolken van meiden, stoer en sterk van lijf en leden, met gezichten als opgepoetste bellefleuren. Ze stonden gevieren op een rijtje te giechelen.

‘Dat zijn ze,’ pochte vader Verstegen. ‘De anderen zijn soortgelijk. Alleen de jongste valt een beetje uit de toon. Die is met witte haren uit de fabriek gekomen.’

‘Dag dames,’ zei mijnheer pastoor.

De meisjes bleven giechelen.

‘Jullie zijn ferme meiden,’ prees de herder hen. ‘Zeker allen een flinke boerenzoon aan de hand?’

Toen brak het gegiechel eerst goed los.

‘Ze lijken wel imbeciel,’ dacht de pastoor en keek naar zijn kerkmeester, die een eind maakte aan de vertoning. ‘Ga maar weer,’ zei hij.

Ze holden weg. Buitten lachten ze zo luidkeels, dat de kippen van de weeromstuit mee begonnen te kakelen.

‘Het is een zorg,’ zuchtte Verstegen. ‘Zeven dochters en geen vrouw.’

‘Is ze al lang dood?’

‘Zestien jaar. In het kraambed. Zij en mijn zoon.’

Verstegen zei het met gekropte keel. Hij nam zijn kop koffie en dronk.

Pastoor Klabbers had met de weduwnaar te doen.

‘Het is een hard gelag,’ zei hij, ‘maar je kunt het wel aan, lijkt me.’

‘Ja, ja,’ beaamde Verstegen, ‘toen ze klein waren. Maar nu,

ik weet niet. Er is nog niet een die een vrijer heeft.'

'Nog geen een,' verwonderde de pastoor zich. 'Het zijn toch...'

'Dat zijn ze,' bevestigde Verstegen heftig. 'Als ik er maar raad mee wist. Ik geef toe dat ik ze kort heb gehouden. Maar wat doe je als je er alleen voor staat. Ik kan het niet.'

'Wat niet?'

'Hen hun ongeluk laten inlopen.'

'Is het zo erg?'

'Ik kan het niet kwijt. Het achtervolgt me...'

Verstegen schoof zijn stoel naderbij.

'Gij zijt priester,' zei hij, 'en gij moogt het weten. Ik heb maar één zuster. Ze ging met de onderwijzer, die haar likte waar hij de kans kreeg. Waarschuwingen, verbod, huisarrest, niets hielp. Een half jaar later was zij onteerd. Ze werd uit huis gezet en hij uit de school getrapt. Kunt u mij begrijpen? Mijn zuster heeft ons gebrandmerkt en mijn dochters... Als er één...'

Pastoor Klabbers begreep. Het was niet de eerste keer dat hij in zijn priesterlijke loopbaan met dergelijke netelige situaties werd gekonfronteerd.

'Waar is uw zuster nu?' vroeg hij.

'Ik wil er niets mee te maken hebben. Ze woont kilometers hier vandaan.'

'Getrouwd?'

'Met dat misbaksel. Vier kinderen, is me verteld.'

'Vind je het zo erg dat je zuster heeft moeten trouwen?'

'Erg... Vraagt u dat? Het is het ergste wat bestaat.'

'Denk je dat?'

'Denken? Dat IS zo. Dat is altijd zo geweest.'

'Dan wordt het tijd dat dit verandert.'

'Wat verandert?... Vindt u het misschien niet erg?'

'Jawel, maar niet erger dan wat anders.'

'Wát anders?'

‘Er bestaan tien geboden, Verstegen. De eerste drie zijn de voornaamste. God beminnen boven alles en de evennaaste als je zelf. Je wilt met je zuster niets meer te maken hebben. Weet je dat dit in wezen erger is dan wat je zuster heeft gedaan?’

‘Wát zegt u?’

‘Vergeef ons onze schuld, zoals wij aan anderen hun schuld vergeven...’

‘U zou willen...’

‘Onze Lieve Heer heeft nooit een zondaar of zondares verstoten. Alleen de huichelaars, die zich beter voordeden dan ze waren, heeft Hij uitgescholden. Gepleisterde graven, schold Hij, van buiten schitteren jullie, maar van binnen stinken jullie van verrotting.’

Verstegen zat verbijsterd te kijken.

‘Ge zijt van een heel ander kaliber dan de vorige pastoor,’ braddelde hij.

‘Je moet wat soepeler tegenover het leven en de menselijke zondigheid staan,’ zei pastoor Klabbers. ‘En wat soepeler tegenover de vrijheid van je dochters. Je moet hun de kans geven zelf hun leven te bepalen. Daar praten we nog eens over. Ik moet nu gaan opstappen...’

‘Ik begrijp u niet. Mijn dochters... Ze hebben geen ervaring. En de jongens... Als je een kat bij een stuk vlees zet, moet het al een sterke kat zijn.’

‘Haha,’ lachte de pastoor, terwijl hij zich van de stoel liet glijden, ‘en ze zitten goed in het vlees.’

Verstegen keek hem met grote ogen aan.

‘Is het niet zo?’ vroeg de zeereerwaarde.

‘Jawel, maar...’

Terwijl ze de deur uitgingen, betoogde Verstegen: ‘Het is zoals u zegt. Ik voel wel waar u heen wilt, maar ik vat het niet.’

‘Dat komt wel,’ bemoedigde de pastoor hem. ‘Als je me

nodig hebt. We zien elkaar trouwens dikwijls genoeg. Ik zou graag spoedig kerkmeestersvergadering houden, in verband met het kasteel, zie je.'

'Dat krijgt de gemeente niet,' dekreteerde Verstegen beslist. 'U weet niet wat daar achter steekt. De burgemeester wil er gaan wonen. Zijn vrouw drijft hem. De verwaande popnel. Ze is vergeten waar ze vandaan komt.'

'Uit de buik van haar moeder,' grapte de pastoor en zwaaide met zijn arm ten afscheid.

Verstegen keek hem na.

'Een eigenaardige seigneur,' dacht hij. 'Die verkondigt theorieën, waar je vierkant van tegen de vlakte gaat.'

De seigneur liep zwetend over de dorpsweg.

'Er zit meer oud roest dan ik kon denken,' overwoog hij. 'Het zal veel inspanning kosten, om wat frissere ideeën in de boerenkoppen te heien. Maar met Gods hulp...'

Daar kwam het meisje op de fiets weer. Het blonde wonder kwam nader en nader.

'Halt,' riep pastoor Klabbers. 'Stap jij eens af.'

Ze deed het en stond lichtjes hijgend voor hem.

'Wie ben jij?' vroeg de pastoor.

'Mieke,' antwoordde ze, 'Mieke van de schoenmaker.'

'Mieke van de schoenmaker.'

Bewonderend keek hij naar het bloempje. Wat een tegenstelling met de giechelende Verstegerinnen.

'Heb ik je niet gezien bij mijn installatie?'

'Ik ben in de kerk geweest, maar ik kon niet naar het patronaat komen. Moeder is ziek, al maanden. Ik diende in de stad, maar ben terug naar huis moeten komen. Ik ben de oudste van twaalf. Het gaat met moeder nu wat beter. De dokter zegt, dat het ergste voorbij is.'

'Zo, zo,' zei mijnheer pastoor. 'En jij fietst graag, geloof ik.' 'Ik moet wel. Boodschappen doen, schoenen bezorgen en zo. Als moeder beter is, vertrek ik weer.'

‘Bevalt het je niet in het dorp?’

‘Mij niet gezien hoor,’ lachte ze. ‘Ik moet niets van dat bekrompen gedoe hier hebben. Alles uiterlijk en kletsen. Een mens is wat hij van binnen is, zegt mijn vader altijd.’

‘Je vader is verstandig. Doe de groeten van mij thuis en zeg dat ik eens gauw kom aanlopen.’

‘Ik zal het zeggen.’

‘Dag Mieke.’

‘Dag mijnheer pastoor.’

Lenig sprong zij op haar fiets en reed weg.

‘Dat is geen oud roest,’ grinnikte de herder. ‘Van dat soort zou ik een hele parochie willen hebben.’

5

Pastoor Klabbers was een echte doordrammer. Dat bleek al op de eerste de beste kerkmeestersvergadering.

Het stormde.

‘Nooit,’ bulderde Verstegen.

‘Dat is één stem tegen,’ stelde de pastoor lakoniek vast. ‘En de andere heren?’

‘Dat is te zeggen,’ begon slager Peters weifelend. ‘Het zit zo, weet u. Vanwege mijn slagersbedrijf vertegenwoordig ik de zelfstandige middenstand in het gemeentelijk overheidskollege. Uit dien hoofde ben ik wethouder van kultuur en onderwijs en van de reinigingsdienst. Ik erken... het belang... het kasteel ligt in de gemeente...’

‘Liggen of niet, het is van de kerk,’ interrumpeerde Verstegen. ‘Eerlijk geërfd. Het staat zwart op wit.’

De K.A.B.-voorzitter wilde, als raadslid, de wethouder van

kultuur, onderwijs en reiniging bij diens verdediging van de gemeentebelangen assisteren.

‘De overheid dient de belangen van de bevolking,’ betoogde hij. ‘In mijn funktie als gemeenteraadslid...’

‘Het is hier kerkmeestersvergadering,’ hakte Verstegen hem af, ‘geen gemeenteraad. Daar kunnen jullie de boel belazeren, maar hiet niet...’

Over en weer werden hartstochtelijk beschuldigingen en verwijten gelanceerd. Alleen Verwijmeren zweeg. Zenuwachtig frutselde hij aan de klep van zijn pet. De zeereerwaarde heer voorzitter trommelde met zijn vingers een roffel op de tafelrand. Het koffiewater kookte...

Pastoor Klabbers had zijn voorstel om het gammele kasteeltje aan de gemeente te verkopen, weloverwogen ter tafel gebracht. Drie keer was hij nog op onderzoek uit geweest. De eerste maal had hij, bergen stof, vuil en spinnewebben trotserend, alle hoeken en gaten doorsnuffeld. Stukken vloer waren vermolmd, planken uitgebroken. Plafonds vertoonden scheuren en verveloze ramen waren niet in beweging te krijgen.

Toen hij de tweede keer het binnenpleintje overstak, zag hij dat welgeteld negen ruiten aan de vernielzucht van de jeugd waren ten offer gevallen.

Het derde bezoek bracht pastoor Klabbers in gezelschap van de burgemeester en de gemeente-architekt, de laatste gewapend met een pak tekeningen. Hij spreidde deze op de wiebelende tafel in het dubbele vertrek uit en gaf, met een ballpoint langs een aantal lijnen lopend, uitgebreid verslag van de situatie van de aangevreten fundamenten, de staat van de muren, de daken, enzovoorts. ‘Zoals u de zaken voorstelt, kan de hele santekraam beter worden afgebroken,’ liet de pastoor zich ontvallen. De burgervader kon zich met deze zienswijze van het kerkelijk bewind volkomen verenigen. Met een breed gebaar prees hij zijn

inzicht, dat van een gezonde realistische kijk op de toestand getuigde.

Na de tekeningen kwamen de begrotingen ter wiebelende tafel en bleek dat, ondanks de toegezegde overheidssteun, de eigenaar over tientallen duizenden guldens moest beschikken om de restauratie onder de pannen te krijgen. Hierbij kwamen nog de kosten van de inrichting en de installatie, waardoor de erfenis een kapitaaluitgave vereiste, die door de parochie onmogelijk was op te brengen.

Pastoor Klabbers zag er echt geen gat in. Hij dacht en dacht. Overdag dacht hij bewust en in zijn slaap dacht hij onbewust. Waarlijk, de herder was niet over ijs van een nacht gegaan, toen hij op de kerkmeestersvergadering voorstelde om te besluiten het kasteel met omliggend park aan de gemeente af te staan. De weiden, de boomgaard en de landerijen bleven bezit van de kerk.

'Stop,' zei Verstegen nog voordat mijnheer pastoor was uitgesproken, 'ik ben er hartstikke op tegen. Als de gemeente het kasteel krijgt, weet ik wie erin kruipt. Hém gun ik het wel, maar zij, de pronkmadam, nog niet, al zou ik er een dikke teen voor moeten missen.'

'Jij hebt wat tegen haar,' sarde Verwijmeren.

'Ik wat hebben,' bulderlachte Verstegen, 'hoe kom je erbij. Ik kan haar alleen niet luchten of zien. Als je die pauwhen met haar gat ziet draaien...'

'Kalm aan,' berispte pastoor Klabbers hem. 'Wij bespreken de belangen van de parochie en niet van mevrouw van de burgemeester. Ik zou haar buiten ons gesprek willen houden. Wij zijn hier samen om, als wijze mannen, de kasteelkwestie op te lossen. Mijn voorstel is, ik verzeker het u, de vrucht van veel denken en overwegen. Persoonlijke motieven of gevoeligheden mogen niet gelden. Daar moeten we boven staan. Gezondheid heren.'

De heren nuttigden een slok oude klare en gingen verder

met bakkeleien. Van tamelijk rustig werd het onrustig. Ondanks de vermaning van mijnheer pastoor tierden de persoonlijke motieven en gevoeligheden welig, zodat de voorzitter uiteindelijk gedwongen was zijn voorstel in stemming te brengen. Toen brak de in de aanhef beschreven storm los. Hij raasde en verhevigde en gaf ten slotte aan de vergadering het karakter van een Poolse landdag.

Pastoor Klabbers trommelde op de tafel. Verstegen stond recht en oreerde: 'Als de duivel erin kwam wonen, kon het me geen barst schelen, maar dat vrouwmens...'

Toen sprong pastoor Klabbers de kwint. Hij sloeg zo hard met zijn kleine dikke vuist op tafel, dat vier strepen oude klare zich in het tafelkleed zogen.

'Nu is het genoeg,' schreeuwde hij hees. 'Als dit jullie stijl is, kunnen jullie ophoepelen. Dan zal ik van de preekstoel bekendmaken dat ik jullie eruit heb gegooid. Eruit gegooid, verstaan jullie. Eruit gegooid...'

De pastoor zag rood als een kreeft. De kerkmeesters waren ademloos. Pastoor Klabbers kropte. Hij slikte en slikte nog eens...

Verwijmeren stond op en wilde zijneerwaarde bij de arm nemen.

'Laat me,' weerde mijnheer pastoor hem af.

'Wat is er?' vroeg Verstegen, 'voelt u zich niet goed?'

'Jullie zijn in staat om iemand een beroerte te bezorgen,' zei zijneerwaarde slap.

'Heeft u alles dan serieus genomen,' bromde de boer.

Stevens en Peters zeiden niets. Hun blikken waren op mijnheer pastoors gezicht gericht, dat langzaam weer kleur begon te krijgen. Hij zuchtte diep, knipperde met de ogen en zei: 'Schenk nog eens in Verwijmeren.'

'Drink er ook een,' adviseerde Stevens, 'daar knapt u van op.'

'Ik had liever een glas water.'

De K.A.B.-voorzitter spoedde zich naar de keuken...

Pastoor Klabbers dronk, zuchtte nog eens en verkondigde toen: ‘We gaan verder met de stemming. Verstegen is tegen.’

‘Nou, nou,’ mokte deze, ‘dat was om te beginnen. Ik moet altijd eerst mijn gemoed kunnen luchten, ziet u. Als alles van een leien dakje gaat is er geen pest aan.’

‘Zo is het,’ beaamde Stevens.

De pastoor keek niet-begrijpend de kring rond.

‘De soep wordt niet zo heet gegeten als ze wordt opgediend,’ verduidelijkte de K.A.B.-voorzitter. ‘Uiteindelijk worden wij het altijd eens. De pastoor is immers de baas. Dat is altijd zo geweest.’

‘Zit het zo,’ knikte pastoor Klabbers. ‘Dus, als ik goed begrijp, dan stemt Verstegen NIET tegen?’

‘Wis en waarachtig,’ protesteerde de boer weer met de oude gloed. ‘Er is geen macht ter wereld die mij van mijn standpunt kan afbrengen.’

Wederom schouwde pastoor Klabbers zijn kerkmeesters aan. Hij had gemeend zijn pappenheimers een beetje te kennen. De mensen waren, volgens hem, zo ongekompliceerd als een opengeslagen boek. De bekvechterij die zij bedreven, was een nieuwe ervaring voor hem. Het was een soort spel dat in de streektaal ‘vreigelen’ werd genoemd; onenigheid om de onenigheid. Als een buitenstaander hiermee te doen kreeg, was hij in de aap gelogeerd. Daar logeerde pastoor Klabbers nu in. Hij vond het maar een vreemde bedoening en wist niet meer wat hij van beweringen en verwijten moest geloven en wat niet. In ieder geval had hij spijt van zijn giftige uitval. De heren klonken en dronken hun borrel als de beste vrienden, terwijl ze elkaar de meest hatelijke opmerkingen maakten. Totdat Verwijmeren zijn ellebogen op tafel plantte.

‘Ik heb een voorstel,’ verkondigde het ventje.

‘David gaat de reus vellen,’ schertste de pastoor, om het

spel mee te spelen.

‘Het zit zo,’ ontvouwde het mannetje zijn plan. ‘Een stuk weiland van het kasteel heeft de vorm van een punt. Die punt steekt in het eigendom van Verstegen. Als het kasteel toch aan de gemeente wordt verkocht, zouden we dan die punt niet in een keer aan Verstegen toewijzen. Het is een stomme punt, van weinig waarde.’

‘Minstens vijfduizend gulden,’ zei Stevens.

‘Te weinig, veel te weinig,’ wedervoer Verstegen. ‘Ik bied er acht.’

‘Wat acht?’

‘Achthonderd gulden.’

‘Je denkt zeker dat we Rotschild zijn,’ smaalde Peters, ‘achttienhonderd gulden voor een punt.’

‘Achthonderd, met de notariskosten inbegrepen,’ verbeterde Verstegen.

‘Haha...’

‘Halt,’ kommandeerde pastoor Klabbers. ‘Ik stel vast, dat er besloten is om het kasteel aan de gemeente te verkopen.’

‘Vanzelfsprekend,’ knikten de kerkmeesters eenparig.

‘Prachtig,’ bekrachtigde de pastoor de beslissing. ‘Dan komt nu als punt, de punt in het eigendom van Verstegen aan de orde, onder voorwaarde dat de fles vanavond leeg komt, anders verklaar ik mij bij voorbaat tegen.’

‘U bent een harde heerser,’ smakte Peters, naar de nog half volle fles kijkend...

Ze hadden het over de punt, zo langdradig, dat het middernachtelijk uur in zicht kwam, toen er eindelijk een punt achter de besprekingen werd gezet...

Tijdens deze veelbewogen kerkmeestersvergadering zaten de edelachtbare heer burgemeester en zijn wederhelft een akelig plan uit te broeden. Het gemeentehoofd had een roman, getiteld ‘Het spookslot’ op zijn knieën liggen.

‘Nee liefste,’ protesteerde hij, ‘dat kan ik niet, dat doe ik niet.’

Zijn vrouw verkeerde in een vergevorderde staat van opwinding.

‘Het moet,’ dekreteerde ze. ‘Wij dienen alle middelen te baat te nemen. Je bent een man of je bent het niet.’

‘Een man,’ wedervoer hij, ‘maar geen spook. Ik wil eerst de beslissing van de kerkmeestersvergadering afwachten.’

‘Dan zeg ik je, dat het eenstemmig is afgestemd. Ze gunnen het mij niet. Jij moet mij verdedigen. Dat ben je verplicht.’

‘Ik doe wat ik kan.’

‘Dan moet je nu gaan. Anders is het te laat.’

Wijzend op het pakje dat op de tafel lag, beval ze: ‘Neem en vertrek...’

‘Maar lieve liefste,’ femelde de burgemeesterlijke bariton, ‘je wilt toch niet... je zult toch niet...’

‘Haha,’ kreet mevrouw, ‘dat is mijn stut en toeverlaat. Laat mij hier in dit kot zitten, terwijl een kasteel ons kan toebehoren.’

Uitbundig huilend viel zij in een stoel.

‘Wreedaard,’ snakte ze.

De burgemeester knipte recht. Zijn adamsappel huppelde op en neer.

‘Eulalia,’ zei hij met vaste stem.

‘Laat me met rust.’

‘Ik zal gaan.’

Mevrouw veerde omhoog.

‘Je doet het?’

‘Ik heb het gezegd.’

Vertederd kwam ze naar hem toe en trok zijn neus tegen haar nat gelaat.

‘Honnepon,’ vleide ze, ‘je bent een held.’

Ze drukte hem het pakje onder zijn arm en begeleidde hem tot aan de voordeur, waar ze zijn jas dichtknoopte en hem

op het hart drukte voorzichtig te zijn voor het vatten van een verkoudheid.

Door de nachtelijke duisternis liep de ridder zonder vrees te bibberen, om te trachten de weerstand der weerbarstigen te breken...

Aan de pastoriedeur nam het kerkbestuur afscheid. De fles oude klare stond leeg op de tafel.

'Bij leven en welzijn van mijn zeven dochters, betuig ik u mijn verknochtheid,' bazelde Verstegen tegen het gezicht van mijnheer pastoor aan. 'Ik laat ze los. Dat hebben we afgesproken, nietwaar?'

'Ik laat jullie los,' zei mijnheer pastoor. 'Goede nacht samen.'

'Wel te ruste,' klonk het in koor.

Toen splitste zich het kerkelijk leven. De boeren gingen rechts, de zelfstandige middenstand en de K.A.B. links. De kerk bleef in het midden.

Pastoor Klabbers deed de deur op nachtslot. 'Onze Lieve Heer heeft rare kostgangers,' zei hij stil hardop...

Verstegen en Verwijmeren sukkelden over de landweg. Het weer was guur. Slechts een enkele ster pinkelde tussen drijvende wolken.

'En,' vroeg het ventje met de lakense pet op, 'heb ik dat niet fijn geleverd met die punt?'

Verstegen bleef staan.

'Verwijmeren,' verzekerde hij, 'ik blijf je dankbaar tot in alle eeuwigheid. Rozen verwelken en schepen vergaan, maar onze vriendschap blijft bestaan.'

Elkaar uitbundig hun aanhankelijkheid betuigend, kwamen ze aan het laantje, waarachter, als een zwarte massa, het kasteel zich tekende.

'Daar ligt die rotkast,' lalde Verstegen. 'De draaikont en haar fruitladder mogen de hele santepetik hebben. Het is

lariekoek, de hele vuilakkerij.'

De kerkklok sloeg twaalf klinkende slagen. Verwijmeren bleef plotseling als aan de grond genageld staan. Zijn arm strekte zich trillend uit.

'Kom door,' lamenteerde Verstegen.

'Daar...' fluisterde het kereltje met een hees stemmetje. Verstegen keek en ook hem bekroop een verstijvend gevoel. Aan de dakrand van het kasteel hing een lichtende gedaante, als was het een witte vleermuis, te fladderen.

'Dat... dat... spook,' stamelde Verstegen.

'De geest van de freule...'

Een kreet scheurde door de nacht. Met een zwaai verdween het spook in de duisternis.

Verwijmeren greep naar Verstegen en Verstegen greep naar Verwijmeren. Zij raakten hierbij hun evenwicht kwijt en tuimelden in de greppel langs de weg.

Verstegen zijn handen tastten in het donker... ze tastten en voelden...

'Verwijmeren,' fluisterde de zware boer schor, 'ik geloof, je hebt je broek gescheurd.'

'Blijf van me af,' jiemerde de kale kerkmeester, 'ik ben mijn klak kwijt.'

Zenuwachtig zochten ze en vonden de pet tussen de brandnetels. Toen kropen beiden terug op de weg en vluchtten, hijgend als hengsten, in paniek over de landweg naar hun haardsteden...

Op de zolder van het kasteel lag de burgemeester, in spooklakens gehuld, te jammeren van de almachtige pijn aan zijn staartwervel. 'Oejoejoei,' jiemerde hij, 'oejoejoei.' Strepen en sterren van zilver, groen, oranje en zwart kwinkelden voor zijn ogen...

Hij had het waanzinnig idee, dat zijn eega uit de roman 'Het spookslot' had opgediept, ten uitvoer gebracht. Door een

openstaand raam aan de achterkant was hij in het kasteel geklommen en, bijgelicht door het schijnsel van een zaklantaarn, had hij de trappen naar de zolder beklommen. Daar aangekomen drappeerde hij zich in de lakens. De schijnwerper legde hij zodanig op de grond, dat een der dakkapellen werd beschenen. Via een hoopje planken geraakte hij in het verlichte raam en begon spookbewegingen te maken. Overmoedig rekte hij zich uit en wilde, door de lakens als een vendelzwaaier te hanteren, een spookstunt weggeven, toen een stuk vensterbank krakend onder zijn voet wegbrokte. Onbeholpen viel hij achterover en kwam met zijn staartwervel op de zaklantaarn terecht. Het duurde minuten voordat hij weer, voetje voor voetje, de terugtocht kon aanvaarden.

Een uur later bereikte hij zijn villawoning, waar zijn vrouw hem met uitgestrekte armen tegemoet kwam.

'Nee, niet doen. Raak me niet aan,' mekkerde de burgemeester. 'Het zou het einde betekenen.'

'Wat is er? Waarom ben je zo lang weggebleven?'

Met vertrokken gezicht wees de lijder naar zijn staartwervel. 'Pijn,' prevelde hij, 'vreselijke pijn.'

'Ik heb een verrassing voor je,' zei ze opgetogen. 'Op de kerkmeestersvergadering is besloten over de verkoop van het kasteel te onderhandelen.'

'Van wie weet je dat?'

'De wethouder van kultuur en onderwijs en de reinigingsdienst heeft opgebeld.'

Dit was te veel. Met een langgerekte zucht zakte de burgervader op zijn knieën en viel voorover op het handgeknoopt smyrna-tapijt.

'Mijn staart,' jiemerde hij, 'mijn gekneusde staart.'

'Ga plat op bed liggen,' adviseerde zijn wederhelft hem, 'dan zal ik koude kompressen aanbrengen...'

6

Lena kwam de kamer van haar heerbroer binnen.

‘Het meisje van de schoenmaker is er.’

‘Mieke?’

‘Ik weet niet hoe ze heet.’

‘Laat haar hier komen.’

‘Hier?’

‘Ja hier.’

Lena treuzelde.

‘Wat is er?’

‘Ik weet niet,’ schokschouderde ze, ‘het is zo... eh... werelds.’

‘Dat is de buitenkant Lena,’ stelde pastoor Klabbers zijn zuster gerust. ‘Laat haar gerust binnenkomen. Ze komt uit een goed nest.’

‘Nou... enfin... je moet het zelf weten,’ berustte de bezorgde maagd en slofte naar de spreekkamer.

Men kon de goede ziel haar bedenkingen niet kwalijk nemen. Mieke was anders dan de meisjes van het dorp; een oppervlakkig gevalletje, meende het volk. Pastoor Klabbers wist echter beter. Op huisbezoek bij de schoenmakersfamilie had hij ervaren, dat het gezin een toonbeeld van levensblijheid was. Ongekompliceerde, hartelijke mensen...

Lena stiet de deur open.

‘Ga maar binnen.’

‘Dag mijnheer pastoor.’

‘Dag Mieke. Ga zitten kind.’

Ze deed het.

‘Wat zal het zijn?’ vroeg de herder.

‘Ik kom uw raad vragen,’ begon het meisje, met haar vijvertjesogen mijnheer pastoor aankijkend. ‘Moeder is weer

beter. Ik kan thuis gemist worden. Gisteren kwam mevrouw van de burgemeester vragen of ik op het kasteel wil komen. Ze heeft een goed loon geboden, maar...'

'Wat maar?'

'Och, ik weet niet of ik het wel zal doen.'

'Wat zegt je vader?'

'Dat ik zelf moet beslissen. Het gaat om mij, zegt hij.'

'Hoe oud ben je nu?'

'Eenentwintig.'

'En wat zegt moeder?'

'Hetzelfde als vader.'

'Interessant.'

'Voor u misschien. Niet voor mij.'

'Dat kan ik me voorstellen. Je bent wel eenentwintig, maar je wilt toch graag het oordeel van verstandige mensen inwinnen.'

'Daarvoor ben ik naar u gekomen.'

Pastoor Klabbers lachte en Mieke lachte ook.

'Ja, ja,' zei de herder, 'het verstand komt met de jaren. Maar in deze kwestie... het kasteel...'

'Het gaat niet om het kasteel,' verzekerde Mieke hem.

'Gaat het niet om het kasteel? Waar gaat het dan wél om... ?'

Sedert de verkoop van het gammele kultuurgoed hadden uitgebreide roddelarijen in het dorp plaatsgevonden. Vooral toen de gemeenteraad had besloten, om het goed tot ambtswoning van de burgemeester te bestemmen, waren de tongen danig in aktie geweest. De burgemeesterseega had nog kolen op het vuur gegooid, door haar gemaal te dwingen de verdieping gelijkvloers direkt bewoonbaar te laten maken, zodat het burgemeesterlijk gezin reeds enkele maanden na de notariële overdracht het gefatsoeneerde gedeelte kon betrekken. Het stof en vuil van de algehele restauratiewerkzaamheden nam de eerste dame der ge-

meente op de koop toe. De zwaarste schok doorvoer de kristengemeenschap echter op de daarop volgende zondagmorgen. De mis van negen uur liep vol. Gewoontegetrouw betraden ook de burgemeester en zijn vrouw het kerkgebouw. Zij schreden beiden door het middenschip naar voren... steeds verder... verder... tot... Néé!... Met nerveuze hand schoof mevrouw de grendel van de freulebank los en stapte naar binnen. Hij ging achter haar aan. Dat was heiligschennis. Sedert de dood van freule Charleroi tot Hasselevinck was de bank leeg gebleven. Men keek er met eerbied naar, als naar een soort sarkofaag, waarin de geest van de freule voortleefde. De geloviheid was er het onderste boven van. Gemompel, geharrewar klonk door elkaar. Mevrouw hoorde de ongodsdienstige heibel. Ze verroerde geen vin. Zij was kasteelvrouwe en daarmee uit. Haar man zat niet zo zelfverzekerd op zijn knieën. Hij voelde de stekende ogen in zijn nek.

De pastoor ging naar het altaar, zette de kelk neer, draaide zich om en bleef ontstemd staan. De burgemeester ontweek zijn blik. Zijn wederhelft zag hem triomfantelijk in de ogen, alsof ze wilde zeggen: ‘Hier zit ik en hier blijf ik zitten. Een knappe die me er uit haalt...’

Die zondag hadden de gelovigen weinig belangstelling voor de heilige handelingen gehad. Alle ogen bleven op de adellijke bank gericht en het gemompel bleef aanhouden.

Na de mis bleef het kerkbezoek zitten. Het edelachtbaar paar keek om. Ze keken in nijdige gezichten.

‘Wat doen we?’ vroeg hij.

‘We gaan,’ zei zij.

Ze stond op en stevende door het middenschip de kerk uit. Hij liep gedwongen achter haar aan.

Wekenlang was het dorp daarna een bruisende heksenketel geweest. Op de kerkmeestersvergadering had Verstegen met twee volle vuisten tegelijk op de tafel geslagen.

Het leven was finaal overstag. En nu zat er een meisje in de pastoorskamer die beweerde dat het haar geen zier kon schelen.

‘Dat ieder naar zijn eigen kijkt,’ zei ze, ‘dat benepen gedoe.’ Pastoor Klabbers had diepe plooien in zijn voorhoofd getrokken. Als het kasteel en zijn bewoners aan Mieke geen moeilijkheden bezorgde, welke bekommernis voerde haar dan naar hem toe?

‘Spreek,’ zei hij, ‘zeg mij waar het om gaat.’

‘Ik zal het u ronduit vertellen. Ik wil eens gaan trouwen en ik lust er geen van het dorp.’

Aha, was het dat. Mieke lustte er geen van het dorp. Daar moest ze een gegronde reden voor hebben. Pastoor Klabbers gooide een spierinkje uit: ‘Er zijn hier toch prima jongens.’

‘Ze zijn allemaal hetzelfde,’ antwoordde Mieke vinnig. ‘Ik ben nog geen “echte” tegengekomen. Ze kijken naar je...’

‘Natuurlijk kijken ze naar je.’

‘Maar hoe? Ik vertrouw er geen een. Ik ben een paar maal wezen dansen. Ze houden je vast... enfin, dat is niets voor uw kuise oren. Er deugt er geen een. Ik voel me tenminste niet veilig.’

De pastoor was er beduusd van. Mieke klaagde de jongemannen van zijn parochie aan, als waren het allen jagers op mals vrouwenvlees. Een jonge man is een veroveraar. Er leeft in hem een hartstochtelijke drang naar het meisje. ‘Wanneer deze drang uitsluitend op het lichaam wordt gericht, is er iets fout bij de opvoeding,’ overwoog mijnheer pastoor. ‘Het kan een gevolg zijn van een verleden, waarin de kuisheid zo nadrukkelijk werd beklemtoond, dat de onkuisheid er een overdreven belangstelling door kreeg. Is dit in mijn parochie in zo sterke mate het geval, als door Mieke wordt geïnsinueerd?’

‘Denk je,’ vroeg hij haar, ‘dat de jongens in de stad beter

zijn dan op het land?'

'Ik meen van wel. Ze zijn in ieder geval anders.'

'Vergis je niet. Ik ben vele jaren kapelaan in stadsparochies geweest en kan je verzekeren dat daar heel wat meisjes in geraffineerd uitgezette netten zijn verstrikt geraakt. Maar je ervaring met de jongemannen hier komt mij wel van pas. Het versterkt mij in mijn plan dat ik reeds een tijdlang overweeg. Ik wil voor de opgroeiende jeugd vormingsavonden gaan houden, waarop ook de seksuele problematiek wordt behandeld. Ik zal niet alleen zelf, maar ook ter zake kundigen spreekbeurten over verschillende eigentijdse onderwerpen laten houden. De hele kursus zal erop gericht zijn om de algemene levensstijl en een eerlijke omgang der geslachten te bevorderen. Hiervoor zou ik ook jouw hulp goed kunnen gebruiken.'

'Als ik u goed begrijp, moet ik hier blijven.'

'Je moet zelf beslissen.'

'U lijkt mijn vader wel.'

'Je bindt je toch niet levenslang.'

'Een dienstbetrekking kun je met een maand opzeggen.'

'Welnu.'

Mieke lachte.

'Als we een half jaartje verder zijn, misschien ben je dan blij dat je hier gebleven bent.'

'Ik hoop het,' zuchtte het meisje en stond op.

Pastoor Klabbers bracht haar naar buiten. Ze sprong op haar fiets en pedaalde de dorpsweg op. Juist kwam de genade-afbidder Winandus er aan. Hij bleef naast mijnheer pastoor staan en keek naar het vlindertje op de fiets. De pastoor zag zijn droeve ogen oplichten.

'Een aardig meisje, nietwaar?' vroeg hij.

'Jammer dat zoiets moet schijten,' antwoordde Winandus en vervolgde prevelend zijn weg.

Pastoor Klabbers stond perplex.

7

Na weken van nattigheid hadden ze boven eindelijk de regenzeef dichtgetrokken en de zonnebal naar buiten gelaten. Hij blonk op de vette klei en spiegelde in de vensters van de huizen, de boerderijen en het kasteel, waar de burgemeester op het bordes met diepe teugen de zuivere lucht in zijn longen zoog. Hij scheen er niet genoeg van te krijgen. Na het voorgeschreven aantal ademhalingsoefeningen te hebben volbracht, begon hij bewegingen met armen en benen te maken. Strekken, inhalen, ophalen, neerzetten. Daarna plantte hij de handen op zijn scherpe heupen en presteerde het om twintig kniebuigingen uit te voeren. Toen moest hij zich, vanwege uitputting en duizeligheid, aan de balustrade vasthouden.

'Is u niet goed?' vroeg Mieke, die met een mattenklopper gewapend naar buiten kwam.

'Ik... eh... een beetje duizelig. Anders niets...'

'U ziet zo bleek. Zal ik mevrouw waarschuwen?'

'In hemelsnaam nee. Het gaat alweer.'

Onzeker sukkelde de gezagsdrager de bordestrappen af.

'Het wordt een prachtige dag,' mekkerde hij tegen Mieke, die hem aan een arm steunde.

'Gelukkig maar, als het bleef regenen viel de kermis nog in het water,' zei het meisje.

'Het zit zo Mieke,' expliceerde hij. 'Ik heb een veel te zittend leven. Maar je zult zien, na enkele weken training spring ik weer een meter zestig, zoals in mijn jonge jaren. Ik was de beste hoogspringer van de HBS.'

'Wees maar voorzichtig,' waarschuwde Mieke hem. 'Als de scharnieren beginnen te roesten, kun je ze beter met rust laten, zegt mijn vader altijd. Een mens moet binnen de per-

ken van zijn vermogen blijven. Dan wordt hij oud en gelukkig.'

De burgemeester aanhoorde met verbazing de vermaning van het verstandige Mieke. Het lentebloempje verkondigde waarheden zo maar voor de vuist weg.

'Maak je maar niet ongerust,' lachte hij, met een gemelijke oogopslag haar figuurtje beschouwend. 'Mijn scharnieren zijn in prima konditie en ik heb longen als een stier. Wacht maar, binnen een paar weken...'

'Ik ben benieuwd,' lachte Mieke ook en ging terug naar binnen. Met twee sprongen nam ze vier treden en wervelde als een wind over het terras de dubbel openslaande deur in. Een diepe zucht ontsnapte aan de geprangde burgemeesterlijke borst...

Sedert de komst van Mieke was er in de gedachten en gevoelens van deszelfs bewoners een onderbewust verlangen naar de oppervlakte gekomen. Men kon het een sluimerende 'ideaalstreving' noemen, die door Mieke wakker was geworden.

De kasteelheer stamde uit de gegoede middenstand en had, na de HBS, met vlijt en ijver GI en Gil behaald en op sekretarieën alle denkbare rangen doorworsteld. Toen hij -de burgemeesterstop had bereikt, overwoog hij, op veertigjarige leeftijd, om zich uit de jonge vrouwenaanplant een levensgezellin te kiezen. De eerste de beste die hij zijn verleidelijke lach schonk, beet in het aas. Het was een onderwijzeres uit een burgermansgezin, die de dertig reeds was gepasseerd en merkbare symptomen van zwaarlijvigheid begon te vertonen. De edelachtbare lach was dan ook een uitkomst in hoge nood geweest. Ze hapte zo gulzig, dat de onervaren eerste burger al binnen een half jaar voor het altaar stond. Toen was zij waar ze wezen wilde.

Na de huwelijksceremonieën en de daarop volgende witte-

broodsweken begon het normale dagelijkse leven. Fouten, gebreken en tekortkomingen kwamen aan de oppervlakte. In eerste instantie werden ze met de mantel der liefde bedekt. Uiteindelijk veroorzaakten ze twist en zelfs ruzie, waarbij het burgerlijk hoofd steeds het onderspit delfde. Wellicht dat de komst van een of meerdere nieuwe wereldburgers een oplossing in de nood was geweest, maar tot hun beider droefenis bleven zij van een nakomelingschap verstoken. In de acht jaar van hun samenleving zagen zij zo dikwijls hun hoop op een vruchtbaar resultaat van hun seksuele inspanningen vervliegen, dat ze verder alle hoop lieten varen. Het werd een saaie bedoening.

Zoals de zon, na een miezerige regentijd, was doorgebroken, zo zonnig was Mieke in het kasteel verschenen. Alles werd nieuw, lichter, vrolijker. Er klonk weer een lach. De zure smaak verdween.

De eerste dagen bezag de burgemeester met welgevallen zijn levenslustig onderdaantje, dat zwierig door de vertrekken dwarrelde. Hij debuteerde een kwinkslag en kreeg prompt antwoord. Van plezierig werd het plezieriger en ten slotte droomde het hoofd van de gemeente halve nachten over het lieve meisje. Hij droomde dat hij zich met haar in de natuur bevond. Hij drukte het ranke hertje tegen zijn borst. Haar rode kersenmondje was vlak bij de zijne. Een zoen... Hu, wat was dat? Een knotwilg langs de kant bewoog. Zag hij goed? Het was geen knotwilg, maar zijn vrouw, die hem, met rollende ogen, op heterdaad betrapte. Ontzet liet hij Mieke los. Hij bibberde... ‘Eulalia, vergiffenis,’ perste hij in onverstaanbare klanken uit zijn keel. ‘Ik heb je nooit bedrogen...’

Een por in zijn ribben bracht hem tot de werkelijkheid terug. ‘Wat doe je?’ vroeg een giftige stem. Met een kreun draaide hij zich om en schaamde zich. De heilige huwelijksbanden snoerden hem. Nog nooit had hij aan zijn plicht als

trouw echtgenoot verzaakt. Hij worstelde als een volleerd krachtpatser. Mieke wilde niet uit zijn gedachten. Altijddoor was ze in zijn onderbewustzijn aanwezig. Als hij bij zinnen was deed hij normaal. ‘Het is onzin,’ dacht hij dan, ‘dat gemijmer. Ik heb de vijftig in zicht en ben getrouwd. Fini, basta, uit!’ Zo vocht hij. Het kwam echter zo ver, dat hij bewust ging fantaseren. Nog eens jong zijn en leven... léven... Ochtendgymnastiek!...

Mevrouw Eulalia was er niet beter aan toe. De beweegredenen om zich met Mieke te vereenzelvigen, berustte bij haar op afgunst. Een vrouw is een vrouw en een vrouw heeft haar vrouwelijke verwachtingen. Hoeveel uren had zij niet, huilend om haar onvruchtbaarheid, slapeloos doorgebracht. Ze las nooit de geboorte-aankondigingen in de krant, eenvoudig omdat het haar pijn deed er zelf nooit in vermeld te worden. Ze verfoeide haar zware lichaam en verlangde te zijn als het vlindertje, rank en lenig, kinderen te hebben en echt bemind te worden...

Zoals gezegd, Mieke was hun beider ideaal. Het kind zelf had er geen vermoeden van. Zij vond mijnheer en mevrouw twee lieve mensen. Ze verwonderde er zich alleen over dat ze tegen elkaar niet zo deden als haar eigen vader en moeder. De verhoudingen waren in kasteelkringen zeker anders dan bij gewone mensen, dacht ze. Mensen in een kasteel hebben blauw bloed...

8

De zon scheen en bleef schijnen. De kermis beloofde alzo een zonnig festijn te worden. Het gehele dorp was in de weer geweest. Men zag vrouwen, met lange planken vol zelfbereide deegbodems, gevuld met rijst, appelmoes, pruimen, abrikozen, of andere lekkernijen van de bakker komen. Gezinnen, waar de schuur- of zoldervloeren met dertig en meer vlaaien lagen bedekt, waren geen uitzonderingen. Met kermis moest vla gegeten worden, drie dagen lang, zonder einde.

Men had de huizen geverfd en gewit en de straten schoongeveegd. Langs de kanten stonden paaltjes, waaraan vaantjes bengelden. Jongens sleepten, op handkarren en kruiwagens, zakken vol gekleurd zand en mergel aan, waarmee bij het krieken van de kermiszondag, mozaïeken op de wegen werden gelegd. De prefekt van de Heilige Familie was een specialist in de beoefening van deze oud-kristelijke kunst. Hij gebruikte voor zijn kreaties van heiligen, apostelen en martelaren grote en kleine, uit blik geslagen vormen. Het Lam Gods, met het overwinningsvaantje in zijn rechterpoot, konstrueerde hij uit de hand. Iedereen had zijn best gedaan en zijn steentje bijgedragen om het dorp op te dirken voor de processie, het hoogtepunt van de drie feestdagen. Als pastoor Klabbers, onder een zijden baldakijn lopend, die door vier mannen werd getorst, de almachtige God in een prachtige gouden monstrans langs de huizen zou dragen, stonden in elke vensteropening beelden en bloemen en brandende kaarsen. Mensen met kleine kinderen en ouden van dagen, die niet mee konden lopen, knielden met diep gebogen hoofden langs de kant neer. Voorwaar, de zon was juist op tijd gekomen. Zonder

zon ontbrak de flonkering, die het dorp tot een stukje bonte-kermis-hemel maakte...

9

Pastoor Klabbers verliet de pastorie. Aan de deur vroeg Lena aan hem: ‘Zou je het wel doen?’

‘Waarom niet? Het zou te gek zijn als ik niet met mijn parochianen feest mocht vieren. Jezus ging toch ook naar de bruiloft van Kanaän.’

‘Jezus had zijn moeder bij zich.’

‘Die kan ik jammer genoeg niet meenemen.’

‘Enfin, als jij je eenmaal iets in je hoofd hebt gezet...’

‘Wat je in je hoofd hebt, heb je nergens anders,’ lachte mijnheer pastoor en stapte welgemoed naar de danszaal...

Het was een prachtige dag geweest. Door eendrachtige samenwerking was het hoogste bereikt: een waardige, devote processie, met vlaggen, bruidjes, verenigingen, broederschappen, met blauwe ceinturen omgorde groene maagden, de Heilige Familie, fanfaremuziek, een bonte Mariagroep, witte engelen, wierookvaten-zwaaiende misdienaars en achter het Allerheiligste, behalve de burgemeester, met ambtsketen, aan het hoofd van de gemeenteraad, de Sakraments-erewacht, met schommelende lantaarntjes, op stokken bevestigd. De stoet was, bijna twee uur lang, door versierde straten en over veldwegen getrokken. Pastoor Klabbers had de gouden monstrans gedragen en was bekaf toen hij in de sakristie terugkwam. Na een uitgebreide middagdut toog hij wederom naar het Lof. Ook nu was de kerk weer bomvol. ‘Wij zijn een diepgelovig

volk,' had een der kerkmeesters eens betoogd. De man had geen woord te veel gezegd...

Op de stoep van de danszaal bij Suske stonden schooljongens naar binnen te gluren. Een eind verder klonk het schaterlachen van een paar meisjes. Vanuit het zaaltje roezemoesden stemmen en klonk een oorverdovend spektakel van het orkest.

Mijnheer pastoor weifelde een ogenblik. Zou Lena gelijk hebben? Was het niet beter om zich van het wereldlijk vermaak afzijdig te houden? Maar waarom? De gelovigen waren toch uit het goede hout gesneden. De palen met guirlandes en vlaggen stonden nog langs de weg, als de stille getuigen van hun godsdienstige bewogenheid. Hij hoefde toch niet bang te zijn voor zijn eigen mensen.

Resoluut besteeg de herder de stoeptreden op het moment dat de deur openzwaaide en drie jongens naar buiten kwamen. 'Pas... pastoor,' stotterde er een.

'Dag jongens,' zei zeereerwaarde.

Ze gaven geen antwoord en verwijderden zich, als op heterdaad betrapte boosdoeners.

'Het lijkt wel of ze bang voor me zijn,' verwonderde pastoor Klabbers zich en stapte de danszaal binnen.

Bonte papieren slingers hingen kris-kras door elkaar, in slierten rook, van muur tot muur. De stank van zweet, bier en andere spiritualiën vulde de ruimte. Mensen hingen aan het buffet, of zaten aan volgeladen tafeltjes. Op de dansvloer werd een soort gooi- en smijtpartij geleverd.

Enkele hijsers aan het buffet waarschuwden Suske.

'Kijk daar, de pastoor.'

'Wat zullen we nou krijgen...?'

De dikgebuikte caféhouder kwam achter zijn tapkast uit en duwde zich, tussen rugleuningen van stoelen door, naar de ingang.

‘Wat moet u hebben? Is er iets gebeurd?’

‘Ik kom kermisvieren,’ antwoordde de pastoor.

Suske verstond hem niet. Hij hield een hand als een schelp achter zijn oor.

‘Wat zegt u?’

‘Ik kom kermisvieren!’ schreeuwde pastoor Klabbers boven het lawaai uit.

‘Meent u dat?’

‘Zeker meen ik dat.’

Suske keek of hij het in Keulen hoorde donderen.

‘Als u per se wilt,’ zuchtte hij. ‘Er is nog wel een plaatsje te vinden denk ik.’

Blikken richtten zich op mijnheer pastoor, die links en rechts knikkend achter de kastelein aanliep. Bij een tafeltje, waaraan een pasgetrouwd stel en enkele jongens zaten, vroeg Suske: ‘Kan hier-een plaatsje vrijgemaakt worden?’ Een jongen bood zijn stoel aan.

‘Astublief,’ zei hij, ‘ik ga toch dansen.’

‘Dank je wel,’ dankte zijneerwaarde en ging zitten.

‘Breng mij een glas fruitsap,’ verzocht hij Suske.

De kastelein ging terug naar zijn buffet. Dat was hem nog nooit overkomen. Wat bezielde de pastoor. Dat hij in zijn kerk bleef!

Suske was kwaad. Met kermis kon niet alles door de katholieke beugel. Dat was algemeen bekend. Daarom hield de vorige pastoor zich wijselijk buiten dans- en drinksamenkomsten. Er werden tijdens deze dagen ettelijke vaten bier en kratten vol flessen vuurwater leeggedronken. De gevolgen?... Och, een roes slaap je uit en dan kun je weer opnieuw beginnen. De pastoors nemen er het op zijn tijd ook van. Ze zijn alleen zo gepolitoerd om het binnenskamers te houden.

‘Drink maar gerust,’ zei Suske tegen zijn klanten aan het buffet. ‘Als hij het hart in heeft om aanmerkingen te maken,

zal ik hem wel van antwoord dienen. Dan kan hij zijn bekomst krijgen.'

'Een rondje voor mijn rekening,' bestelde er een, wijzend naar zijn zes gezellen.

'Zo wil ik het horen,' prees Suske hem en liet het gerstenat in de natte glazen schuimen. Bij het derde glas deed hij echter de kraan weer dicht en staarde stomverbaasd naar de deur. In de opening verscheen de burgemeester hemzelf en zijn gezette echtgenote.

'Nu breekt me de kristallen vaas,' kwam het ontstemd uit zijn mond.

Wederom perste hij zich met zijn dikke buik tussen de stoelen door. De muziek zette, ter ere van pastoor Klabbers, de rustige wals 'Als de lente komt, dan stuur ik jou tulpen uit Amsterdam', in.

Nu de muziek dit toeliet, trachtte de herder een gesprek met zijn tafelgenoten te beginnen. Hun reaktie beperkte zich echter tot een karig 'ja' of 'neen', of een simpel lachje. De mensen voelden zich niet op hun gemak.

De stemming in de zaal was danig gezakt. Alom werd gefluisterd. Wat bezielde zijneerwaarde. Hij kwam zeker spioneren, om hen komende zondag op hun duvel te geven. Het vorig jaar, tijdens de missie, was een pater ook losgebroken. Hij had Sodoma en Ghomorra met een regen van pek en zwavel erbij gehaald. De parochie had ervan gehuiverd. Maar wat verandert, als er niets veranderd wordt. Voormiddags kreeg de kerk haar volle portie en 's avonds werd Bacchus op de troon gezet. Alles op zijn tijd...

Een gelegenheidskelner bracht mijnheer pastoor zijn fruitsap.

'Kan ik direkt afrekenen?' vroeg de man.

De pastoor rekende af. Vijftig centen inklusief.

'Wat stom,' dacht pastoor Klabbers. 'Direkt betalen. Alsof ik niet te vertrouwen ben. Het is hier trouwens toch een

eigenaardige bedoening. Naast mij zit een jong echtpaar, waar ik onlangs nog bij op huisbezoek ben geweest. Ze doen alsof ik een vreemde ben. Er is een afstand, een kloof. Ik meende mijn mensen te kennen. Het lijkt er niet op.'

Toen hij zijn beurs weer in zijn zak wrong, kwam Suske met het burgerlijk hoofd en diens eega aanzetten. Pastoor Klabbers voelde hun komst als een opluchting.

'Goedenavond monseigneur,' groette de burgemeester, die leuk wilde zijn. 'Heeft de kerkelijke overheid ook al de frivole kermisgenoegens opgezocht?'

'Wij moeten een beetje met de tijd mee, nietwaar,' motiveerde de pastoor zijn aanwezigheid.

'Inderdaad,' beaamde de burgemeester. 'Wij moeten midden tussen het volk staan. Je hoort het Eulalia.'

'Wij kunnen ook gaan zitten,' beet ze hem toe en plantte zich op een stoel. Ze hield een zakdoek voor haar neus en keek naar pastoor Klabbers.

'Ik begrijp niet,' zei ze, 'dat u in zo'n zwijnenstal komt.'

'Hoho,' baritonde haar echtgenoot. 'De kermis op een dorp is eenmaal wat Breugheliaans. Het feest stamt uit de middeleeuwen. Toen gaven ze hem ook van katoen. Ik mag dat wel. Wat u monseigneur?'

'Ik ben hier pas,' antwoordde de herder. 'Van katoen geven heb ik nog niets gemerkt.'

Hij nam zijn glas en dronk een lange slok.

'Wat wil jij drinken?' vroeg het burgerlijk hoofd aan zijn levensgezellin.

'Niets. Ik zou niets mijn keel afkrijgen.'

'Dan neem ik een grote pot gerstenat.'

Voldaan keek hij in het rond en...

'Kijk,' wenkte hij met zijn hoofd naar de overkant, 'daar zit Mieke.'

Mieke? Was die ook hier? De pastoor had haar nog niet gezien. Eigenlijk had hij nog niemand gezien. Hij had min of

meer over de hoofden heen gekeken. Nu zag hij Mieke en een paar dochters van Verstegen, en de zoon van de koster en die en die en die. De zaal begon voor hem te leven. Warempel, die ook en die...

Vanwege het hoge bezoek zette de muziek weer een bedaarde slow-fox in.

De burgemeester stond op en boog voor mevrouw.

‘Zullen we, edele dame?’

‘Ik denk er niet aan,’ siste ze.

‘Dan zoek ik mijn heil verder,’ verkondigde hij beslist en stevende langbeens over de dansvloer naar Mieke. Het bloempje gaf zich lachend aan haar werkgever over.

Mevrouw keek verbeten naar haar zwevende echtgenoot. Zijn jaspanden zwaaiden op de maat der dansbewegingen, die hij, met de lente in zijn armen, maakte.

‘Uw man danst goed,’ zei de pastoor tegen mevrouw.

Ze gaf geen antwoord. Een traan biggelde op haar wang. Ze veegde met haar zakdoek over haar gezicht, de schijn wekkend, dat ze het warm had.

‘Ik blijf hier niet,’ klonk haar hese stem. ‘Hij wilde met alle geweld. Maar hier blijf ik niet, in die beestentent.’

‘Nou, nou, beestentent,’ meende ook de pastoor te moeten protesteren. ‘Het is voor mij wel een beetje een eigenaardige bedoening, maar er gebeurt toch niets verkeerds.’

‘Nu niet, nee, maar straks. Ik zou de zonden van onkuisheid wel eens op een rijtje willen zien staan. Dat waren er meer dan er vlaggen in uw parochie hangen.’

‘Zou het zo erg zijn?’

‘In ieder geval erger dan u denkt...’

De dans was ten einde. Suske ging naar het orkest en gebaarde driftig tegen de trompettist.

De burgemeester kwam terug aan het tafeltje.

‘Dat doet een mens goed,’ zei hij vergenoegd. ‘Mieke danst zo licht als een veertje.’

‘We gaan,’ dekreteerde zijn eega.

‘We zijn pas hier.’

‘Ik stap ook op,’ zei pastoor Klabbers, die zich bij dit overblijfsel van middeleeuws feestvieren niet op zijn gemak voelde. Hij dronk zijn glas leeg en volgde mevrouw naar de uitgang.

De burgemeester was verbijsterd. Wekenlang had hij in het kasteel gevangengezeten. Na urenlang lamenteren, dat een burgemeester verplicht is bij de kermisviering minstens acte de présence te geven, had mevrouw zich eindelijk in een groenzijden japon geperst en was met hem meegegaan. Het burgerlijk hoofd genoot. De dranklucht, de muziek, de verhitte mensen, de poedergladde vloer, heel de sfeer deed snoerende banden bij hem losbarsten. Het liefst zou hij met zijn onderdanen een aantal potten bier hebben verzwolgen en op het ritme der tettermuziek van het bruisende leven hebben genoten, zo maar, ongelimiteerd. Maar in plaats van de Pallieter uit te hangen, werd hem zelfs de kans ontnomen om een enkel glas gerstenat aan zijn lippen te zetten. Met een driftig gebaar nam hij zijn hoed en ging midden op de dansvloer staan. Zwaaiend met het hoofddeksel riep hij: ‘Ik groet u, mijn gemeentenaren. Viert feest. Het is maar eenmaal in het jaar kermis. Salutem!’

‘Hoera!’ werd er geroepen.

Handgeklap begeleidde hem, toen hij naar de uitgang ging. De muzikanten voerden de opdracht van Suske uit en zetten een soort swingdans in, die de vloer berstensvol met schuivende, schurende en huppelende kermisvierders bracht. De pastoor keek aan de deur nog eens om.

‘De hel breekt los,’ dacht hij...

Het drietal liep door de avond. Boven hun hoofden koepelde de hemel als een grote donkere paraplu, met een flonkering van duizenden sterren. De burgemeester sprak niet. De pastoor hield ook zijn mond. Mevrouw zweeg in alle

talen. Zo liepen ze onder de donkere paraplu door de dorpsstraat. Mensen passeerden. Enkelen wensten ‘goedenavond’. Anderen gingen zonder groet voorbij.

‘Wat zegt u?’ vroeg de burgemeester plots aan de pastoor. ‘Ik?... Niets,’ antwoordde deze.

‘Beviel het u niet in de danszaal?’

‘Och, ik weet niet. Ik moet er nog eens over nadenken.’

‘Dat doen alle geleerden,’ smaalde het burgerlijk hoofd. ‘Ze denken zo lang totdat ze een eigen theorie hebben opgebouwd. Maar het leven laat zich niet vangen in theorieën. Het leven is springlevend.’

Het was de herder duidelijk, dat van de burgemeester geen verstandig woord te verwachten viel. De gezagsdrager was kwaad op zijn vrouw, die hem belet had zijn feestgevoelens de vrije loop te laten.

De teleurgestelde man bleef midden op de dorpsweg staan. ‘Als u meent,’ voer hij onbeheerst uit, ‘dat de kermis een ongebonden zattemansfestijn is, met de daaraan verbonden liederlijke gevolgen...’

De pastoor bleef ook staan.

‘Ik meen niets,’ viel hij de eerste burger bits in de rede. ‘Ik heb een eerste indruk. Die moet ik nog verwerken.’

‘Dat is onmacht. U moet een dialoog aandurven. Als u aan de zijde staat van degenen die dit volksvermaak als minderwaardig betitelen, dan kunt u mij als uw tegenstander noteren. Kermis is een volksfeest, een feest van levensvreugde. Een paar dolle dagen heeft een mens op zijn tijd hard nodig. Men moet de gemeenschap wat gunnen.’

‘Is het dat?’ vroeg de pastoor.

‘Dat is het. Niets meer en niets minder.’

‘Dan wens ik u een prettige kermis,’ zei pastoor Klabbers.

Hij draaide zich resoluut om en sloeg een zijweg in.

Mevrouw wenste hem met een lief stemmetje: ‘Goede nacht, mijnheer pastoor.’

De burgemeester was om te barsten.

‘Je kunt me nog meer vertellen,’ dacht de herder. ‘Ik zal nadenken zoveel als ik zelf verkies. En ik zal mij een oordeel vormen, zoals ik dat zelf wil...’

‘Halt! Werda!’ klonk een zware stem achter hem.

‘Wat zullen we nou krijgen,’ schrok pastoor Klabbers.

‘Uw geld of uw leven,’ dreigde kerkmeester Verstegen, achter een boom uitkomend.

‘Ben je gek of zat?’

‘Zat in ieder geval niet,’ antwoordde de boer. ‘Ik heb er hoogstens tien gehad.’

‘Me dunkt.’

‘Haha,’ pochte de reus, ‘tien, wat zou dat. Dan had u mij in mijn jonge jaren moeten meemaken. Vijfendertig potten gingen tot op de bodem leeg.’

‘Vijfendertig potten bier?’

‘Per dag wel te verstaan,’ snoefde Verstegen door. ‘In onze tijd vierden we kermis een week aan een stuk, van zondag tot en met zondag. Nu zijn het nog maar drie dagen. Voordat je goed en wel begonnèn bent, is het alweer afgelopen. Maar ja, nieuwe tijden, nieuwe zeden.’

‘Die zijn wel nodig, geloof ik.’

‘Och,’ lachte Verstegen uitbundig. ‘Kermis is kermis. Dan moeten de blommetjes buiten worden gezet.’

‘Met hem valt ook al geen verstandig woord te wisselen,’ dacht de zeereerwaarde heer Klabbers. ‘Kermis schijnt hier inderdaad een soort vrijbrief te zijn voor het plegen van losbandigheden.’

Verstegenwerd ernstig.

‘U weet,’ zei hij, ‘dat ik mijn dochters kort heb gehouden. Met de kermis mochten ze alleen onder mijn toezicht een uurtje uit. U hebt mij gezegd dat ik hen los moet laten. Nu zijn ze los. Daarom sta ik hier. Ik wil toch een oogje in het zeil blijven houden. Ze moeten over deze weg terugkomen.’

‘Hoe laat?’

‘Om één uur. Twéé uur. Wie zal het zeggen.’

‘Heb je geen uur vastgesteld?’

‘Nee. Vanmiddag aan tafel heb ik gezegd: op aanraden van de pastoor zal ik jullie vrijlaten. Jullie kunnen uitgaan, maar denk eraan, als een knul een poot naar je uitsteekt, dan geef je hem zijn doopzegel. Dat heb ik gezegd. Goed of niet?’

De pastoor kon direkt geen antwoord bedenken. Zo radikaal had hij zijn raadgeving niet bedoeld. Het kwaad was echter gebeurd. Zeven onervaren wichten waren losgelaten en vierden een paar dolle dagen van levensvreugde.

‘U zegt niets,’ zei Verstegen. ‘Heb ik het niet goed gedaan?’ ‘Kom morgenvroeg bij mij op de pastorie,’ verzocht pastoor Klabbers hem, ‘dan praten wij nog eens.’

‘Goed, ik zal komen.’

‘Het beste,’ wenste de pastoor.

‘Goedenacht...’

Verstegen keek de getoogde gestalte na, totdat deze in de duisternis werd opgenomen. Dan ging hij, met de handen in de broekzakken, weer achter de boom staan...

‘Je bent gauw terug,’ stelde Lena bij de thuiskomst van haar heerbroer vast. ‘Hoe was het?’

‘Gewoon...’

‘Het is je niet bevallen, geloof ik.’

‘Och, kermis is kermis,’ zei de pastoor Verstegen na.

‘Nee, het zit je niet goed,’ bleef Lena volhouden. ‘Ik zie het aan je gezicht.’

‘Ik ben blij, dat ik het heb meegemaakt,’ verzekerde de pastoor haar. ‘Nu weet ik tenminste méér, dan als ik hier was blijven zitten.’

‘Wát weet je dan?’

‘Dat er nog veel te doen is. En laat me nu met rust.’

‘Je bent kort aangebonden. Maar als er iets is gebeurd, heb

je het aan je zelf te wijten. Ik heb je gewaarschuwd.'

Pastoor Klabbers gaf zijn zuster geen antwoord. Hij stootte de deur van de zitkamer open en ging naar binnen.

Lena slofte naar de keuken.

'Hij doet altijd zijn eigen zin,' mopperde ze...

Zijneerwaarde ging in de leunstoel zitten met zijn voeten op het met rood fluweel beklede bankje. Zijn stemming was in mineur. Het wirwarde in zijn hoofd. 'Een zwijneboel is het.' 'Een feest van levensvreugde.' 'Vijf en dertig potten bier.' Hij doorvoelde de afstand die in de stinkende danszaal had bestaan tussen hem en zijn beminde gelovigen. Het waren toch dezelfde mensen die zich hadden uitgesloofd om het dorp een feestelijk aanzien te geven en devotelijk in de processie waren meegetrokken. Was het kermisvermaak een voortgezette traditie, die vervallen was tot een oppervlakkig gedoe; een slijtage in de essentiële levenswaarden? Het geloof is dan de basis niet meer, maar een versleten konfektiegeval, in de vorm van geslacht op geslacht overgeleverde devoties, processies, bedevaarten en broederschappen. De pit is dan uit de pruim.

De bezorgde herder kreeg het benauwd. Wat moest hij doen? Was hij te zwaar op de hand. Moest hij de raad van de burgemeester opvolgen en niet denken, alles laten lopen zoals het liep?

'Ik zal er een nacht over slapen,' besloot hij uiteindelijk en nam zijn brevier, om de eerste kermisdag met de 'kompleten' te beëindigen...

Hij lag nog geen kwartier in bed, toen de telefoon rinkelde. Het was de dokter, die hem verzocht onmiddellijk naar de boerderij van Stappers te komen. Een knecht was met zijn zatte kont van de ladder, die naar zijn slaapplaats voerde, gevallen en had zijn ruggegraat gebroken...

10

's Maandagsmorgens verscheen, volgens afspraak, kerkmeester Verstegen op de pastorie.

‘De goedenmorgen,’ groette hij.

Mee trok hij een stoel onder zijn gat en deed zo vrijmoedig alsof hij thuis was.

‘Ga zitten,’ zei hij tegen de pastoor, ‘u lacht zich een Oostafrikaanse aap.’

Pastoor Klabbers klom in zijn stoel. Voorlopig had hij geen lust om te lachen.

‘Zouden we er niet eentje drinken?’ stelde Verstegen voor. ‘Mijn tong is zo droog als leer.’

‘Je kunt een kop koffie krijgen en daar staan sigaren,’ zei de pastoor droog.

‘Dank u,’ dankte Verstegen, een sigaar nemend. ‘Laat de koffie maar in de keuken. Ik ga dalik naar een beter adres. Ik wil u alleen maar komen vertellen, hahaha... Dat had u moeten meemaken. Het zou u deugd hebben gedaan.’

Pastoor Klabbers kon, ondanks de wrevel in zijn gemoed, een glimlach niet onderdrukken. Het rauwe plezier van het stuk oerkracht werkte aanstekelijk.

‘Ik stond achter de boom, dat weet u,’ begon de boer zijn verhaal. ‘Het werd één uur, half twee... en toen...’

‘Twee uur.’

‘Nee, twee uur werd het niet. Het werd half twee. Ik hoorde stemmen. Mannenstemmen en stemmen van mijn dochters. Ze kwamen almaar dichterbij. Ik staarde en staarde in de duisternis. En jawel, daar verschenen ze. Eerst Trautje, daarna Truus, dan Neelke, Annie, Marijke, Jozefientje en tot slot Maartje, net ganzen op een rij. Hoe vindt u dat?’

‘Aardig. Allemaal achter elkaar. En er waren mannen bij,

zei je?'

'Nou, mánnen, alhoewel, Jozef is tweeëndertig.'

'Wie is Jozef?'

'Ik vertel u eerst de hele geschiedenis. Ze gingen langs me door, zonder dat ze me zagen, alle zeven, met ieder een vrijer. Aan de boerderij bleven ze staan en vormden een kring. Ik was achter hen aangeslopen. Wat moest ik doen? Wat denkt u?'

'Ik weet het werkelijk niet.'

'Dan weet ik het. Haha. Ik nam een aanloop en sprong midden in de kring. 'Ha,' riep ik, 'verworpenen der aarde, wat let mij u te doden.'

De meisjes sloegen gillend hun armen om de halzen der gebroeders.'

'Gebroeders?'

'Ja, zeven gebroeders Krebbers van over de Maas. Ik ken hun vader van vroeger. Daar heb ik op een ruiterfeest nog de dertiende ring mee gestoken. Nou, om kort te zijn, toen ze me herkenden, stapte Jozef naar voren.

'Wij zijn zo vrij geweest,' zei hij, 'om uw dochters naar huis te begeleiden. Wij zijn de zonen van Krebbers van over de Maas.'

'Krebbers,' dacht ik, 'Krebbers... En plotseling wist ik het. Zo,' zei ik dreigend, 'dan zal ik jullie ernstig onderhanden moeten nemen. Kom mee, naar binnen.'

Nou, ze kwamen. Er kon geen lachje af.'

'Dat kan ik me voorstellen.'

'Luister galgengebroed,' donderde ik, 'roofridders...'

Jozef protesteerde: 'Astublief,' riep hij, 'wij willen niet...'

'Haha,' riep ik terug, 'niet willen. Als jullie niet willen, dan wil ik. Als straf voor jullie begane snoodheid, eis ik dat we de verbroedering der Maasvolkeren samen vieren. De meisjes naar de keuken. Binnen een half uur dampt het hier van gebraden varkensvlees. En wij gaan naar de kelder.

Haal leeg. Vaten, flessen en kratten. Nou, en toen ging het los.'

''s Nachts om twee uur.'

'Twee uur? Haha. Drie uur. Vier uur. De dag was klaar in de lucht, toen ik mijn zeven aanstaande schoonzoons naar hun roeiboot bracht. Of ze de overkant bereikt hebben, weet ik niet. Onze Lieve Heer heeft het goed geregeld. Krebbers zeven zonen en ik zeven dochters. Het had niet mooier gekund. En dat heb ik aan u te danken. U hebt me de ogen geopend. Geef me de hand.'

'Nee, laat maar,' weerde de pastoor af. 'Ik heb weinig lust om me door jou in het gips te laten drukken. Ik zou nog maar wat naar bed gaan, als ik jou was.'

'Naar bed? Hoe komt u erbij?'

Verstegen keek pastoor Klabbers met onderzoekende ogen aan.

'Denkt u misschien,' vroeg hij, 'dat zo'n nacht me op de knieën zou krijgen. Dan kent u me niet. Het leven begint bij veertig en ik ben nog geen vijfenvijftig. Ik wil het nog eens overdoen, onder voorwaarde dat u meedoet. Zullen we?'

'Liever niet. Het is genoeg geweest.'

'Hoe bedoelt u?'

'Ik bedoel dat ik voor zo'n nacht niet verantwoordelijk zou willen zijn.'

'Daar begrijp ik geen ju van.'

Verstegen sprong van zijn stoel.

'Geen ju,' herhaalde hij. 'Jarenlang heb ik in een liederlijke angst gezeten. Als een van mijn dochters een kwartier te laat uit de Mariakongregatie kwam, liep het zweet me mijn onderbroek in. Totdat u me zei, dat ik hen zelf hun leven moest laten maken. Ik doe het. Ik laat ze los en sta als een juffershondje achter een boom te bibberen. En daar komen ze, met zeven gezondenen des hemels. Weet u wat dat voor

mij betekent? Geen snars weet u ervan. Voor u hadden ze zeker moeten neerknielen om de vaderlijke zegen te ontvangen. Ik heb hun gezegend, alleen een beetje anders dan u het doet. Zit me maar niet zo aan te staren. Ik ben geen bezienswaardigheid. Ik ben de vader van zeven maagdelijke dochters. De zonen van Krebbers... kent u ze? Geef antwoord. Kent u ze?'

'Niet dat ik weet.'

'Aha, niet kennen en toch verdoemen. Nou, ik ga. U weet nu hoe het staat. Ik blijf u eeuwig dankbaar voor de raad die u mij hebt gegeven. Adjuus.'

'Tot later. Ik hoop dat alles goed zal gaan.'

'Hoopt u dat?'

'Ik hoop het en ik zal ervoor bidden.'

'Bidden is nooit weggegooid,' zei Verstegen bars en ging heen...

Pastoor Klabbers was door het verhaal van zijn kerkmeester gesterkt in de overtuiging, dat er aan de civilisatie van zijn parochianen nog heel wat te doen viel...

11

Na het kermisspektakel ging iedereen weer aan het werk, om de dagelijkse kost te verdienen.

De 'broonkviering' lag pastoor Klabbers zwaar op de maag. Toen hij in het nachtelijk uur terugkwam van de boerderij van Stappers, waar de knecht was verongelukt en het getetter van de muziek in de danszaal van Suske hem in de oren klonk, was hij erg boos geweest. 'De drank maakt van de mens een gewillig werktuig van satan,' was zijn bittere

konklusie. ‘Dit kwaad zal ik met wortel en al uitroeien, al kost het me zeven jaren van mijn leven...’

Op woensdagmorgen was hij naar de dokter gegaan, om diens raad voor zijn problemen te vragen.

‘En dokter,’ had hij gevraagd, ‘hoe denkt u over de stijl van onze mensen tijdens de kermis?’

‘Och,’ gaf de arts als zijn mening ten beste, ‘de kermis is een gedegenereerd volksvermaak. Tegenwoordig blijft de viering nog binnen de perken. Ik heb het wel anders gekend. Vechtpartijen met gerechtelijke staartjes. Een vreemde jongen, die het waagde een meisje van het dorp het hof te maken, werd op hardhandige wijze door de mannelijke dorpsjeugd bejegend. De jongens van over de Maas kwamen in groepen, om steun aan elkaar te hebben. Het ging dikwijls ongenadig hard toe. Maar tegenwoordig is alles rustiger.’

‘Ze komen toch nog,’ wist de pastoor, ‘van over de Maas.’

‘Dat zal wel,’ antwoordde de dokter. ‘Maar van onordelijkheden hoor je weinig of niets meer. De geïsoleerdheid, de voornaamste oorzaak van de eenkennigheid, wordt door de verbeterde kommunikatie opgeheven.’

‘De kermis wordt dus beter gevierd dan vroeger?’

‘In ieder geval rustiger.’

‘Ik ben op kermiszondag in de zaal van Suske geweest.’

‘Dat weet ik.’

‘Weet u dat?’

‘Iedereen weet het. Uw verschijning is als een bom ingeslagen.’

‘Zo. Die indruk heb ik niet gekregen. Ik voelde me wel een vreemde eend in de bijt.’

‘Dat zult u ook wel geweest zijn.’

‘Hoezo?’

De dokter nam zijn goudomrande bril af en begon de glazen

te poetsen.

‘Ik zal u wat zeggen, pastoor,’ zei hij. ‘In het verleden beperkte de geestelijkheid zich tot de beoefening van de priesterlijke zielzorg. Tijdens de kermis en andere wereldse feesten, sloot de herder zich op in zijn pastorie. Vermaningen werden vanaf de preekstoel en in de biechtstoel gegeven. En nu komt er een nieuwe, die zo maar op zijn dooie eentje een danszaal binnenstapt.’

‘Ik ging er met de beste bedoelingen heen.’

‘Daar twijfel ik niet aan. Ik mag uw optreden trouwens wel. Maar wees voorzichtig met de doorbraak. Boeren vooral hebben harde koppen. Ze kunnen u maken en breken.’

‘Ik ben blij... eh... voor uw visie,’ zei mijnheer pastoor. ‘Wij moeten meer samen praten. Ik ben van plan om voor de rijpere jeugd kursussen te gaan geven. Daarbij zoudt u mij een grote hulp kunnen zijn.’

‘Niets liever dan dat. En als ik u raden mag, begin met de verloofde stellen. De traditie: “Vrijen, trouwen en naar bed gaan”, dient doorbroken te worden. De jonge mensen moeten, als ze trouwen, weten wat ze doen.’

‘Weten wat ze doen. Dat is het,’ beaamde mijnheer pastoor. ‘Wij zullen doorzetten en een nieuwe wind door de parochie laten waaien.’

‘Prima. Ik zal trachten de jongelui een goede huwelijksvoorlichting te geven. Ik heb tot nog toe de kans hiervoor niet gehad. Als ik hem krijg, grijp ik hem met beide handen aan. Dat verzeker ik u.’

‘Op ten strijde,’ riep pastoor Klabbers, terwijl hij zich van de stoel liet glijden. ‘Veni, vidi, vici. Binnen een maand starten wij...’

Opgewekt ging hij terug naar de pastorie. Op de dorpsweg ontmoette hij Lelieveld. De politieman salueerde.

‘Dag mijnheer pastoor.’

‘Dag Lelieveld. Hoe gaat het?’

‘Dank u, met mij best.’

‘Ik heb je lang niet gezien.’

‘Dat is wederzijds,’ zei Lelieveld.

‘Vertel me eens,’ vroeg pastoor Klabbers onnozel, ‘heeft de kermis geen gerechtelijke gevolgen gehad?’

‘Hoe komt u erbij?’

‘Ik heb gehoord... vroeger...’

‘Vroeger. Dat was in de oertijd.’

‘De kermis is dus rustig verlopen?’

‘Heel rustig. Ik had evengoed met vakantie kunnen gaan.’

‘Geen dronkenschap en zo...’

‘Och, dronkenschap. Wat is dronkenschap? Er wordt natuurlijk flink gehesen. Dat hoort er eenmaal bij. Ik lust zelf ook een stevig glaasje. Anders is er niets aan.’

‘Nee, anders is er niets aan. De goedendag.’

Lelieveld keek de pastoor na. ‘Je zou met kermis zeker nog geen biertje mogen drinken,’ mokte hij. ‘Een mens moet toch wát hebben.’

Hierin verschilde pastoor Klabbers uitdrukkelijk van mening met zijn parochianen. Hun drankzucht werd een obsessie voor hem...

Bij alle mogelijke gelegenheden legde hij zijn oor te luisteren en observeerde hij de gesteldheid van zijn parochianen. Bij huisbezoeken, op bruiloften, begrafenissen, repetities, vergaderingen van organisaties, overal was hij de observator van zijn beminde schapen. Het totaalbeeld, dat hij van zijn parochiegemeenschap kreeg, was er een van verslijtend geloofsleven.

De mensen warep door zijn optreden wrevelig gestemd en zeiden: ‘Waar bemoeit de pastoor zich mee. Wij vervullen trouw onze kerkelijke plichten. Als we hem geloofden, moesten we als paters en begijnen leven.’

Suske had het pastoor Klabbers, toen hij, bij gelegenheid van drie vijf-en-twintig-jaar-geblazen-hebbende leden van

de fanfare, ter receptie was gekomen en daarna niet uit het café was weg te krijgen, onomwonden onder de neus gewreven.

‘U is de baas in de kerk,’ had Suske agressief gezegd, ‘en hier is het mijn domein. Evengoed als ik de kerk respekteer, dient u mijn zaak met rust te laten. Het is mijn broodwinning.’

Suske had zich dermate opgewonden, dat de voorzitter van de fanfare eraan te pas had moeten komen, om hem achter zijn buffet te dwingen. Vandaar foeterde de kastelein nog: ‘Als hij oorlog wil, kan hij hem krijgen. Bier tegen wijwater.’ De feestvierende fanfareleden stonden als stompzinnigen rond het buffet. In het bijzijn van de pastoor hielden zij zich op de vlakte.

‘Goedendag,’ had mijnheer pastoor na de uitval van Suske gezegd en was, zonder verder kommentaar te geven, opgestapt.

‘Had je kiezen op elkaar gehouden,’ stelde de voorzitter van de fanfare de kastelein terecht. ‘Een priester moet je eren.’

‘En wat moet hij mij doen? Moet hij me het brood uit de mond halen?’

‘Wie zegt je, dat hij dat doet?’

‘Dat heb ik gevoeld, toen hij voor de eerste keer hier kwam. Daar zijn we nog niet gebakken mee. Hij spioneert alles en iedereen uit en vandaag of morgen komt hij met de troeven op tafel.’

‘Enfin, we gaan verder,’ besliste de voorzitter. ‘Vandaag jubelen we.’

Suske zette met een ruk de bierkraan weer open...

Pastoor Klabbers vond alzo weinig begrip. Alleen van de dokter. En van de voorzitter van de K.A.B.

‘De kulturele ontwikkeling van de bevolking,’ betoogde de arbeidersleider, ‘heeft reeds jaren de aktieve belangstelling

van onze beweging. Wij zijn, na moeizaam voorbereidend werk, thans zo ver, dat wij onze vergaderingen stijlvol laten omlijsten. Op de laatste bijeenkomst heeft een meisje twee gedichten voorgedragen. En zo gaan we verder, stap voor stap.'

'Stap voor stap,' dacht pastoor Klabbers. 'Je kunt kleine en grote stappen zetten. Om jarenlang aan kulturele verheffing te doen, met als resultaat dat een meisje, in een engelensoepjurk gehuld, op een vergadering enkele versjes tegen de plafondbalken staat op te zeggen, daar voel ik niet veel voor...'

De slotsom van zijneerwaarde zijn overpeinzingen was steeds: 'Vorming en ontwikkeling der jeugd, als aanloop voor vernieuwing.'

Het kursuswerk, dat hij zich voorgenomen had te beginnen, kreeg hoe langer hoe meer gestalte.

12

Op een droge zomeravond was de parochieherder naar het kasteel gegaan, om de wereldlijke overheid zijn plannen voor de ontwikkelingskursus, die in grote lijnen vastlagen, voor te leggen.

Toen hij het binnenpleintje van het kasteel betrad, zag hij de burgerlijke macht, met zijn edelachtbaar hoofd tussen de knieën hangend, op een der treden van het terras zitten. Hij verroerde zich niet, zelfs niet toen pastoor Klabbers tot vlak bij hem kwam.

'Ehum,' e-humde de pastoor. 'Ehum...'

Toen hij geen reaktie kreeg, legde hij een hand op de

ineengedoken gestalte.

‘Wat is er?’ vroeg hij.

‘Laat me met rust,’ klonk een schor baritongeluid tussen de knieën.

Daar dacht pastoor Klabbers niet aan. In plaats van aan het edelachtbaar verzoek gevolg te geven, liet hij zich eveneens op een der blauwe terrastreden neerzakken. De burgemeester hief het hoofd op. De pastoor zag een grijs-grauw gelaat. ‘Wat is er?’

‘Ik krimp van de maagpijn.’

‘Ik wist niet dat u maaglijder was.’

‘Dat ben ik ook niet. Zij maakt het me.’

‘Uw vrouw?’

‘Wie anders? Het is haar genoegen. Ze heeft geen hart, geen lever en geen nieren. Alleen maar gal. En die spuwt ze op mij uit. Gal en nog eens gal.’

‘Overdrijft u niet?’

‘Loop naar de bliksem. Als u denkt...’

Met een kreun kwam het getergde opperhoofd overeind, deed twee passen vooruit en bleef, met gekromde rug, voorovergebogen staan.

‘U heeft er geen notie van,’ bezwoer hij de naar hem opblikkende pastoor, ‘wat een vrouw een man kan aandoen. Prijs de hemel dat pastoors niet mogen trouwen. Een vrouw maakt van een man een stuk wrakhout.’

De burgemeester begon te kokhalzen. Zijn ogen rolden in hun kassen. Zijn handen klemden tegen zijn maag. Hij braakte. Groene slijm braakte hij.

Pastoor Klabbers probeerde ook op te staan, hetgeen hem niet lukte. Eerst toen hij een halve slag maakte en op zijn buik terechtkwam, kon hij op zijn knieën kruipen. Daama stond hij, besmeurd en wel, naast de burgervader, die snoof en slikte en nog eens slikte.

‘Een glas water,’ zei mijnheer pastoor, ‘dat helpt.’

Met zijn lange zwaaibenen zwaaide het gemeentehoofd naar de stal. De pastoor volgde hem op zijn korte onderdanen. Binnen zwengelde de zeereerwaarde aan een pompje, terwijl de burgemeester zich te goed deed aan de waterstraal die eruit spoot...

‘Zo, dat is het geweest,’ zei de edelachtbare, wederom recht staande. ‘Bedankt voor uw hulp. Ik voel me weer opgeknapt.’

‘Ja maar, dat is toch geen toestand,’ meende pastoor Klabbers te moeten opmerken. ‘Daar komen stukken van. Is uw vrouw thuis?’

‘Waar zou ze anders zijn.’

‘En Mieke?’

‘Die gaat om zeven uur weg. Als dat niet het geval was, zou het anders zijn.’

‘Hoezo?’

‘Als Mieke er is speelt mijn vrouw voor aartsengel. Maar het kind is nog niet de laan uit, of de aartsengel verandert in een helleveeg. Ze treitert mij met een zo duivelse lust, die met geen pen te beschrijven valt. Het gebeurt, dat ik een hele avond lucht voor haar ben. Geen woord komt er dan over haar lippen. En... u is wel pastoor, maar op slot van rekening ook een man. Wellicht kunt u het begrijpen. Ze heeft onze bedden meters van elkaar geschoven, met de mededeling dat ik haar met rust moet laten. U zult me misschien een wellusteling vinden, maar de toestand waarin ik verkeer is zonder meer onhoudbaar. Ik ben nog geen vijftig. Ik hou van het leven. Ik hou van een goed glas wijn, van gezelligheid. Als mijn vrouw een vrouw was, vriendelijk en meegaand, ik zou er tien jaar van mijn kortstondig leven voor overhebben. Op deze manier ga ik kapot, hartstikke kapot.’

‘Het is een verhaal van menselijke ellende,’ vond pastoor Klabbers. Een diep medelijden met de edelachtbare zijn

onhoudbare huwelijkssituatie vervulde hem.

‘Ik moet hier over denken,’ zei hij gewoontegetrouw.

‘Och,’ schokschouderde het gemeentehoofd, ‘ik vind het prettig dat u hebt willen luisteren. Een man moet zich eens kunnen uitpraten. Voor de rest zal ik het toch zelf moeten opknappen.’

‘De restauratie begint aardig op te schieten,’ zei de pastoor, om het gesprek een andere wending te geven.

‘Zoals u zegt,’ beaamde de burgemeester. ‘Je moet er wel geregeld achterheen zitten, anders duurt het en blijft het duren.’

De redder der historie kwam weer in zijn element. Met breed uitslaande gebaren wees hij links en rechts naar de reeds bereikte resultaten en schiep beelden van de uiteindelijke herrijzenis van de oude glorie.

‘Ik denk het volgend jaar alles voor elkaar te hebben. Dan wordt er feest gevierd. Ik nodig het hele dorp uit bij de plechtige ingebruikname.’

‘Het hele dorp?’

‘Iedereen wordt uitgenodigd. Er komt een kiosk en een dansvloer. Het zal een festijn worden, waar de nageslachten nog in lengte van dagen over zullen spreken. Ik laat de dakgoten vol met bier lopen en maak kranen aan de regenpijpen. Ha...’

‘Schei asjeblief uit,’ verzocht de pastoor hem. ‘Als u een dergelijk voorbeeld geeft, waar moet het dan met de kultuur heen.’

‘Dit is een kwestie van, hoe zal ik het zeggen, een kwestie van hoe het volk nu eenmaal is. Zorg dat de mensen goed eten en drinken. Dan zijn ze tevreden. Hogere aspiraties hebben ze niet. Daar veranderen u en ik niets aan.’

‘Dat ben ik toch van plan.’

‘Geluk ermee.’

‘Daarvoor heb ik ook uw hulp nodig.’

‘Die kunt u krijgen, mits we dezelfde opvattingen hebben. Herinnert u zich ons gesprek nog op die kermisavond?’

‘Was dat ernst?’

‘Volkomen. U kunt niet afschaffen wat in het volk verankerd zit.’

‘Ik wil niet afschaffen. Ik wil alleen iets aan de mentaliteit gaan doen. Het leven is niet in overeenstemming met de leer. De gelovigen moeten zich bewust worden van hun menselijke waardigheid.’

‘En dat wilt u er gaan inpompen?’

De burgemeester keek de herder meewarig aan.

‘Geloof me pastoor, een mens moet zich zo nu en dan eens kunnen laten gaan, zonder te denken. Dat heeft hij nodig als brood.’

‘U houdt er eigenaardige opvattingen op na. Ik had u voor verstandiger gehouden,’ antwoordde pastoor Klabbers hem stroef. ‘Mijn bekommernis betreft trouwens niet alleen het vieren van feesten, maar meer nog een konsekwent levensbesef.’

‘Ik weet goed wat u bedoelt. Er zijn in het verleden al heel wat besprekingen over dit thema gevoerd. Laten we met de benen op de grond blijven.’

‘U heeft indertijd beloofd met mij samen te werken.’

‘Ik met u en u met mij. Wij zijn als twee ossen, gespannen voor dezelfde ploeg.’

‘Twee ossen trekken een en hetzelfde spoor.’

De burgemeester had niet direkt een tegenzet.

‘Kom mee naar binnen,’ zei hij, ‘dan ontkurk ik een fles wijn.’

‘Liever niet. Een andere keer misschien...’

Met een handdruk verliet pastoor Klabbers de eerste burger...

Bij zijn thuiskomst stak Lena haar beide handen omhoog. ‘Hemel!’ riep ze, ‘wat zie je er uit. Het lijkt wel of je over de

grond bent gerold.'

'Dat ben ik ook.'

'Ben je dat ook? Hoe...?'

'Leg een nieuwe toog voor me klaar en geef me een sterke kop koffie,' kapte de zeereerwaarde heerbroer zijn zuster af.

'Wat ben je de laatste tijd toch kort aangebonden,' pruilde Lena.

'Laat me met rust.'

'Als je maar weet, dat er ook in het dorp niet zo prettig over je wordt gesproken. De vorige pastoor was veel meegaander, zeggen de mensen. Jij bemoeit je overal mee. Waarom doe je dat?'

'Ik doe wat ik doe en daarmee basta,' snauwde de pastoor en sloot de deur van zijn kamer.

Lena stond verbouwereerd. Wat mankeerde hem? In de meer dan twintig jaar dat ze hem diende, had ze hem nooit zo onhebbelijk meegemaakt. Zou het pastoorsambt te zwaar voor hem zijn?'

Pastoor Klabbers ijsbeerde door de kamer. De houding van het burgerlijk hoofd met betrekking tot zijn vernieuwingsplannen, ergerde hem. Een mens moet wat hebben. Hoe dikwijls had hij dit stomme goedpraten van ongeregeldheden al niet gehoord. 'Het lijkt wel of iedereen bij de pakken blijft neerzitten,' mompelde hij wrang, 'maar dan zijn ze bij mij aan het verkeerde adres. Ze zullen me leren kennen...'

De volgende morgen was hij naar het kasteel teruggegaan. Mieke deed hem open.

'Goedenmorgen, mijnheer pastoor,' begroette ze hem met haar klare klokkestemmetje.

'Dag Mieke. Is mevrouw thuis?'

'Jazeker. Komt u binnen.'

Ze liet hem in de dubbele kamer.

Even later kwam mevrouw, gehuld in een peignoir van oranje zijde. Ze schonk hem haar liefste lach en groette hem aldus: ‘Goedenmorgen zeereerwaarde. Excuseert u mijn ochtendkleding. Ik ben aan het werk.’

Ze ging tegenover hem in een stoel zitten en vroeg: ‘Een kop koffie?’

‘Neen, dank u.’

‘Een sigaar dan?’

‘Ik rook nooit.’

‘U is een zuinig heerschap. Ik zou niet graag hebben dat mijn man zo verstorven leefde. Dan zou ik de geur van zijn rokertje moeten missen. Ik vind het zalig.’

Ze trachtte met een pruimemondje hemels te kijken. De pastoor zag echter aan de spiertrilling in haar onderkin, dat haar innerlijk niet harmonieerde met de demonstratie die zij ten beste gaf. Hij vroeg:

‘Is uw man op het gemeentehuis?’

‘Neen, hij is naar het gouvernement voor een bespreking. Het zal waarschijnlijk laat worden eer hij terugkomt. Hij heeft het zo druk. Ik ben bang dat hij zich overwerkt. Ik mag er niet aan denken.’

Pastoor Klabbers probeerde de aanval in te zetten.

‘Toch geloof ik,’ zei hij, ‘dat hij hard op weg is om maagpatiënt te worden.’

Mevrouw deed alsof ze schrok.

‘Denkt u?’ vroeg ze. ‘Waaraan meent u het te merken?’

‘Ik was gisteravond hier.’

‘Was u hier?’

‘Weet u dat niet?’

‘Neen,’ loog ze, zenuwachtig aan de ceintuur van haar oranje peignoir frunnekend.

‘Ik ontmoette hem op de binnenplaats. Hij zat in elkaar gekrompen op de bordestreden. Ik dacht dat u dat wist.’

‘Neen,’ loog ze weer. ‘Hij was naar buiten gegaan. Een luchtje scheppen, zei hij. Ik heb niets aan hem gemerkt. En hij heeft me ook niets gezegd. Hij wil me zeker sparen.’

De pastoor voelde zich inwendig warm worden. Het serpent maakte ook hem nerveus. ‘Kalm blijven,’ beval hij zichzelf, ‘anders verlies je het.’

‘Ik heb een tijdlang met hem staan praten, over koetjes en kalfjes en zo,’ loog ook de pastoor. ‘Ik kreeg hierbij de indruk dat hij zich nogal zorgen maakt over u.’

‘Over mij? Waarom?’

‘Hij denkt dat u niet gelukkig is.’

Mevrouw trok met haar gezicht grimassen. Ze wilde wat zeggen, maar ze zei niets. Ze wilde weglopen, maar bleef zitten. Ze stak een eind van de oranje ceintuur in haar mond en trok het er weer uit. Paniek schreeuwde uit heel haar wezen.

‘Haha,’ schaterde ze plotsklaps, ‘ik niet gelukkig? Ik ben zo gelukkig als ik maar zijn kan.’

‘Een op-en-top zenuwpatiënte,’ konkludeerde pastoor Klabbers en loosde een diepe zucht.

Mevrouw bleef hem verzekeren: ‘Ik heb alles wat ik wens. Een kasteel. Een man die burgemeester is. We krijgen binnenkort een nieuwe auto. Wat kan ik meer verlangen? Waarom zou ik niet gelukkig zijn?’

‘Omdat een kasteel en een nieuwe auto nog geen garanties voor geluk zijn,’ zei pastoor Klabbers. ‘Uw man heeft in ieder geval iets anders nodig.’ En dat andere moet u hem geven. Anders gaat hij kapot.’

‘Wat zegt u?’

‘Zo drukte hij het uit.’

‘Beweerde hij...’

‘Hij drukte het zo uit, zei ik.’

‘Maar dat is... Dat hij mij daar nooit over gesproken heeft.’ Pastoor Klabbers dacht te ontploffen.

‘Dag mevrouw. Het beste,’ zei hij opstaande en gaf mevrouw een hand. ‘De groeten aan uw man.’

Mevrouw drukte woordeloos de haar toegestoken pastoorshand en begeleidde hem, eveneens woordeloos, de gang in. Tegen Mieke zei ze: ‘Laat mijnheer pastoor uit.’

Zelf ging ze de trap op naar boven...

‘Hoe is het Mieke? Ik bedoel, hoe gaat het tussen mijnheer en mevrouw?’ vroeg de herder aan het lentebloempje.

‘Ze zijn aardig. Het is wel niet zoals thuis. Vader en moeder zijn anders. In de hogere kringen zijn de mensen stijver. Dat was in de stad ook zo.’

‘Het is goed Mieke. Doe je best maar kind. En wees goed voor mevrouw en voor mijnheer.’

‘Dat probeer ik. Ze zijn het ook voor mij.’

‘Wat kun je meer wensen. Dag Mieke.’

‘Dag mijnheer pastoor...’

Boven lag mevrouw languit op het bed, dat vier meter verder van dat van haar gemaal stond.

‘Ik heb het gedaan,’ snikte ze. ‘Ik heb het altijd gedaan. Hij gaat en staat waar hij wil. Nu is hij weer naar de stad. Ik heb niets... niets. Niemand geeft iets om mij.’

Ze hief haar betraand gezicht op en ging op de rand van het bed zitten.

‘Waarom?’ kreunde ze, ‘waarom krijg ik geen kind. Waarom niet?’

Met beide handen kneep ze in haar buik...

Mieke werd ongerust. Zachtjes sloop ze de trap op en luisterde aan de slaapkamerdeur. Ze hoorde mevrouw huilen. Ze zei ook wat. Waren die kasteeldeuren maar niet zo dik, dan kon ze het beter verstaan. Gespannen luisterde het meisje. ‘Waarom?’ hoorde ze gedempt mevrouw jammeren, ‘waarom komt er geen kind in?’

‘Geen kind?... Was de pastoor daarvoor?...’

Ze klopte. Er kwam geen antwoord. Ze klopte nog eens.

‘Wat is er?’ vroeg mevrouw met een hese stem.

‘Ik meende dat u... dat u me nodig had.’

‘Ik kom zo. Ga maar naar beneden,’ klonk het nu duidelijker van binnen.

Mieke daalde de trap af. Vage vermoedens kwamen in haar op. Waren mijnheer en mevrouw niet... niet zoals ze meende dat zij waren?

Toen mevrouw, gekleed en opgeknapt, weer ten tonele verscheen, neuriede ze een liedje.

‘Och kom,’ dacht het kind, ‘ik verbeeld me dingen die er niet zijn. Mevrouw en mijnheer zijn beste mensen...’

Twee dagen later bezocht de burgemeester pastoor Klabbers.

‘Ik kom in verband met uw bezoek eergisteren,’ zei hij. ‘U wilde mijn medewerking bij enkele kwesties, als ik mij goed herinner.’

‘Eerst moet ik u opbiechten,’ begon de pastoor, ‘dat ik bij uw vrouw ben geweest.’

‘Dat is mij bekend. Ik heb er genoeg over te horen gekregen. Ter zake. Welke kwesties zijn het?’

‘U wenst dus niet, dat ik tracht uw gezinssituatie tot leefbare proporties te brengen?’

‘Om dit te bewerkstelligen, ben ik zelf mans genoeg.’

‘Dan spijt het mij, maar dan zijn er verder geen kwesties.’

‘Betekent dit...’

‘Dit betekent burgemeester, dat we vrienden kunnen blijven. De kwesties die ik heb, kan ik echter alleen met rustige, evenwichtige mensen bespreken.’

‘En dat ben ik niet.’

‘Ik meen van niet.’

‘Goed dan. Bonjour.’

‘Gods beste zegen...’

Ziedend van toorn was de burgemeester de kamer uit

gebeend...

Pastoor Klabbers loosde de zoveelste zucht en legde daarna zijn bonzend hoofd in zijn beide handen. De man wees zijn goedbedoelde hulp zonder meer van de hand. Begrepen de mensen dan niet, dat hij met zijn priesterlijke bemoeienissen hun geluk nastreefde? Als ze dit niet wilden inzien, zou hij hun aantonen, bewijzen, dat alleen de liefde een goede levenswandel kan verzekeren...

Op de krans, die pastoor Klabbers eenmaal per maand, met enkele konfraters uit naburige dorpen had, sprak hij over zijn parochiebekommernissen.

'Hou je op de vlakte,' adviseerde hem een hoogbejaarde, 'anders heb je kans dat de mensen kopschuw worden. Laat ze in hun wezen en tracht er het beste van te maken. Ze zijn over het algemeen zo kwaad niet. Dat is mijn ervaring.'

'Bij mij loopt alles van een leien dakje,' beweerde een tweede. 'Ik laat de school school, de organisaties organisaties, en als iets scheef loopt, steek ik van wal. Dat weten ze. Ik hou me de baas.'

'Dat is de juiste taktiek,' beklemtoonde een gezegende zestiger met een rood-dooraderde wijnneus. 'Kom, we gaan kaarten. Ruiten is troef...'

13

Pastoor Klabbers begon zijn aktie. Hij had besloten om de kursussen voorlopig een kerkelijk cachet te geven en kondigde aan, dat er buitenkerkelijke bijeenkomsten van de oudere meisjes der Mariakongregatie, samen met de jonge

mannen van de Heilige Familie werden gehouden.

De eerste keer kwamen de beide groeperingen voltallig in de patronaatszaal bijeen. De herder lachte met zijn volle, ronde gezicht, toen hij de gonzende bijenkorf overschouwde. De jeugd was hém. Met dit leger van jongeren zou hij, als een moderne Bernardus, de kruistocht tegen de geloofsvervlakking beginnen. Overmoedig beklom hij het toneel, stak een hand omhoog om stilte te verkrijgen en begon zijn toespraak.

'Jonge mensen,' begon hij met een pathetisch gezwollen stem, 'deze bijeenkomst is een grote gebeurtenis in onze parochie. Gij zult u wellicht afvragen, waarom ik speciaal u heb uitgenodigd, gij, de jonge vrouwen en jonge mannen van het volk, dat ik als pastoor moet leiden. Weet dan, ik zeg het u als priester Gods, dat gij de toekomst in u draagt. Gij kunt van deze parochie een lusthof van kristelijke vreugde maken, maar evenzeer is het mogelijk op deze aardplek de ondergang van het avondland te kreëren. Gij zijt de vaders en moeders van morgen. Het volgend geslacht zal uit u worden geboren. Ik vraag u: wat wilt ge van de toekomst maken? Wilt ge op God gericht uw levensroeping vervullen? Het erfgoed van negentien eeuwen kristendom is bij het doopsel uw deel geworden. Het is het fundament, de basis. Méér nog. Het kristendom is de bezieling, het zuurdeeg, dat alles doordringt. Het is de begeestering die alles nieuw maakt. Maar wat zien we hier in ons dorp? De tand des tijds heeft aan de kristelijke beleving geknaagd. Het gebouw is afgebrokkeld en dreigt een ruïne te worden. Kijk om u heen en ge zult het mij beamen.'

De pastoor had, ondanks de pathetische gezwollenheid waarmee hij sprak, zijn woorden onder de kontrole van zijn verstand gehouden. Ook, toen hij de symptomen van het afbrokkelend geloofsleven in bidden, onderlinge omgang, offeren en het mishoren belichtte, bleef hij figuurlijk met

zijn korte benen op de grond staan. Bij de eerste stap echter, die hij op het terrein van het vermaaksleven zette, struikelde hij over kermisstronkels en bierkeien. Hij brulde daarna tegen het prikkeldraad van liefdeloze familievetes, brandde zich aan netels van schijnheiligheden en ging zo ver, de ouders als niet kapabel te verklaren om hun kinderen in kristelijke geest op te voeden.

Dikke zweetdruppels parelden op zijn voorhoofd. Zijn stem sloeg om de haverklap over. Heel de opgekropte zwartkijkerij van maanden joeg hij als een woeste stortvloed over de hoofden van de ontzet luisterende jongens en meisjes. Hijgend naar adem beweerde hij: 'Het geloof is verkwanseld aan egoïsme, genotzucht en de verfoeilijke mammon...'

De nieuwe generatie durfde zich niet te verroeren. Zo kenden ze hun pastoor niet. Zondags gaf hij zijn lessen en vermaningen op de gebruikelijke preektoon. Tijdens vergaderingen en andere ontmoetingen zei hij weinig of niets. Hij was een formidabele binnenvetter, dat bleek overduidelijk. Je kon hem beter uit de weg blijven. Hij was in staat je op de heupen te nemen en over een huis heen te smijten. Zo ongeveer dacht het grootste deel van de volwassen jeugd. Ze hield zich daarom wijselijk zo koest als een bange hond. Pastoor Klabbers veegde het zweet van zijn gezwollen aanschijn, haalde diep adem en vervolgde: 'Dat is het beeld van de situatie, die ik heb moeten schilderen om u tot denken te dwingen. De ouders zijn dit verleerd, maar gij zijt jong. Op jullie heb ik mijn vertrouwen gesteld.'

Daarna ontvouwde hij het programma van inleidingen en lessen, die op de buitenkerkelijke bijeenkomsten zouden gegeven worden. De eerstvolgende keer beloofde hij hun duidelijk te maken wat liefde is. Voor bepaalde onderwerpen zouden ook andere sprekers worden uitgenodigd.

Om een knallend slot aan zijn toespraak te maken, ver-

zamelde hij nog eenmaal zijn krachten en riep: ‘Een nieuwe morgen gaat dagen. Gij zijt het nieuwe licht, dat zal schijnen op wegen en pleinen. Op ter verovering, Amen. Ik bedoel, ik heb gezegd. Dank u...’

Opmerkelijk stil verliet ‘de nieuwe morgen’ de zaal. De bruisende redevoering had gewerkt als een wolkbreuk. Het jonge leven had tijd nodig om de ontploffing te verwerken...

Zijneerwaarde was moe, maar voldaan. Hij voelde zijn ondergoed aan zijn lichaam plakken. Het kon hem niets schelen. De jeugd had ademloos geluisterd. De jonge mensen zouden doelbewust een nieuwe maatschappij gaan bouwen.

Thuisgekomen, ging hij linea recta naar Lena in de keuken. ‘Dag zusterke,’ zei hij. ‘Heb je nog wat te drinken voor me. Een glas citroen of iets dergelijks.’

Lena lachte. Ze was niet meer gewend dat hij zo opgeruimd deed. Maar wat zag hij eruit.

‘Wat is er met je?’

‘Met mij niets. Het is goed gegaan. Een stampvolle zaal.’

‘Dat kan wel, maar je hebt donkere wallen onder je ogen.’

‘Een beetje moe, dat is alles. Morgen is dat weer in orde.’

‘Ik hoop het voor jou...’

Gezeten in zijn gebeeldhouwde leunstoel mijmerde hij de avond nog eens door. Wat hadden ze aandachtig geluisterd. Vooral toen hij tegen de uitwassen van de vervlakking te keer ging. Was dat misschien wat te sterk geweest? Het was de droeve werkelijkheid. Als hij het bezadigder had gedaan, zou het op hetzelfde zijn neergekomen. De jeugd had klare taal nodig...

Na een innig avondgebed, waarin hij de hemel smeekte dat zijn woorden vrucht mochten dragen, rolde hij onder de dekens, vastbesloten de slaap der rechtvaardigen te genieten. Morgen kwam een nieuwe dag. De eerste dag van de

nieuwe tijd...

Hij lag al een uur van de ene zij op de andere te woelen, maar kon de slaap niet vatten. De klop van zijn hart bonsde in het kussen. Geprikkeld draaide hij zich op zijn rug en legde een hand op zijn borstkast. De hartklop was zwaar en gejaagd. Hij stokte in zijn keel. Mijnheer pastoor slikte. Op dat moment schoot een steek van een breinaald midden door zijn hart in zijn rug. Kreunend kromp hij in elkaar. Het kloppen verhevigde tot een roffel. Zou?... Zijn moeder leed aan een hartziekte... Zijn vader was plotseling gestorven... Angst trilde door hem heen. Hij begon te klappertanden, voelde zich koud worden en had het warm. God nog aan toe. Wat gebeurde er met hem? Wat moest hij doen? Lena waarschuwen? Ze kon de dokter bellen. Maar hij durfde niet uit bed. Hij durfde zich zelfs niet te verroeren... Eensklaps werd de klop minder. Ook de benauwdheid zakte. Langzaam inzuigend probeerde hij dieper adem te halen. Het lukte, zonder breinaaldsteek. Dan klemde hij zijn tanden op elkaar. De rillingen verhevigden weer. Was dit een reaktie op een te grote inspanning? De toespraak was wel vermoeiend geweest, maar zo... Ietwat rustiger geworden dacht hij: 'Waar maak ik me zorg over? Ik ben maar één dood schuldig.' De dekens vast om zijn hals trekkend, gaf hij zich over aan Gods heilige wil. Als ze me morgen dood vinden, is er alleen maar een mens minder op aarde. 'Mijn Jezus barmhartigheid,' bad hij en viel eindelijk in een onrustige slaap...

De volgende morgen, in de sakristie, zei de koster tegen hem: 'Het schijnt gisteravond nogal warm te zijn toegegaan.'

'Hoezo?' vroeg de zich slap en suf voelende pastoor.

'Mijn zoon beweerde, dat de vonken eraf vlogen.'

'O ja... ja... dank je...'

Na de mis ging zijneerwaarde direkt naar de dokter. Mevrouw

ontving hem in de salon en hield hem gezelschap totdat de geneesheer met het spreekuur klaar was.

‘Als u telefonisch een afspraak had gemaakt, hoefde u niet te wachten.’

‘Ik heb de tijd,’ zei pastoor Klabbers...

De dokter kwam.

‘Wat een eer op de vroege morgen,’ begroette hij de zielenherder. ‘Toch geen schokkende gebeurtenissen?’

‘Een kleinigheid,’ glimlachte pastoor Klabbers slapjes. ‘Het is, ziet u... ik ben gekomen... zoudt u mij niet eens willen onderzoeken?’

‘Natuurlijk. Komt u mee in mijn spreekkamer. Daar heb ik alles bij de hand...’

‘En, wat mankeert eraan?’ vroeg de geneesheer.

‘Het is zo: Gisteravond. Mijn hart klopte en joeg. Een steek sneed me de adem af. Wat zou dat kunnen zijn?’

‘Ontkleed uw bovenlichaam maar. Dan zullen wij eens luisteren.’

De dokter luisterde met zijn stetoscoop op borst en rug, klopte en klopte en nam de bloeddruk op.

‘Kleedt u zich maar weer aan.’

Pastoor Klabbers wrong zich in zijn hemd, trok zijn borstrok er over en frunnikte daarna de knoopjes van zijn toog dicht. Zijn vingers beefden lichtelijk.

‘En?’ vroeg hij.

‘Het is slechts een summier onderzoek, dat ik kan doen,’ bekende de arts. ‘Een kardiogram zou meer zekerheid geven. Ik geloof echter niet dat dit nodig is. Volgens mij verkeert uw hart in prima konditie. De bloeddruk is normaal...’

‘Wat kan het dan geweest zijn?’

‘Een nerveuze aandoening wellicht.’

‘Wat?... Nerveus? Hoe komt u erbij?’

De arts stond op en kwam bij de pastoor staan.

‘Ieder mens heeft zenuwen,’ zei hij. ‘U evengoed. Het is mogelijk dat u teveel van uw krachten heeft geëist. Zijn er wellicht moeilijkheden? Heeft u zorgen?’

‘Mijn enige zorg is mijn parochie.’

‘Dat kan voldoende zijn. Heeft u zich erg ingespannen, kwaadgemaakt, geërgerd?...’

‘Dat heb ik allemaal. Maar ik zal ze laten zien. Gisteravond heb ik een stampvolle zaal met jeugd gehad. De jongens en meisjes waren enthousiast. Wij zullen de kanker van konventie en sleur met wortel en al uitsnijden.’

De dokter ging weer in zijn stoel zitten en drukte zijn vingertoppen tegen elkaar.

‘Wat door de eeuwen heen is gegroeid, verander je niet met een vuistslag,’ zei hij. ‘Maar gaat uw gang. Ik houd wel van wat voortvarendheid. Ik zal u wat tabletjes voorschrijven. Die kunnen in ieder geval geen kwaad.’

‘Tabletjes? Als het zenuwen zijn, dan tem ik ze wel. Ik weet nu dat mijn hart in orde is. Dat is het voornaamste.’

‘Zorg dat het in orde blijft...’

Op weg naar huis voelde zijneerwaarde het doosje met tabletjes in zijn zak en nam zich voor het ergens diep in de onderste lade van zijn bureau te stoppen. Ha, zenuwen... 's Avonds lag hij weer wakker en luisterde naar zijn hartklop. Hij voelde hem in het kussen hameren. Het zandmannetje strooide en strooide, maar de slaap wilde niet komen. Pastoor Klabbers verlegde zich en verlegde zich wederom. Het kloppen bleef. Dat kon toch niet goed zijn... De tabletjes... Ze kunnen geen kwaad, had de dokter gezegd...

Voorzichtig stond hij op en sloop op zijn tenen naar beneden. In de onderste la lag het doosje. ‘Vier maal daags een tablet,’ stond erop.

Behoedzaam sloot hij de deur achter zich en wilde in het donker de trap weer op gaan, toen plotseling het licht aan-

knipte. Boven stond Lena.

‘Wat voer je uit?’ vroeg de geschrokken maagd. ‘Ik dacht dat er een inbreker was.’

‘Ik heb wat... nog wat moeten nakijken.’

‘Moet je dat midden in de nacht doen?’

‘Bemoei je daar niet mee.’

‘Als je je niet goed voelt, ga dan morgen naar de dokter.’

‘Ik heb geen dokter nodig.’

‘Je moet het zelf weten. Stijfkop die je bent...’

Pastoor Klabbers slikte op zijn slaapkamer, met een slok water, een tabletje en het wonder gebeurde. Binnen de kortste tijd sliep hij als een onbedorven kind.

De volgende morgen voelde hij zich kwiek en opgemonterd. Wat zo'n tablet kan doen, dacht hij. Als de zenuwen het waagden om nog eens te prikkelen, had hij het middel om ze met één slik tot kalmte te brengen...

De tweede buitenkerkelijke bijeenkomst was minder druk bezocht. Enkele rijen stoelen, vooraan in de zaal, stonden leeg. Achteraf bleek dat de voetbalklub een spoedvergadering had belegd, omdat de elftalkommissie met ontslagname had gedreigd.

De pastoor verkeerde in een wrevelige stemming. Was de jeugd te slap om de strijdbijl op te graven? De reakties op zijn eerste toespraak waren niet in overeenstemming met zijn verwachtingen geweest. Zelfs Mieke, wier oordeel hij had gevraagd, vond dat hij erg hard van stapel was gelopen. ‘Ik wist niet, dat u zo'n keel kon opzetten,’ zei ze letterlijk. Hij had zich daarom voorgenomen, om in het vervolg rustiger te spreken.

Teleurgesteld door het wegblijven van een niet onbelangrijk deel van de levensvernieuwers, beklom hij het toneel om de liefde uit de doeken te doen. Hij was er niet zo in. Op een gegeven ogenblik kreeg hij het benauwd en had het

gevoel niet vast op zijn benen te staan. Automatisch sprak hij verder, met moeite zijn gedachten op het onderwerp koncentrerend. De benauwdheid bleef. Dan vermande hij zich en deed een stap vooruit. Hij wankelde, maar hervond direkt weer zijn evenwicht. Met een onbestemd gevoel in zijn binnenste zwoegde hij verder. Het gehoor werd onrustig. Langzaam zakte de benauwdheid. Hij durfde echter niet meer uit te halen en maakte een vroegtijdig einde aan de liefde, die hij in alle konsekwenties had willen uitpuren. 'De volgende keer,' kondigde hij aan, 'komt een leek spreken over: "Verhouding jongen en meisje". Ik verwacht dat dan alle stoelen bezet zullen zijn...'

De volgende keer was de opkomst nog minder. De oorzaak lag nu niet bij de voetbalklub, maar bij mijnheer pastoor zelf. Op een avond was hij op een groepje jongens toegestapt.

'En jongelui,' had hij gevraagd, 'hoe bevallen de avonden in het patronaat?'

Een van hen had 'het gaat' gezegd.

'Zo,' pruimde de herder. 'In ieder geval gaan we verder. Jullie blijven toch zeker komen?'

'We zullen wel moeten,' waagde een boerenzoon los te laten.

'Wat?' viel de pastoor uit. 'Moeten! Jullie moeten niets. Ik dwing niemand.'

Kwaad had hij het groepje de rug toegekeerd.

De 'leek', die over de verhouding jongen-meisje had gesproken, kwam tegen middernacht thuis. Zijn vrouw vroeg: 'Hoe is het gegaan?'

'Nooit meer,' antwoordde de man. 'Die pastoor is ongenietbaar. Hij begon met uitgebreid te vertellen wat ik zou zeggen. Toen ik gesproken had, heeft hij nog een half uur staan wouwelen. Die krijgt me niet meer.'

'Was het druk?'

'Een half zaaltje...'

Al deze belevenissen, vanaf kermiszondagavond tot het ‘halve zaaltje’, hadden zich voltrokken, toen meester Ambrosius van ziekenverlof terugkeerde en op de pastorie zijn zienswijze met betrekking tot de omwenteling ten beste gaf. ‘U pakt het verkeerd aan.’

‘Denk je?’ vroeg pastoor Klabbers.

‘Jazeker. U besteedt al uw aandacht aan de jeugd, terwijl de oorzaak van de onwaarachtigheid in de levensstijl bij de ouders ligt. Als de bron niet zuiver is, blijft het water troebel.’

Meester Ambrosius was een geboren wereldhervormer; vooruitstrevend, gloedvol, zich uitslovend in pedagogischdidaktische redekavelingen. Hij sprak over: filofenomelogische indikaties' en gebruikte zinnen als: ‘reminiscenties aan het transcendentale, zijnde als-ding-in-trillend-web, waarbij het patische in de Zuständlichkeit minder in het geding komt, dan de kwalitatieve verdieping in de bovenbouw.’

Pastoor Klabbers keek hem ongezellig aan.

Meester Ambrosius deed een forse trek aan zijn sigaret, inhaleerde diep en blies daarna de rook door twee opgetrokken mondhoeken de kamer in.

‘De kanker zit bij de ouders,’ verzekerde hij nog eens nadrukkelijk.

‘Er zijn oude bomen en er zijn jonge bomen,’ gaf mijnheer pastoor hem ten bescheid. ‘Aan oude bomen verander je weinig. Aan de jonge daarentegen...’

‘Neen!’ interrumpeerde Ambrosius, ‘neen! uw vergelijking gaat mank.’ Een nieuwe sigaret aanstekend, ontwikkelde hij met klinkende volzinnen zijn standpunt, dat hierop neerkwam:

‘Een boom groeit uit zichzelf. Die heeft geen hulp nodig. Een kind daarentegen leeft uit en door de ouders. De

ouders verzorgen het en geven het gerichtheid. De ouders zijn “bloed en bodem” van het kind. Begrijpt u?’

Pastoor Klabbers ergerde zich gruwelijk aan de halsstarrige vasthoudendheid van zijn hoofdonderwijzer. Hij kon hem wijzen op de verstarring der ouderen, op hun gebrek aan geestelijke vitaliteit, het hielp geen zier. ‘Tóch zijn zij de geroepenen,’ hield Ambrosius vol. De pastoor brulde ten slotte het afgezaagd gezegde: ‘Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.’ Ambrosius brulde terug: ‘De ouders en nogmaals de ouders. Zij zijn het die het leven geven.’ In hun ijver vergaten beiden dat de waarheid in het midden ligt.

‘We zullen er een eind aan maken,’ dekreteerde de pastoor ten slotte. ‘Het heeft geen zin om te blijven disputeren. Alleen nog dit. Als je niet opnieuw voor een kuur in de abdij terecht wilt komen, dan raad ik je wat minder te roken. Je hebt in een uur tijd zes sigaretten de lucht in geblazen.’

‘Bij een gesprek moet ik roken.’

‘Praat dan niet zo veel.’

‘Dank u.’

Meester Ambrosius stond op en verliet het vertrek. ‘Een volslagen cholerisch diktator,’ dacht hij...

‘Die leer ik nog wel een toontje lager te zingen,’ mompelde pastoor Klabbers. ‘Die man is zo hoogmoedig als Caesar in zijn beste jaren.’

Hij richtte zich op uit zijn stoel en stapte van het voetenbankje op de vloer. Wat was er toch? Iedereen deed weerbarstig. In zijn vroegere kapelaansparochies had hij een dergelijke houding tegenover hem nooit meegemaakt. Ze hadden hem wel ‘de doordrijver’ genoemd, maar hij kon er met alle mensen opschieten en stond bekend om zijn kwinkslagen en opgewekt karakter. Waarom was dit hier niet het geval? Ze konden dag en nacht op hem rekenen. Met plezier zou hij een voettocht naar Trier maken, als dit voor een der zijnen nodig was.

Met de handen op zijn rug liep hij de kamer op en neer. Bij een draai grepen die handen plotseling naar steun. Daar had je het weer. Zich vasthoudend aan een stoelleuning wachtte hij totdat de duizeligheid voorbij was. Dan nam hij het tablettendoosje en deed het open. Drie dagen geleden had hij het laatste tabletje geslikt.

Na de eerste bibbernacht was het een op en neergaan geweest. Er waren dagen dat hij blaakte van aktiviteit. Dan schold hij zich uit voor ‘oud wijf’, maar de storingen werden er niet minder door. Vooral bij geestelijke inspanningen en na ergernissen was het doosje een uitkomst geweest. Die uitkomst was nu leeg. Mijnheer pastoor voelde zich doodongelukkig. Als hij vanavond weer hartkloppingen kreeg...

Schuifelend ging hij naar zijn bureau, nam de hoorn van de telefoon en draaide een nummer.

‘Een ogenblik, de dokter staat juist klaar om weg te gaan,’ antwoordde een vrouwenstem.

‘Ja dokter, hier de pastoor. U hebt mij destijds een doosje met tabletten gegeven. Ik ben dat ding kwijtgeraakt...’

‘Ik zal u vandaag een nieuw laten bezorgen,’ hoorde hij de dokter zeggen.

Pastoor Klabbers haalde opgelucht adem...

14

Pastoor Klabbers kreeg pijn in zijn achterhoofd. Als hij zijn hoofd draaide, kraakten de halswervels. De dokter was van mening, dat ook dit verschijnsel het gevolg was van een te grote belasting van het zenuwstelsel.

‘Kalm aan mijnheer pastoor,’ ried de geneesheer hem. ‘U lijdt aan een geestelijke oververmoeidheid. U moet aan de dingen niet te zwaar tillen.’

‘Ik neem ze niet te zwaar. Ik konstateer alleen de feiten,’ verweerde zich de herder.

‘U doet meer dan konstateren. Maar allah, u zult de juiste maat wel vinden. Anders moet ik u naar een psychiater doorsturen voor een psycho-analytische...’

‘Hou asjeblieft op,’ onderbrak pastoor Klabbers hem. ‘Het is me te kinderachtig. Het komt dik in orde zonder psychiater.’

Het kwam niet in orde. Van geen kant...

Vanaf de preekstoel maakte pastoor Klabbers bekend, dat voor de verloofden zes avonden werden georganiseerd, waarop de dokter, een psycholoog en hijzelf lessen zouden geven. ‘Een goede huwelijksvoorbereiding is in deze tijd meer dan noodzakelijk,’ apostelde hij. ‘Het huwelijk is een heilig sakrament. In het verleden werd dit verbond veelal onbedachtzaam gesloten. Men deed wat iedereen deed. Weest daarom verstandig en zorgt dat degenen, die zich op dit sakrament voorbereiden, de avonden bezoeken. Dan krijgen we gezinnen waar de liefde de levensadem van het geluk is...’

De eerste avond kwamen twee-en-een-half paartje; drie jongens en twee meisjes. Pastoor Klabbers wachtte een half uur buiten aan de deur. ‘Uilskuikens, sukkels,’ schold zeereerwaarde, om zijn gemoed te luchten en ging weer naar binnen.

‘We zullen deze les tot de volgende week uitstellen,’ zei hij tegen het vijftal...

Tijdens de daarop volgende dagen ging hij op huisbezoek. Allereerst ging hij naar Verstegen. Daar was een buit van zeven maal twee te halen.

De boerenkerkmeester deed stroef.

‘Ze moeten het zelf weten,’ zei hij bot. ‘Ik laat mijn dochters vrij.’

De rollen waren omgekeerd. Vroeger zat een om raad vragende vader tegenover een alwetende pastoor. Nu zat een vragende pastoor tegen een zelfverzekerde boer.

‘Je bent in geweten verplicht, om je dochters deze voorbereiding op het huwelijk te laten volgen,’ betoogde de priester. ‘De lessen van de dokter en de psycholoog zijn zo waardevol, dat ik je met klem verzoek, de dochters desnoods te dwingen.’

‘Och kom,’ smaalde Verstegen. ‘Wat doet de dokter? Je met een slang beluisteren en je water onderzoeken. De dochter van Verwijmeren heeft drie maanden met buikpijn gelopen. Toen hij niets meer wist, stuurde hij haar naar de stad. Tien dagen later kwam ze gezond en wel terug. Het was gewoon een blindedarmontsteking geweest. De schele kwakzalver raadt maar wat. Daar lever ik mijn dochters niet aan over.’

‘Het gaat niet om een lichamelijk onderzoek, maar om belangrijke kwesties,’ bezwoer de pastoor de halsstarrige vader. ‘De dokter spreekt onder meer over het seksuele leven...’

‘Nu nog mooier!’ riep de boer uit. ‘Moet hij daar les over geven. Ik wist niet dat hij ook nog een viezerik was. En u maakt hier propaganda voor. Het is een mooie boel.’

‘Je begrijpt het niet. Vroeger spraken ze hier niet over. Het wordt echter de hoogste tijd dat dit wél gebeurt. Dan worden er niet meer zoveel stommiteiten begaan.’

‘Wat durft u beweren?’ brieste de boer, ‘stommiteiten. Zeg dat eens als mijn schoonzoons hier zijn. Die zouden u wat anders vertellen. Ze zijn zo kuis als Johannes de Doper aan de Jordaan.’

Pastoor Klabbers stond op.

‘Je dochters komen dus niet?’

‘Om de vuilakkerij van die... van die... nee, daar zijn ze te goed voor.’

‘Nou, dan niet. Je draagt een grote verantwoordelijkheid.’

‘Die neem ik op me. En ik zeg u erbij, dat ik er niet alleen zo over denk. Er zijn er nog meer. We laten ons niet kisten...’

Dat er meer waren, ervoer de herder op zijn verdere tocht. De motieven van weigering varieerden van: ‘mijn zoon heeft geen zin’, of ‘mijn dochter is voldoende op de hoogte’, tot ‘wie zegt me dat die nieuwigheden allemaal goed zijn’ en ‘als ze getrouwd zijn merken ze wel waar Abram de mosterd haalt’. Overal onwil, vooroordeel, onbegrip en weerbarstigheid. Pastoor Klabbers kreeg de ene klap na de andere. De hardste klap inkasseerde hij echter op de eerstvolgende buitenkerkelijke bijeenkomst in het patronaat. Er waren zegge en schrijve zes jongens en zes meisjes aanwezig...

Gebroken liep hij door de donkere avond, zonder doel, over oneffen buitenwegen. Een scherpe novemberwind sneed in zijn gezicht. Hij voelde hem niet. Zijn hoofd leek een stoomketel, die op het punt stond uit elkaar te barsten. Ontredderd liep hij over de weg. Hij stond alleen. Hartstikke alleen. Onmacht dreigde hem te stikken. Uitgeput ging hij tegen een paal van de afrastering om een weiland staan leunen. De wind maakte hem rillerig. ‘Ik krijg een longontsteking,’ flitste het door zijn moede hoofd. ‘Het kan me niets schelen. Ik ben hier overbodig en zal om een andere plaats vragen.’

Met dit wrang voornemen dobberde hij, vechtend tegen de snerpende wind, terug naar de pastorie.

Ondanks het late uur ging hij achter zijn bureau zitten en schreef aan de psycholoog en aan de dokter, dat de verloofdenkursus werd uitgesteld. ‘De geesten zijn er niet rijp voor,’ schreef hij. ‘Wanneer het nog ooit zover komt, zal ik

u nader berichten.'

Hij nam uit het doosje twee tabletten en na een gedachteloos avondgebed ging hij naar bed. Urenlang lag hij wakker. Suffig telde hij tot veertienhonderd drieënzestig. Telkens vergiste hij zich in de tien- en honderdtallen. Hij ging daarom sommetjes maken. Twee en twee is vier. Drie en drie is zes. Vier en vier... zestien en zestien... tien en tien is twintig, zes en zes... Hij kwam er niet uit en begon weesgegroetjes te bidden...

Om half zeven in de morgen stond hij op met het gevoel in het geheel niet te hebben geslapen. Ongeschoren ging hij naar de kerk en las zonder aandacht de heilige Mis. Na een korte dankzegging sleepte hij zich terug naar huis en ging slap in zijn stoel liggen. Lena kwam met het ontbijt. Ze zag dat hij sliep en verliet op haar tenen de kamer.

Blazend en kreunend snurkte hij tot in de namiddag. Toen werd hij wakker. Stijf en stram schoof hij uit de stoel, bleef vijf minuten lang op de tafel hangen en ging dan naar zijn slaapkamer.

Lena hoorde hem naar boven strompelen en kwam de keuken uit.

'Wat ga je doen?'

'Slapen.'

'Slapen?'

'Ja, slapen. Ik ben voor niemand te spreken.'

'En een spoedgeval?'

'Ze hebben me niet nodig.'

'Je bent priester.'

'Laat me met rust.'

Niet begrijpend bleef de maagd aan de trap staan. Wat moest dat worden?...

Pastoor Klabbers sliep tot de volgende morgen. Toen sliep hij nog een lange namiddag en de daaropvolgende morgen. Daarna wist hij weer dat hij leefde. Na enkele dagen voelde

hij zijn krachten herstellen en begon hij weer plannen te maken. Er waren er in ieder geval twaalf aanwezig geweest. Onze Lieve Heer had er niet meer gehad. De massa had Hém ook niet begrepen.

Door deze gedachte kwam zijneerwaarde weer min of meer in zijn gewone doen, met een betrekkelijke rust inkluis... Na de katechismusles, die hij op de lagere school had gegeven, vroeg meester Ambrosius hem te spreken.

‘Zeg het maar,’ zei mijnheer pastoor.

‘Ja, ziet u,’ zeurde Ambrosius uitgebreid langzaam, ‘ons laatste gesprek. Hoewel een onderwijzer, en zeker een hoofd van school, vanwege het vertrouwen van de pupillen, in de pedagogische orde een volkomen zelfstandige, tot geheimhouding verplichte status heeft...’

‘Geef ik die dan niet?’

‘Jawel, maar tot goed begrip. U is voorzitter van het schoolbestuur, aldus mijn patroon. Daarom kan mijn houding, ten overstaan van de verdediging van mijn standpunt, in uw ogen wellicht arrogant hebben geschenen, n'est-ce pas?’

‘Ga verder.’

‘Het is mijn rotsvaste en door vele geleerden over de gehele wereld gesteunde overtuiging, dat de ouders, te allen tijde, de eerste en voornaamste opvoeders zijn. Dit staat onder meer ook in de encycliek “Casti Connubii”. De paus zegt daarin, dat vader en moeder op super-eminente wijze het recht en de plicht hebben, hun kroost naar zelfstandigheid te leiden. Dat zult u toch moeten aannemen.’

‘Vanzelfsprekend.’

‘Welnu, als dit door u wordt erkend, wilde ik u voorstellen om hier aan school, meegaand met het moderne streven, een ouderkomité in te stellen, opdat ik, als leider van het “vierde milieu”, met de supergroep kan samenspelen.’

Meester Ambrosius wachtte met gefronste wenkbrauwen op de reaktie van de pastoor.

‘Als ik je goed begrijp,’ begon deze ook uitgebreid langzaam, ‘is het je bedoeling, om de ouders de baas in deze school te maken.’

‘Dat is te zeggen...’

‘Laat me uitspreken. Ik zou mensen, die onomstotelijk hebben bewezen tot geen enkele medewerking bereid te zijn, met meester Ambrosius de dienst laten uitmaken? Ik denk er niet aan. Je kent de encycliek “Casti Connubii”. Dan moet je, behalve over het super-eminente recht der ouders, ook eens lezen wat de paus zegt over het recht der Kerk. De Kerk leidt en richt. Zij is de moeder van alle gedoopten. Wanneer de ouders de leiding van deze Kerk aanvaarden en dit in een konsekwente levenshouding tonen, dan ben ik bereid om hen de nodige erkenning te geven. Als het ooit zover komt. Wij zijn hard op weg naar een materialistisch heidendom. Dat is mijn mening. Ik hoop dat ik mij vergis.’

‘Vergissen is menselijk,’ gaf meester Ambrosius ten antwoord. Hij wist niet wat hij anders moest zeggen.

‘Er is nog een andere kwestie,’ vervolgde de pastoor.

‘Graag,’ zei Ambrosius gretig.

‘Ik heb in de akte van benoeming gelezen, dat je indertijd hebt beloofd binnen korte tijd te zullen trouwen. Je bent nu vier jaar hier. Ik meen dat het langzaam tijd wordt je belofte in te lossen. Een schoolhoofd dient getrouwd te zijn.’

‘Dat is moeilijk.’

‘Hoezo?’

‘Toen ik solliciteerde, had ik verkering. Achteraf bleek, dat we niet voor elkaar bestemd waren.’

‘Als het met de een niet lukt, waarom dan niet met een ander geprobeerd. Je hebt een dienstwoning en een goed salaris.’

‘Dat is zo. Maar de goeie.’

‘Hoe oud ben je?’

‘Tweeëndertig. Weet u er misschien een voor mij?’

‘Daar bemoei ik me niet mee. Ik herinner je alleen aan je belofte. Anders moet je de konsekwentie trekken.’

‘Het zij zo,’ zuchtte Ambrosius. ‘Ik zal mijn best doen. Meer kan ik u niet beloven.’

‘Wij zullen nog een jaar geduld oefenen. Dan is het onherroepelijk uit.’

‘Ik zal mijn best doen,’ herhaalde het schoolhoofd...

‘Daar kan hij het voorlopig mee doen,’ meende pastoor Klabbers, toen hij naar huis terug ging. ‘De idioot. Als ik hem een ouderkomité toestond, zou een nieuwe burcht van verzet verrijzen. Ik wijk geen duimbreed...’

Een volkswagentje stopte. Een raampje werd opengedraaid. Het hoofd van de dokter verscheen.

‘Dag pastoor.’

‘Ah, dag dokter.’

‘Ik heb uw brief gekregen.’

‘Het was al bijna middernacht en ik voelde me wat moe. Anders was ik persoonlijk naar u toe gekomen,’ verontschuldigde mijnheer pastoor zich. ‘Ik heb een paar dagen uitgeslapen. Nu voel ik me weer fit.’

‘Was de opkomst zo slecht?’ vroeg de dokter, zonder op de slaap en de fitheid van zijn patiënt te reageren.

‘Vijf stuks.’

‘Dat zou toch de moeite waard zijn geweest. De eerste keer vijf en dan nog eens vijf. Zo krijgen ze uiteindelijk allemaal een beurt.’

‘Ook een zienswijze,’ gaf pastoor Klabbers toe. ‘Ik dacht dat uw tijd te kostbaar was om hem aan een vijftal te verknoeien.’

‘Misschien is het zelfs effektiever als er met kleine groepjes wordt gewerkt,’ antwoordde de dokter. ‘Enfin, ik wacht af.’

Het volkswagentje zette zich weer in beweging...

Misschien is het zelfs effektiever, werken met kleine groepjes. Als dat waar was. Natuurlijk was dat waar. Kernvorming kon de enige oplossing zijn.

‘We zullen zien,’ besloot mijnheer pastoor. ‘Als deze werkwijze resultaat heeft, kunnen we deze methode ook op andere akties toepassen...’

's Middags ging hij achter zijn lessenaar zitten en begon foliovellen vol te schrijven, om aan de kernvorming gestalte te geven. Toen om half zeven Mieke aanbelde, was hij nog druk bezig.

‘Ga zitten kind,’ nodigde pastoor Klabbers haar uit. ‘Het is alweer een tijd geleden dat we elkaar gesproken hebben. Waarmee kan ik je helpen?’

‘Ik kom voor... op het kasteel.’

‘Wat is er dan?’

‘Mevrouw en mijnheer. Toen u op die morgen, u weet wel, wegging, heb ik aan de slaapkamerdeur geluisterd en hoorde ik mevrouw zeggen: “Waarom komt er geen kind in”. Even later kwam ze naar beneden en deed alsof er niets aan de hand was. De volgende morgen zaten beiden, mijnheer en mevrouw, met lelijke gezichten aan het ontbijt. Geen woord kwam over hun lippen. Dat is sindsdien zo gebleven. Tegen mij spreken ze wel en zijn ze ook vriendelijk. Voor elkaar spelen ze doorlopend stommetje. Vanmorgen had mevrouw dikke rode ogen. “Wat zou er gebeurd zijn,” dacht ik. Meneer was weg. Ik durfde niet vragen. Eensklaps viel mevrouw in een stoel, luid snikkend, net alsof ze een doodsbericht had gekregen. Ik wilde naar haar toe gaan, maar ze schreeuwde: “Ga weg. Laat me alleen.” Haar stem klonk zo... zo... ze deed zo gek. Ik had weg willen lopen, maar kon haar niet alleen laten. Ik was bang dat ze zich wat aandeed. In de keuken haalde ik een glas water. “Hier mevrouw,” zei ik, “drink eens.” Ze nam het glas. Ik hoorde haar tanden er tegen klapperen. “Het is zo geen leven,”

huilde ze. “Vandaag of morgen spring ik de Maas in. Trouw maar nooit. Mannen zijn beulen. Een vrouw is alleen goed om hun lust te bevredigen. Voor de rest besta je niet.” Ik wilde het niet zeggen. Echt niet. Het was eruit voor ik het wist. “Als u een kind had,” zei ik... Alsof een giftige slang haar had gebeten, zo sprong zij op en liep handenwringend om de tafel. “Een kind,” snakte ze, “een kind. Anderen krijgen ze als de konijnen en ik...” Ze viel op haar knieën en sloeg met haar hoofd naar links en naar rechts. Het was niet om aan te zien. Ik nam haar onder de armen en probeerde haar op te trekken. Ze liet zich gelukkig helpen. “Blijf bij me,” smeekte ze, “blijf altijd bij me. Ga nooit van me weg. Als je weggaat hang ik me op.” Ik beloofde alles wat ze wilde. Wat kon ik anders doen. Ik was bang.’

‘Volslagen hysterisch,’ stelde pastoor Klabbers vast.

‘Vader heeft me naar u toe gestuurd. Moeder meent dat ik niet meer terug moet gaan. Wat denkt u?’

‘Ik begrijp je vader en ik begrijp je moeder. Als ik alles vooruit had geweten...’

‘Ik ben er nog overstuur van.’

‘Nou, nou. Als ik je zo aanzie. Je kunt wel tegen een stootje, lijkt me.’

‘Ja, maar zoiets.’

‘Voor mij is dit alles zo vreemd niet, Mieke. Het is hier, zoals in zoveel gevallen. De grondoorzaak van de kramptoèstand van de burgervader en van zijn vertwijfelde echtgenote is het gevolg van een verkeerde levensinstelling. Ze zijn getrouwd, zonder echt getrouwd te zijn. Dat is wat ik in deze parochie wil brengen. Begrip en beleving van de liefde. Maar ze begrijpen het niet. Ze staan vijandig tegenover mij.’

‘Dat zal wel zo zijn,’ zuchtte het kind, ‘maar wat moet ik doen? Verbeeldje dat ze weer zo wat krijgt.’

‘Hoe vind je de burgemeester?’

‘Als hij zo is als mevrouw beweert... Ik heb altijd gedacht dat hij een heer was.’

‘Dat is hij ook Mieke,’ zei mijnheer pastoor. ‘Met al zijn fouten en gebreken is hij een gentleman. Alleen... enfin, je weet het. Als het goed zat tussen die twee...

‘Denkt u dat het aan mevrouw ligt?’

‘Ongetwijfeld. Zij is dom en zelfzuchtig. Daarbij komt de faktor van de kinderloosheid, waar waarschijnlijk geen van beiden iets aan kan doen.’

‘Dat is toch ook erg,’ betuigde Mieke. ‘Vader beweert dat, als moeder hem geen kinderen had geschonken, hij er een stel zou hebben aangenomen. Een huwelijk zonder kinderen is een hotel zonder gasten, zegt hij.’

‘Je vader is een ideale man. Daar kun je trots op zijn.’

‘Dat ben ik ook. Alleen weet hij nu ook geen uitweg.’

‘Om eerlijk te zijn, Mieke, die weet ik ook niet. Het lijkt me het beste dat ik vanavond bij jullie thuis kom, om samen te overleggen.’

‘Wilt u dat doen?’

‘Tegen een uur of acht.’

‘Als ze,’ viel Mieke in, ‘als ze ook eens weeskinderen namen.’

‘Daar is niet iedereen geschikt voor. Het is dikwijls een kwestie van niet durven, eenkennigheid, of hoe je het noemen wilt. We praten daar vanavond nog over...’

Het was over tienen toen pastoor Klabbers het schoenmakersgezin verliet. Na breedvoerig overleg had men besloten dat Mieke, althans voorlopig, haar dienst zou aanhouden. De verhouding tussen het kasteelbewonend echtpaar kon zich herstellen. Mocht er geen verandering komen, dan werd er opnieuw krijgsraad gehouden...

15

Op een koude januari-avond kwamen de vier kerkmeesters op de pastorie bijeen om de jaarrekening te bespreken en een begroting van baten en lasten op te stellen.

‘Als jullie willen drinken,’ zei pastoor Klabbers, ‘dan kan het koffie of thee zijn.’

Het viertal keek elkaar stomverbaasd aan.

‘Kan er geen borrel meer af?’ vroeg slager Peters.

‘Daar gaat het niet om.’

‘Waar gaat het dan wél om?’ wilde Verstegen weten. ‘Ik drink geen thee. Ik vind het net stierezeik. En koffie gebruik ik alleen bij de boterham.’

‘En jij Stevens?’

De K.A.B. broddelde: ‘Uh... Uh... ik, als het moet...’

‘Het moet niet.’

‘Laten we niet kinderachtig wezen,’ zei Peters. ‘Als er geen borrel meer af kan, laat Lena dan een kruik bij mij thuis halen.’

‘Nee!’

‘Nu nog mooier,’ protesteerde Verstegen. ‘Mag hij ons niet op een borrel trakteren?’

‘Nee.’

‘Dan leen ik de glaasjes,’ piepte Verwijmeren, terwijl hij de klep van zijn klak oplichtte en weer omlaag trok.

‘Nee,’ zei mijnheer pastoor ten derde male. ‘Hier komt geen jenever meer op tafel. Ik heb genoeg van jullie drankzucht.’

‘Drankzucht? Wij?...’

‘Jij weet het 't beste, Verstegen. Vijfendertig potten bier.’ ‘En dan was ik nog niet zat,’ pochte de boer. ‘Ik liep zo recht als de maagd van Orleans. Wedden? Dan bewijs ik het u.’

‘Dank je. Laten we beginnen. Als we ter zake blijven, kunnen we binnen een uur klaar zijn.’

‘Is dit werkelijk ernst?’ wilde Peters alsnog weten.

‘Waarmee?’ vroeg de pastoor.

‘Met die borrel. Ik heb me tot nog toe aan het geestelijk gezag onderworpen, maar als u zo begint...’

Slager-kerkmeester-wethouder Peters duidde op de algemene parochiesituatie. De pastoor ging er niet op in.

‘Het is hier mijn huis,’ zei hij, ‘en het is mijn recht zelf te bepalen wat ik mijn gasten wens aan te bieden. Wanneer jullie geen koffie of thee willen, gaan we beginnen.’

‘Droog en wel,’ schimpte Verstegen.

‘Droog en wel,’ beaamde mijnheer pastoor.

Ze begonnen. Ongeïnteresseerd. Zonder borrel vonden ze geen barst aan de begroting van baten en lasten. Ze keken zonder te zien naar de cijfers. Waarom zouden ze? Het was toch maar een formaliteit. De pastoor deed wat hij wilde. Het kerkmeesterschap was een ere-funktie, met een stel borrelavonden als honorarium. Als het wauwelwater werd ingetrokken, beperkte de eer zich tot het dragen van een slipjas bij kerkelijke plechtigheden.

De pastoor noemde cijfers en gaf toelichtingen. Nog zoveel, dan kan het nieuwe orgel worden aangeschaft. En als de zondagkollekte meevalt, komt het patronaat aan de beurt. Het is een eis des tijds, dat het gebouw wordt gemoderniseerd. Ik ben van plan er kulturele aktiviteiten te laten plaatshebben. Binnenkort begint er een danskursus...’

Eensklaps werd het viermanschap levend. Ze wilden tegelijk iets zeggen, maar niemand sprak. De pastoor merkte de innerlijke opwinding.

‘Wat is er?’ vroeg hij.

‘Vertel jij het maar,’ zei Verstegen tegen de K.A.B. ‘Jij zit in het komplot. Hij komt het toch te weten.’

Stevens liep rood aan.

‘Wat moet je me zeggen?’ vroeg mijnheer pastoor.

De K.A.B. keek een tijdlang naar de as van zijn sigaar en begon eindelijk: ‘De kwestie is deze, ziet u. Suske is eigenaar van de danszaal. Nu er een danskursus komt... eh... de organisaties hebben gemeend hem niet te mogen passeren.’

‘Bedoel je?... Wil je zeggen?... Wie heeft dat besloten?’

‘Zoals ik zei, de organisaties.’

‘Zonder mij. Dat zal niet gebeuren. Ik verbied het. Dan doek ik alle organisaties op.’

‘Dan gaat de kursus evengoed door.’

‘Dat zullen we zien,’ snauwde de herder.

‘Ja zeker,’ bevestigde Stevens de bewering van de K.A.B. ‘De organisaties hebben hem overgedragen. Daar heeft niemand meer iets aan te zeggen. Suske financiert hem.’

‘Hij... de boef, de uitbuiter!’

‘Hoho, holala,’ protesteerde Peters. ‘Suske is zakenman. Het is logisch dat hij klanten probeert te trekken.’

‘Maar niet MIJN klanten,’ repliceerde mijnheer pastoor heftig. ‘De jeugd is van mij. Daar dient hij met zijn poten vanaf te blijven.’

‘Zegt u hem dat zelf maar.’

‘Dat zal ik. Op staande voet nog wel. Daar laat ik geen gras over groeien.’

Pastoor Klabbers gleed uit zijn stoel, zette zich in postuur en verliet in opperste drift de kamer. De jeugd in handen van zijn grootste tegenstander? Dat nam hij niet. Nooit en in der eeuwigheid niet...

Parmantig holderdebolderde de verontwaardigde herder in de richting van het café. Het ging om leven of dood van zijn parochie. Daar had hij zijn eigen leven voor over...

De kerkmeesters zaten intussen zonder voorzitter en wisten niet wat ze moesten doen.

‘Hij maakt zich hoe langer hoe onmogelijker,’ verzuchtte de K.A.B.-voorzitter. ‘Hij gaat desnoods over lijken om zijn zin door te drijven.’

‘Ik blijf hier niet zitten,’ gromde slager Peters opstaande. ‘Kom mee. Dan drinken we bij mij thuis een borrel.’

‘Dat kunnen we doen...’

Gevieren liepen ze, diep in de kragen van hun jassen gedoken, door de dorpsstraat.

‘Ik zou niet graag in de schoenen van Suske staan,’ meende Verstegen.

‘En ik niet in die van de pastoor,’ verzekerde de K.A.B. ‘Hij staat zwak en Suske is niet van gisteren.’

‘Dat ze elkaar maar vermoorden,’ zei Peters hardvochtig. ‘Dan is de lucht in één keer gezuiverd.’

‘Twee lijken in één kist,’ mekkerde Verwijmeren. ‘Dat bespaart heel wat kosten...’

Moord en doodslag. Het zou er van komen. Hoe dichter pastoor Klabbers het café naderde, hoe woedender hij werd.

In de afgelopen weken had hij dikwijls genoeg bakzeil moeten halen. De twaalf jongens en meisjes, die aan de kernvorming deelnamen, kwamen elke dinsdagavond op de pastorie bij elkaar. Op een dezer avonden hadden ze aan mijnheer pastoor verteld, dat het Groene Kruis, ter verkrijging van gelden, om het dienstbetoon aan de lijdende medemensen te kunnen behartigen, een dansfestijn had georganiseerd waarop het nogal rauw was toegegaan. Uit de omliggende dorpen waren niet de beste elementen komen opdagen. Bovendien zou de voorzitter van het Groene Kruis hebben geroepen: ‘Drink maar jongens. Het is voor het goede doel!’ Er waren tonnen bier geledigd. De

dansenden hingen als Siamese tweelingen op elkaar. Het was er liederlijk toegegaan, zeiden de kernleden.

De grijze voorzitter van het Groene Kruis, die door pastoor Klabbers over deze avond werd aangesproken, beweerde dat er niets onbehoorlijks had plaatsgevonden en dat de vereniging deze inkomsten niet kon ontberen. Was mijnheer pastoor soms bereid om de honderden guldens, die zo'n avond opbracht, te spenderen?

De Groene Kruis-idealist was zeer ontsticht. Of de pastoor aanvoerde dat het doel de middelen niet heiligt, en een dansvloer met zatte mensen de volksgezondheid benadeelt, niets vond genade in zijn ogen. Het gevolg was dat hij zich verongelijkt voelde en de zoveelste tegenstander van de pastoor werd.

Op de daaropvolgende kernbijeenkomst werd besloten om een danskursus te organiseren, om de jeugd een behoorlijke houding, goede manieren en verantwoorde bewegingen te leren. Mijnheer pastoor had zich met een dansleraar in verbinding gesteld. Er zou met een demonstratie-avond worden begonnen, om de belangstelling te wekken.

Nauwelijks was dit nieuws bekend, of het hek vloog van de dam. Het eerst reageerden de jonge boeren. Tot dan toe hadden ze zich uitsluitend met bemestingsmethoden, koloradokeverbestrijding en fruitveredeling beziggehouden, maar nu ontdekten zij, dat ook de dansaktiviteiten in hun werkprogramma stonden vermeld. De arbeidersjeugdbeweging volgde het boerenvoorbeeld. De leidster van het maagdenkoor liet weten, dat er geen maagd zou meedoen, als zij niet werd erkend en de president van de jonkheid verzekerde, met de uitschakeling van de voornaamste gemengde groepering in het dorp geen genoegen te zullen nemen. Achter deze opposanten schaarden zich de respektievelijke organisaties der volwassenen. Zelfs de Heilige Familie wenste medezeggenschap.

Pastoor Klabbers was groen en geel van ergernis geweest. Hij stond op het standpunt dat een danskursus geen standsof andere organisatiebemoeienis was, maar een zuivere leefgemeenschapsaangelegenheid. Om dit de onderscheidene besturen nog eens duidelijk te maken, belegde hij een bijeenkomst van alle verenigingen. Na zijn uiteenzetting volgde een langdurig debat, tijdens hetwelk zoveel kolder werd gedebuteerd, dat pastoor Klabbers er, tot wanhoop gedreven, het bijltje bij had neergelegd. ‘Ik heb genoeg van jullie gezanik,’ had hij gezegd. ‘Ik breng mijn plannen ten uitvoer. Als jullie niet mee willen werken, blijf dan maar weg.’

Nu bleek, dat ze, achter zijn rug, hadden samengespannen en de weg van de minste weerstand hadden bewandeld. Ze hadden de kerk aan het heidendom verkocht. De smeerlappen...

Met een smak vloog de deur van het café open. Suske keek van achter zijn tapkast naar het geweld. Een lachje krulde om zijn lippen, toen hij de pastoor in de opening zag verschijnen.

Pastoor Klabbers liep recht naar het buffet, waar de duivel een glas bier vol liet lopen.

‘Ik moet je spreken,’ siste hij.

‘Dat kan.’

‘Direkt.’

‘Moment. Ik moet eerst mijn klanten bedienen.’

Suske liet een tweede glas vollopen, zette ze beide op een dienblad en ging op zijn dooie gemak naar een tafeltje, waar twee boerenzoons op het gerstenat zaten te wachten. De pastoor stond zich te verbijten.

Suske begon een praatje met de jongemannen. Alsof de herder niet bestond, zo doodgemoedereerd bleef hij, met het blad in de ene hand en de andere in zijn zijde geplant,

aan het tafeltje staan.

‘Komt er nog wat van?’ brieste pastoor Klabbers. ‘Ik ben geen kwajongen die je kunt negeren.’

‘Hebt u het tegen mij?’ vroeg Suske, een knipoogje tegen de boerenjongens gevend.

‘Tegen wie anders,’ foeterde de pastoor. ‘Kan ik je spreken of niet. Anders neem ik maatregelen.’

‘Wat voor maatregelen?’

‘Waarvan je zult staan opkijken.’

‘Nou dan, ik kom eraan. Met dat geschreeuw. Dalik maakt u mijn kinderen nog wakker.’

Suske kwam weer achter het buffet staan. Met twee handen breeduit op de rand leunend, sarde hij: ‘Begin maar met uw sermoen. Het haalt wel geen donder uit, dat zeg ik u bij voorbaat.’

‘De danskursus is van mij. Daar blijf jij vanaf. Die komt in het patronaat,’ dekreteerde mijnheer pastoor.

‘Een danskursus? Eens kijken,’ deed Suske onnozel... ‘O ja, nu u het zegt. Daar zijn ze voor bij mij geweest. Ze vroegen om de zaal en zo. Voor de rest sta ik erbuiten.’

‘Jij financiert hem.’

‘Ja, wat doe je al niet. De organisaties zitten slecht bij kas. Ik zou het ook liever anders hebben. Maar als zakenman, begrijpt u...’

‘Dit is geen záák. Het is zielzorg van het zuiverste water.’

‘Zo,’ verwonderde Suske zich. ‘Dat wist ik niet. Wordt er in de kerk gedanst?’

‘Je kunt gerust de hannes uithangen, maar in dit geval wijk ik geen duimbreed. De kursus komt in het patronaat. Het is mijn initiatief.’

‘Heeft u toestemming?’ vroeg Suske.

‘Ik heb van niemand toestemming nodig.’

‘Staat u boven de wet en de plaatselijke verordeningen?’

‘Ik heb met niemand iets te maken.’

‘Zo. Dat is eigenaardig,’ snoof Suske. ‘Ik moet alles officieel aanvragen. Hier ziet u de goedkeuring, getekend door de burgemeester.’

‘Heeft die?... Heb jij...?’

Pastoor Klabbers stond sprakeloos. Ook de burgemeester zat in het komplot. Het was een geniepig samenspel om hem schaakmat te zetten. Van onmachtige woede begon hij te schreeuwen. Hij schold op de dwarsdrijvers, die zijn gezag ondermijnden. Hij ketterde en sakkerde, daarbij heftig gestikulerend en stampvoetend.

Het optreden van de pastoor begon Suske knap te vervelen. Een snood plan schoot door zijn kasteleinsbrein. Hij trok zijn handen van het buffet weg en kwam er achter vandaan. Met een uitgestreken gezicht vroeg hij aan zijneerwaarde om in de huiskamer te komen. ‘Dan kunnen we rustig overleggen,’ zei hij.

Eerst aarzelde de pastoor. Had het zin? Maar hij moest alles op alles zetten. Desnoods zou hij Suske schadeloos stellen. Zijn prestige stond op het spel. Voor geld was de kastelein wel te bewegen, dacht hij.

Onbekend met de situatie ging hij door de deur, die Suske voor hem openhield. Nauwelijks was hij over de drempel, of ze werd achter zijn rug met een smak in het slot geslagen. ‘Hahaha,’ lachte Suske, ‘die zit.’

Pastoor Klabbers roffelde met zijn vuisten op de gesloten deur en rammelde aan de klink.

‘Doe open,’ brulde hij, ‘open...’

‘Aan de andere kant kunt u naar buiten,’ riep Suske.

Het bonzen hield op. Men hoorde lopen. Dan sloot een deur dicht.

‘Zo, die is geblazen,’ glorieerde Suske, zich in de handen wrijvend. ‘Die komt niet meer terug.’

‘Ik vind het een gemene streek om hem in de cour te lokken,’ protesteerde een der boerenzoons en stond op. ‘Dat

neem ik niet.'

De tweede wierp wat geld op tafel.

Suske stond te kijken.

'Hij dwong me. Jullie hoorden zelf hoe hij te keer ging. Dat hoef ik me toch niet te laten welgevallen.'

Beide jongens gaven geen antwoord en verlieten het café. Ook een paartje, dat in een hoek zat, rekende af.

'Ik hoef me toch niet in mijn eigen huis te laten uitkafferen,' zei Suske tegen het stel. 'Hij is er op uit om mij te ruïneren. Maar daar ben ik zelf bij. Ik kapot, hij ook...'

Het paartje ging de avondlucht in.

'Ze kunnen allemaal verrekken,' foeterde Suske kwaad. 'Als de rolmops het nog eens waagt herrie te komen schoppen, donder ik hem weer de cour op. Dan kan hij in een van de w.c.'s zijn gal uitspuwen...'

Tuffend en puffend van ademnood kwam pastoor Klabbers thuis. Lena wachtte hem op.

'De heren zijn weggegaan,' zei ze.

'Kan me niets schelen,' hijgde de herder. 'Ze zijn van hetzelfde soort. De hele parochie is een poel van verderf. Ze duwen de priester in...'

'Waarin?' wilde Lena weten, terwijl ze de jas van haar heerbroer aan de kapstok hing.

Pastoor Klabbers ging de kamer in. Zij volgde hem.

'Waarin?' vroeg ze nogmaals.

'Laat me alleen,' verzocht hij, in zijn stoel klauterend. 'Ik vertel je later alles.'

'Waarom nu niet? Het kan zo niet blijven duren. Ik heb je meer dan twintig jaar gediend. Zoals het nu is... Je bent ongenietbaar. Ik besta niet meer voor je. Ik probeer het je naar de zin te maken, maar krijg niets anders dan snauwen. Dat is niet vol te houden...'

Dikke tranen liepen Lena over haar gezicht. Ze wist niet dat

ze haar heerbroer de laatste mep gaf, die hem knock-out sloeg.

Zonder iets te zeggen gleed de zeereerwaarde pastoor Klabbers uit zijn gebeeldhouwde stoel, met zijn derrière op het voetenbankje en rolde toen languit op de vloer. Zijn lichaam trok stijf als een plank en zijn ogen verdraaiden tot geel-witte lichtloze ballen.

Lena slaakte van ontzetting een gil.

'Jozef... Jozef, wat doe je...?'

'Hij is dood,' sloeg het in haar hersens. 'Dood...!'

Radeloos liep ze de kamer uit, de gang op, naar de buitendeur.

'Hulp!... Hulp!... De dokter...'

Bevend rende ze weer naar binnen, naar de telefoon... Het nummer... Wat was het nummer?... Ze zocht in het boekje... 2-3-4. Ze draaide... 'Met de pastoor... Nee, zijn zuster... Kom gauw... Hij is dood geloof ik... Op de grond... Gauw...!'

Ze legde de hoorn weer op de haak en knielde naast hem. 'Jozef, ben je dood?'

Zijn mond trok scheef. En hij rochelde ook.

Ze stond op en ging naar de keuken om een glas water te halen. Met geen mogelijkheid lukte het haar om hem te laten drinken. Ze nam een zakdoek, dompelde hem in het glas en begon zijn slapen te betten...

Toen het belde, vloog de maagd naar de deur.

'In de zitkamer. Opeens dokter... Hij was uit geweest. Nauwelijks zat hij in de stoel...'

De dokter voelde de pols van zijneerwaarde, legde hem op zijn rug en maakte zijn toog los.

'Water en doeken,' verzocht hij.

Uit zijn tas haalde hij een injektiespuit, stak de naald door de dop van een flakonnetje en trok het glazen buisje vol met een wittige vloeistof. Hiermee gaf hij de bewusteloze

een injektie in het dijbeen. De natte kompressen legde hij op het hoofd, op de borst en om de polsen.

‘Ik geloof dat het wel los zal lopen,’ stelde hij Lena gerust. ‘Heeft hij dat nooit eerder gehad?’

‘Nog nooit,’ bibberde Lena.

‘Dan hebben ze hem toch wel erg op zijn zenuwen gewerkt,’ zei de dokter.

Na een week volkomen rust te hebben genomen, zat pastoor Klabbers weer achter zijn bureau. Voor hem prijkte een vaas met bloemen van de kerkmeesters. Op een kaartje, dat aan een stengel was gehecht, stond: ‘Een voorspoedige beterschap’.

Er lag een berg korrespondentie, die hij rustig doornam. De zevende brief die hij ter hand nam, was een schrijven van het bisdom, waarin hem werd verzocht bij de vicaris-generaal te komen. Een grimmige glimlach kwam op zijn gezicht. Zo ver waren ze dus gegaan. Ze hadden hem aangeklaagd...

16

Het onderhoud bij de vicaris-generaal van het bisdom was kort en bondig. Beide priesters zaten in leren armstoelen aan een eikehouten tafel, waarop in het midden een enorme asbak stond.

‘Rookt u?’ vroeg de vicaris-generaal, de pastoor een kist sigaren toeschuivend.

‘Merci. Ik ben niet-roker.’

‘Drinkt u ook niet?’

‘Nooit.’

‘U is nogal gespannen.’

‘Ik ben heel gewoon.’

‘Mijn goeie pastoor,’ lachte de vicaris joviaal, ‘laten we elkaar goed begrijpen. Ik heb u uitgenodigd voor een gesprek. Niet voor een rechtspraak. U weet waarschijnlijk waar het om gaat.’

‘Ik kan het vermoeden.’

‘Ik geef u zekerheid. Een brief uit uw parochie...’

‘Dat had ik verwacht,’ voer pastoor Klabbers uit. ‘Geen rechtspraak. Maar, wat word ik anders dan aan de dijk gezet.’

‘Nou, nou...’

‘Ze hebbèn zeker geschreven dat ik hen niet begrijp; dat ik hen dwarsboom; dat ik niet duld dat ze hun kinderen met een verlept kristendom besmetten; dat ze... dat ze...’

Het was één ‘dat ze’ wat de klok sloeg. Ze hadden hem gekluisterd, maar schelden kon hij nog. En dat dééd hij, op het kerkbestuur, op de burgerlijke overheid, op de gieren van kasteleins, op zijn schoolmeester, de organisaties, de onbevoegde ouders en de lakse jeugd. Hij stortte de hele litanie uit over het peper-en-zout-kleurige hoofd van de vicaris-generaal, die, aan zijn pijp sabbelend, rustig luisterde. Toen de pastoor bij ‘spaar ons Heer’ zijn ceintuur recht trok en even stopte, om de aanloop voor het slotgebed te nemen, zei de hoogwaardige: ‘Ga gerust verder. Ik heb de tijd.’

Mijnheer pastoor zijn gezicht werd zeegroen. Als de vicaris het zo opvatte, wat had het dan voor zin dat hij hem uitlegde hoe zijn parochie ervoor stond. Een bende was het. Een bende kannibalen. Zijne hoogwaardigheid stond natuurlijk aan hun kant. Dat had hij direkt al begrepen. Waarom deze foltering nog. Dat hij het vonnis maar meteen uitsprak. Dan konden de smeerlappen de vlag uitsteken en vijfendertig

potten bier gaan zuipen. Het interesseerde hem niet meer. ‘Komt er niets meer,’ vroeg de vicaris.

‘Het haalt toch niets uit,’ smakte pastoor Klabbers. ‘Wat ik ook zeg. Ontslaat u mij maar. Paats me aan het einde van de wereld in een nonnenklooster, waar ik monddicht ben. Dan ben ik verlost van de beproeving.’

‘Is dat alles?’

‘Dat is alles.’

‘Dan is het nu mijn beurt. Voordat we verder praten allereerst dit: uw ontslagaanvrage wordt niet ingewilligd. Zeker voorlopig niet.’

‘Uitstel van executie?’

‘Dat ligt aan u.’

‘Doe het maar liever direkt.’

‘Weest u hu even rustig pastoor. U krijgt geen ontslag, geen overplaatsing, of wat dan ook. U blijft pastoor in de Sint Corneliusparochie. Hoe oud bent u?’

‘Zevenenveertig.’

‘De leeftijd van de grootste kracht. We hebben in deze tijd krachtige mannen nodig. Er wordt momenteel bovenmatige inspanning van onze priesters geëist, om het scheepje van Petrus door de branding van de moderne golfslag te voeren. Deze priesters moeten echter evenwichtig zijn en verstandig tussen de klippen door weten te manoeuvreren.’

‘Ik pak de koe liever bij de horens.’

‘Dat is me uit het schrijven gebleken. Bovendien kennen we pastoor Klabbers langer dan vandaag. Hij wil, met een heilig enthousiasme bezield, zijn pastoraat tot een sukses maken. Hij ziet het doel en gaat er recht op af. Heilige huisjes, ingeburgerde gewoonten en gebruiken, mensen en dingen loopt hij in zijn heilige ijver omver. Hij merkt niet dat hij alleen loopt. Hij dwingt, hij scheldt en... wordt overspannen.’

‘Ik ben in het geheel niet overspannen. 'n Kleine inzinking, dat is alles.’

‘Wat u klein noemt. Geloof me pastoor, het wordt de hoogste tijd dat u tot u zelf komt. U is veel te ver doorgelopen en moet, hoe pijnlijk het voor u ook zal zijn, op uw schreden terugkeren.’

‘Een retraite bedoelt u?’

‘Dat wil zeggen, een flinke vakantie. Heeft u daar geen behoefte aan?’

‘Dat heeft de dokter ook gezegd. Maar het duurt nog even voordat het zomer is.’

‘Waarom moet het zomer zijn om vakantie te houden? Vakantie houden kan men in elk jaargetijde. Ga naar de wintersport. Daar is februari de meest geschikte maand voor.’

‘Ha,’ lachte pastoor Klabbers smalend, ‘ik naar de wintersport.’

‘U voelt er toch wel voor?’

‘Och, wat zal ik zeggen. Ik ben misschien wat te resoluut geweest, wat te...’

‘Eigenzinnig,’ vulde de vicaris aan.

‘Ik ben zoals ik ben. Noemt u het eigenzinnig. Als iets verkeerds gebeurt, wens ik dat het anders wordt, béter. Daar zet ik me geheel voor in.’

Pastoor Klabbers was rustiger geworden. Nu hij wist dat hij niet werd onttroond, was de erkenning van eigen fouten geen al te grote heksentoer meer. Vooral na de schets, die de vicaris van zijn karakter had gegeven. Hij was de hannussen in zijn parochie ver vooruit. Ze konden hem niet volgen. Daar waren ze te stom voor. De vicaris-generaal begreep dat. En vakantie had hij nodig. De laatste nachten waren weer hopeloos geweest. Hij kon toch niet op tabletjes blijven leven...

‘Ik weet een prima huis voor priesters,’ ontvouwde de vica-

ris zijn plan. ‘Een klooster in de bergen van Oostenrijks Tirol, bij de grauwe zusters van het liefdevol Hart van Jezus. Ze hebben een gastenkwartier, speciaal voor rustbehoevende priesters. Het is er uitstekend. Wat dunkt u?’

‘Ik ben nog nooit op vakantie geweest,’ aarzelde mijnheer pastoor. ‘Enkele dagen bij familie en zo...’

‘Zullen we de knoop dan maar doorhakken?’

‘Oostenrijk is niet naast de deur.’

‘We zullen zo afspreken. Ik gebied u aanstaande maandag de trein te nemen. U heeft dan nog drie dagen om voorbereidingen te treffen. Ik zal een kamer voor u bij de grauwe zusters bespreken.’

‘Maandag...’

‘Vertrekt u voor drie weken.’

‘Ja, maar...’

‘Ik gebied het u.’

‘Dan moet ik gehoorzamen.’

‘Als u terugkomt, praten we nog eens.’

‘U doet me wat aan de hand.’

‘Dat is mijn dagelijks werk pastoor. Hier komen er meer, die met zachte dwang in een bepaalde richting moeten worden geleid.’

‘Noemt u dit “zachte dwang”?’

‘Pastoor Klabbers,’ verzocht de vicaris met nadruk, ‘doe wat ik zeg. En doe het blijmoedig. Ik ben ook in de zielzorg geweest. Als ik in uw plaats was, zou ik wellicht drie weken vakantie ook hard nodig hebben.’

De pastoor gaf de vicaris-generaal een hand.

‘Dank u,’ zei hij. ‘Dank u...’

Toen pastoor Klabbers weg was, klopte de hoogeerwaarde manager van het bisdom zijn pijp uit en stopte een nieuwe. Na ze te hebben aangestoken, maakte hij op een bloknote een aantekening en drukte op de bel. De volgende klant was aan de beurt...

17

Een hagelwit sneeuwlandschap lag in de stralende zondagmorgenzon te blinken. Het was een overweldigende aanblik...

Pastoor Klabbers leunde uit het geopende raam van zijn kamer in het gastenkwartier van het klooster van de grauwe zusters van het Liefdevol Hart van Jezus, dat, als een kind op moeders schoot, tegen de helling van een bergreus lag gebouwd. Vanuit het raam zag zijneerwaarde de bepoederde oerwereld, met in het dal een dorpje, dat van bovenaf gezien een blokkenbouwsel uit een kinderspeeldoos leek.

Hij vertoefde hier reeds drie dagen. Vanmorgen was de zon voor het eerst doorgebroken. De vorige dagen hing een grauwe deken over het landschap en sneeuwde het voortdurend.

'Dit is de laatste sneeuw,' had de Pfarrer van het dorp, die tevens rektor van het klooster was, voorzegd. 'Als de lucht nu breekt, smelt de zon het sneeuwtapijt weg en wordt het lente.'

'De zon zal nog heel wat geweld moeten gebruiken, voordat de vracht sneeuw verdwenen is,' peinsde pastoor Klabbers in de vensteropening. 'Ik ben de hemel dankbaar, dat ik dit mag beleven. Zo mooi kunnen ze het op een prentbriefkaart niet maken...'

Uit het dorpje kwam een zwarte stip, die langzaam tegen de bergglooiing naar boven schoof.

'De Pfarrer op de korte latten,' lachte mijnheer pastoor vergenoegd. 'Als ik hem geloof, moet ik deze kunst ook leren. Het zij zo. Ik ben niet van plan om in deze kamer opgesloten te blijven...'

Met volle teugen snoof hij de zuivere lucht in zijn longen.

Een gevoel van nieuw leven doortrilde hem. Met beide handen wuifde hij naar de Pfarrer, die op het plateau belandde.

‘Guten Morgen.’

Warempel, hij had looptuig voor hem meegebracht. Een stel latten bengelde aan een riem op zijn rug.

‘Kom je?’ riep de Pfarrer.

Met zijn jas over zijn arm en een alpino in de hand, hobbelde pastoor Klabbers, uitgelaten als een kwajongen, de trap af.

Het plezier begon al onmiddellijk bij het onderbinden van de langwerpige houten loopplanken. Bukken was voor de pastoor niet eenvoudig en ook de Pfarrer had over zijn buikomvang niet te klagen. Met vereende krachten zwoegden ze de latten vast.

Achter een raampje stond een grauw nonnetje oneerbiedig te proesten. Ze riep een oudere medezuster, die passeerde. ‘Kijk dat kleine pastoorke eens.’

‘Foei zuster Augusta,’ berispte de oude haar, ‘het is een “Geistlicher”’.

De twee priesters ploeterden door de sneeuw. Dat wil zeggen, de Pfarrer ploeterde bedreven en pastoor Klabbers maakte de meest gekke kapriolen.

‘Optillen en doorschuiven,’ kommandeerde de Pfarrer. ‘Optillen, doorschuiven... Optillen, door...’

Boem. Pastoor Klabbers schoof met een machtige balletzwaai achterover op zijn rug. Zijn toog zwiepte op tot boven zijn knieën. Ondanks de pijn aan zijn zitvlak, schudde hij van het onbedaarlijk lachen.

‘Laat me even liggen,’ verzocht hij de Pfarrer, die hem op de been wilde helpen, ‘dan kan ik wat op adem komen...’

Even later sukkelden zij verder. Optillen, doorschuiven en de stokken gebruiken. Zo. Nu de voeten naast elkaar. Duwen...

‘Het gaat fantastisch,’ moedigde de Pfarrer hem aan. ‘Enkele dagen trainen, dan ben je mij de baas.’

Pastoor Klabbers zou voor geen geld van de wereld dit kinderlijk genoegen hebben willen missen. Zo moesten zijn parochianen hem kunnen zien. Verwijmeren met zijn klak en meester Ambrosius en de K.A.B.-voorzitter en Mieke. Hoe zou zij het maken? De burgemeester moest met zijn dierbare wederhelft hier vakantie kunnen houden...

‘Voor de eerste keer is het genoeg geweest,’ zei de getoogde leraar, toen ze na een uur op hun basis terugkeerden. ‘Morgen gaan we een eind verder en dan heb je mij niet meer nodig.’

‘Als morgen de zon maar schijnt,’ hijgde de leerling.

‘Die krijg je met geen stok meer weg.’

‘Ik hoop het.’

‘De lucht is open en blijft open. Nou, tot vanmiddag.’

‘Hartelijk bedankt. Tot vanmiddag...’

‘Een goed mens,’ dacht pastoor Klabbers, toen hij op zijn kamer op de divan ging liggen, om op verhaal te komen. ‘Als hij er niet was geweest, zou ik het, ondanks de weldoende rust en de mooie natuur, niet lang hebben volgehouden. Ik ben geen mens om stil te zitten. Als je altijd in de weer bent geweest, kun je niet zo maar niets doen. Maar met hem kom ik de drie weken wel door.’

Onze goede pastoor kon niet weten, dat de Pfarrer-rektor door de vicaris op de hoogte was gebracht. De eenvoudige dorpspriester wist precies waar zijn konfrater behoefte aan had. ‘Maak hem los,’ had de vicaris geschreven, ‘hij heeft het nodig en hij is het waard...’

Reeds de eerste avond waren zij vrienden geworden. De Pfarrer heette Leistra en beweerde uit een Nederlands-Fries geslacht te stammen. Pastoor Klabbers luisterde geïnteresseerd naar zijn uitgebreid stamboomverhaal, waar de fantasie vingerdik op lag. Toch verwonderde hij zich, dat

een Oostenrijks priester zo goed op de hoogte was van de geschiedenis en de aard der Friezen. En hij heette Leistra... De tweede avond hadden ze een grote pot bier gedronken. Pastoor Klabbers weigerde eerst pertinent. Maar er hielp geen moedertje lief aan. De Pfarrer zong een knappe lofzang op de voortreffelijkheid van het Oostenrijks bier, zodat mijnheer pastoor uiteindelijk zwichtte. 'Nu dan, om je een plezier te doen,' had hij gezegd. Aarzelend, kleine slokjes nemend, was hij begonnen, met het gevolg dat hij de derde avond twee potten had verzwolgen. Het smaakte gelijk 'gepasteuriseerde engelenpis', zou Verstegen zeggen. Hij had bovendien geen pilletje nodig om tien uur aan één stuk te slapen als een marmot.

Ze dronken echter niet alleen bier. Er werd ook geboomd. Het begon met vaderlandslievende ontboezemingen, de 'unerhörte, haarsträubende' scheiding van Zuid-Tirol, om over te stappen op de gang zijnde vernieuwing van de moraaltheologie en uiteindelijk te geraken op het terrein van de alledaagse zielzorg.

Pastoor Klabbers hield zich eerst op de vlakte, maar na de twee potten bier vertelde hij breeduit over zijn parochie en de strubbelingen, die hem over zijn toeren hadden gejaagd. 'Het is het internationaal volkslied,' beweerde de Pfarrer. 'De mensheid heeft de neiging tot het kwaad uit het paradijs meegekregen. Priesters genieten het voorrecht de bemoedigende boodschap van de verlossing te mogen verkondigen. Het is hierbij echter de kunst om dienaar der dienaren te blijven en niet als halfgoden op de troon te gaan zitten. Ik houd het met keizer Tiberius, die mens onder de mensen was.'

'Als de mensen je accepteren,' merkte pastoor Klabbers op. 'Dat ligt voor een groot deel aan je zelf. Een beetje taktiek hoort eenmaal bij het spel. De gelovigen moeten het uiteindelijk zelf doen. Wij kunnen hen alleen de levensrichting wijzen.'

‘Jij hebt makkelijk praten. De mensen in het dorp dragen je op de handen.’

‘Dat is waar,’ erkende de Pfarrer, ‘ik kan een potje breken. Maar het zijn mensen, evengoed als in Holland, met fouten en gebreken. Zelfs de zusters hier, die zich geheel aan ‘den lieben Herr Gott' hebben gewijd, zijn niet anders.’

‘Ik heb nooit met zusters te doen gehad,’ zei pastoor Klabbers, ‘maar ik kan me moeilijk voorstellen dat die heilige zielen je veel zorgen geven. Dit klooster is als een veilig plekje in de hof van Eden. Hier kan geen kwaad geschieden. Hoogstens wat onbeduidende stofpluisjes.’

‘Het zijn mensen,’ hield de Pfarrer vol.

‘Ja, ja,’ knikkebolde pastoor Klabbers, ‘mensen...’

Die nacht sliep hij als de aartsengel Gabriël in eigen persoon.

Pfarrer Leistra had goed voorspeld. De zon bleef in volle glorie de dagen beschijnen. Met en zonder leraar trok de Nederlandse pastoor er op uit en maakte korte en lange tochten over het steeds harder wordende sneeuwdek. Hij presteerde het zelfs om op zijn eentje, in een hangstoeltje van een Sesselbahn, naar het dak van de wereld te schommelen. Daar aangekomen kon hij zijn ogen niet geloven en genoot intens van het schouwspel der oneindigheid...

Glijdend en schuivend poogde hij het uiterste topje te bereiken en passeerde een paartje, dat tegen hun rechtstaande ski's geleund, een potje zat te vrijen. ‘Niet kortzichtig zijn,’ hield de pastoor zich voor en groette in het voorbijgaan met een armzwaai het zoenende stel. De jongen boog zijn hoofd ten groet en het meisje riep: ‘Bonjour, monsieur le curé.’

‘Aha, dat zijn Fransen,’ begreep de pastoor. ‘Mooi, zo'n stel onbevangen jonge mensen. Als ik er een foto van had, zou ik hem ongefrankeerd naar de hemel durven sturen...’

Pastoor Klabbers werd als herboren. In het klooster zag men hem alleen 's morgens in de kapel en aan de maaltijden. Meermalen nam hij zelfs een lunchpakket mee en bleef weg tot zonsondergang. Zijn ronde hoofd bruinde in de milde zon. Zijn bewegingen werden elastischer. Kilo's overtollig lichaamsgewicht smolten met de smeltende sneeuw van hem weg. Een glimlach straalde permanent op zijn getaand gezicht. Een enkele keer kwamen nog sombere gedachten zijn geest belagen. Dan schudde hij, als een poedel die uit het water komt, de ballast van zich af, plantte met een forse duw de stokken in de sneeuw en gleed voort op de korte latten. Optillen, doorschuiven. Optillen schuiven...

De lange avonden bracht hij meestal door in het gezelschap van de Pfarrer. Ze dronken potten bier en wisselden van gedachten over belangrijke en minder belangrijke vraagstukken.

Een keer nam zijn vriend hem mee naar een zaaltje, waar een ‘Heimatabend’ werd gehouden. Er waren dorpelingen, met toeristen uit vele landen, in een plezierig samenzijn bijeen. De komst van de priesters werd als normaal beschouwd. ‘Der Wirt’ begeleidde hen naar een tafeltje bij de notabelen. Lenige kerels dansten op de muziek van een cither. Een gemengd koortje zong volksliederen.

Onwillekeurig moest pastoor Klabbers aan de kermiszondagavond bij Suske denken. Wat een verschil met het stinkende Sus-lokaal.

Een hand op zijn schouder wekte hem uit zijn gepeins.

‘Drink,’ zei de Pfarrer, ‘anders raak je achter.’

De pastoor dronk en dronk nog eens. De burgemeester trakteerde en de direkteur van het postkantoor trakteerde en toen nam ook hij een rondje voor zijn rekening. De stemming steeg met elke nieuwe pot. De pastoor was volledig los. Hij lachte onbedaarlijk om een goeie mop en

zong uit volle borst de liederen mee, die hij nog uit zijn studententijd kende. Niemand nam aanstoot aan de vreugde van de notabelen.

'We gaan opstappen,' kondigde de Pfarrer plotseling aan.

'Opstappen? Waarom?' vroeg pastoor Klabbers verwonderd. 'Het is nog lang geen kindertjesbedtijd.'

'Er is een tijd van komen en een tijd van gaan. De tijd van gaan is nu gekomen,' zei de Oostenrijkse parochieherder wijsgerig.

Hij kende de gang van zaken en wist dat, na een bepaald uur, door zijn parochianen aan de toeristen koncessies werden gedaan, waar getoogde dienaren van de kerk beter geen getuige van konden zijn.

De Pfarrer had ook zorgen, meer dan zijn Nederlandse konfrater kon vermoeden. Deze was op vakantie en kreeg er daarom geen weet van. Met nieuwe moed bezield moest hij naar zijn parochie terugkeren...

Dat er ook in Oostenrijk barre toestanden heersen, werd pastoor Klabbers, tegen de zin van Pfarrer Leistra, de avond voor zijn vertrek toch nog duidelijk.

Er was een lange, uitgemergelde priester uit Wenen in het klooster aangekomen. Hoogst nerveus, met driftige gebaren, vertelde hij over zijn ervaringen in de bekende Donaustad.

Kilometers vierkante brikkenhopen, van drie en meer verdiepingen, hadden de kommunisten in eentonige blokken naast elkaar gestapeld, om de arbeiders een of twee woonvertrekken te bezorgen. 'In deze doolhoven van trappen en gangen leeft het proletariaat. Onwettige samenwoningen, verkrachting en drankmisbruik zijn normale kazernepraktijken. Een priester kan urenlang door de gangen dwalen. Toegang tot kamers en hokken krijgt hij zelden. Geestelijken zijn pionnen van de kapitalisten. Zij bedriegen het volk. Als iemand ligt te kreperen, maak je kans een zieltje

aan de Sovjet te ontfutselen. Erbarmelijk is het lot van de kinderen. Mijn hart rijt open als ik het opgroeiend geslacht, onbekend met hogere waarden, het geluk zie zoeken in drank en seksueel genot. Het is een hopeloze situatie. Hier en daar groeit een "vergeet-me-nietje" op de mesthoop. Dat is alles. Voor de rest is het rotzooi... rotzooi... en nog eens rotzooi...'

Het was duidelijk dat de lange priester het flink te pakken had. Zijn verhaal leverde hiervan het bewijs. Zo erg kon het toch niet zijn.

'Ik wist niet,' reageerde pastoor Klabbers voorzichtig, 'dat de kommunistische infiltratie ook in dit land dergelijke gevolgen had. Wenen is voor ons een danszaal met heerlijke Straussmelodieën. Een stad waar in gezellige Weinstuben "geschunkelt" wordt.'

'Jullie geestelijken van het platteland hebben er geen idee van, wat zich in de grootstad afspeelt,' smaalde de lange priester. 'Je hebt iets gehoord van Abbé Pierre in Parijs, van de Oostpriesterhulp, maar wéten is nog geen kénnen. Daarvoor moet je ertussen leven; het aan den lijve ervaren.' 'Je mag er echter niet aan ten onder gaan,' wedervoer de Pfarrer. 'Jij bent de schuld niet van de ellende.'

'Wij hebben allemaal schuld. De verminking van het mensdom hebben wij door onze liefdeloze houding veroorzaakt. Het is niets anders dan het begrijpelijk verzet van de rechteloze massa tegen tirannieke uitbuiting.'

'Schuld heeft alleen hij, die wetens en willens verkeerd doet,' stelde de Pfarrer tegenover de pathetiek van zijn stadskonfrater. 'De mens heeft beperkte vermogens. Wij kunnen alleen ons best doen. De een is geroepen om wereldschokkende daden te stellen, de ander om in een achterbuurt te werken en de derde heeft de opdracht een traditionele kristengemeenschap te leiden. Het enige dat wij nooit mogen vergeten, is open te staan voor de genade

en er met heel ons hart aan mee te werken. Wij priesters moeten onder alle omstandigheden God blijven zien, die liefde en erbarming is.'

'Zo is het,' bekrachtigde pastoor Klabbers de stelling van de Pfarrer.

'Wij praten nog eens,' zei de lange priester opstaande.

'Graag,' antwoordde de Pfarrer. 'Ik kan nog veel van je leren.'

De laatste vakantienacht die pastoor Klabbers in het nonnenklooster doorbracht, was een van de slechtste. 'Vreemd,' dacht hij bij het slapen gaan, 'ik hoor wijsheden verkondigen, die ik allang weet. Hoe dikwijls heb ik ze niet aan anderen voorgehouden. Toch klinken ze nieuw voor mij. Is dit misschien het verschil tussen weten en kennen. Je moet het aan den lijve ondervinden. Mens onder de mensen zijn...

Toen hij de volgende ochtend wakker werd, lagen de dekens schots en scheef door elkaar gewoeld. Het opgerolde laken stropte om zijn hals. Buiten regende het...

18

'Wat zie je er goed uit! Je bent helemaal bruin!' riep Lena opgetogen uit. 'En magerder. Je toog past je van geen kant meer.'

'Het is geweldig geweest,' glunderde de pastoor. 'Een tijd om nooit te vergeten.'

'Je hebt maar twee kaarten gestuurd. Ik stond elke dag op een briefte wachten.'

‘Geen tijd voor gehad zuster,’ lachte de pastoor. ‘Veel te druk.’

‘Te druk?’

‘Gezellig, opwindend, heerlijk druk. Druk zonder drukte. Dat moest ieder mens op zijn tijd kunnen hebben. Dan zag de wereld er anders uit.’

‘Moet je nog eten?’

‘Een sneetje brood en... heb je bier in huis?’

‘Bier?’

‘Je kunt gerust een glas meedrinken.’

‘Heb ik van mijn leven. Drink jij bier?’

‘Elke avond minstens een glas. Laat morgen een vat of een krat aanrukken. De tijd van tabletjes is voorbij. We gaan leven Lena, eenvoudig léven.’

‘Gelukkig.’

‘Hoe is het tijdens mijn afwezigheid gegaan?’

‘Goed. Er is niets aparts gebeurd. De pater is vanmiddag vertrokken. Een dezer dagen zou hij nog eens langs komen. De gardiaan stuurt de rekening.’

‘In orde. Dan gaan we morgenvroeg weer beginnen.’

Lena ging naar de keuken een sneetje brood beleggen. De pastoor zag een stapel kranten, tijdschriften en brieven op zijn bureau liggen.

‘Die gedrukte onzin gaat de prullenmand in,’ lachte hij. ‘Ze schrijven drie bladzijden vol met sensatie, twee bladzijden onbelangrijk nieuws en de rest zijn pagina's met advertenties. Weg met de rommel. Ik begin met een schone lei. De brieven zal ik lezen...’

De volgende morgen, na de heilige Mis, stond een der kernleden aan de kerkdeur op hem te wachten.

‘Er waren heel wat jongens en meisjes op de openingsavond van de danskursus,’ vertelde de ‘brave hendrik’. ‘De burgemeester opende.’

‘Wat vertel je me? Opende de burgemeester?’

‘De organisaties hadden hem uitgenodigd. Ik kan niet goed navertellen wat hij allemaal zei. Het was een hele speech.’

‘Interessant,’ zei mijnheer pastoor. ‘Ik had hem graag willen horen...’

Mijnheer pastoor zou opgekeken hebben. De burgervader had zich goed geprepareerd en was in prima konditie geweest.

‘Dansen is een kontraspel van beider kunne,’ had hij, in het kort weergegeven, gezegd. ‘Een spel om met gratie en elegance, de vreugde van het samenzijn, in een eensgezind ritme, te beleven. Dansen zit in de natuur van de mens. In alle tijden hebben alle volkeren gedanst. Noë danste, toen hij weer vaste grond onder de voeten kreeg, om God te danken. David danste voor de ark. Als er ergens ter wereld feest wordt gevierd, wordt er gedanst. De dans is een kostbaar volksbezit, dat wij in ere moeten houden. In de dans toont de mens zijn kultuur. Wij zijn, wat we zijn in de danszaal. Daarom is het goed, dat jonge mensen leren hun houding en bewegingen op een beschaafd peil te brengen. Een jeugd die goed danst, is een betere jeugd. En naar het betere moeten wij streven. In deze verwachting verklaar ik deze kursus voor geopend.’

Waarlijk, pastoor Klabbers had het niet beter kunnen zeggen. Er was dan ook een en ander aan de danskursus vooraf gegaan.

De hak, die Suske zijneerwaarde had gezet, werd als een schanddaad in de parochie rond verteld. De organisaties zaten er geducht mee in hun maag. Op een zo minderwaardige rotstreek van het biertappend lid der katholieke neringdoende middenstand, was niemand bedacht geweest. Suske had de gemeenschap lelijk in de knoei gebracht. Dat namen de kristenen niet. Suske merkte dit reeds de eerstvolgende zondag aan de peilmeter op de bierton.

Toen de parochianen merkten dat de pastoor met de noor-

derzon was vertrokken, sloeg de schrik hen om het hart. De danskursuskommissieleden kwamen in een spoedvergadering bijeen. Ook vertegenwoordigers van de organisaties van de volwassenen waren aanwezig.

‘Daar zijn we nog niet klaar mee,’ voorspelde de vertegenwoordiger van de boerenbond. ‘Die Sus heeft ons in een hoek gedreven. Ik heb niet kunnen vermoeden dat het zo'n ongelikte beer was.’

‘Je moet maar durven,’ zei een jonge arbeider verontwaardigd. ‘Als hij mij dat had geleverd, was er geen ruit meer heel gebleven.’

De voorzitter van de K.A.B. stond geagiteerd op: ‘In eerste instantie heb ik eraan gedacht er een rechtszaak van te maken,’ verklaarde hij. ‘Als iemand aan een priester raakt, raakt hij aan ons. Daar heeft hij zijn handen van af te houden.’

‘Suske heeft geen hand uitgestoken,’ merkte iemand op.

‘Nee, maar een priester de toiletten induwen, is nog een graadje erger.’

‘Uit een en ander blijkt, dat de pastoor niet helemaal ongelijk heeft,’ gaf een middenstander als zijn mening.

‘Je vergeet dat Suske een lid van jullie bond is,’ schimpte de prefekt van de Heilige Familie.

‘Daarom ben ik voorstander van de overeenkomst geweest,’ verdedigde de organisatieman zich. ‘Vanwege de belangen van de neringdoende middenstand. Persoonlijk kan het me geen laars schelen waar een danskursus gegeven wordt. Dat ze dansen waar ze willen. Dansen is geen organisatiekwestie.’

‘Ik ben blij te horen, dat de standsbelangen ondergeschikt zijn aan het algemeen belang,’ triomfeerde de president van de jonkheid. ‘Hieruit blijkt, dat onze samenstelling de enig juiste is.’

‘Dat moet je denken,’ vloog de K.A.B. weer staande. ‘De

maatschappij is samengesteld uit standen, met eigen behoeften, belangen en noden. De menselijke waardigheid kan alleen door de standsorganisaties tot ontplooiing komen. In de algemene organisaties domineren de gesitueerden en zijn de arbeiders de grondwerkers in sleuven en kazematten.'

'Ieder op zijn plaats,' bromde een steenrijke boer.

'Haha, daar heb je het,' schreeuwde de K.A.B. 'Ieder op zijn plaats. Die tijd is voorbij. Jullie hebben lang genoeg van ons geprofiteerd. Zestien uur werken, met een stuk droog roggebrood als loon. De rijkdom die jullie hebben opgestapeld, is verkregen met het zweet en het bloed van de arbeidersmassa.'

'Leve Moskou!' riep er een.

'Laten we uitscheiden met ruziemaken,' verzocht een boerenzoon. 'We moeten uit de kladderedats komen. Wat doen we met Suske?'

Er werd lang en breed geredeneerd. De pastoor was liederlijk behandeld, dat stond vast. Men achtte zich in geweten verlicht om Suske te straffen. Maar hoe? Zijn aanbod, om de kursus te financieren, was met algemene stemmen aanvaard. Ze hadden zich aan hem verkocht.

'Wat doen we?' vroeg de boerenzoon opnieuw.

'Wij schrijven Suske een brief, dat wij van het gebruik van zijn zaal afzien,' stelde de pikeur van de ruiterklub voor.

Allen dachten diep na. Er viel veel voor dit voorstel te zeggen en er was ook een beetje tegen. Dat 'beetje' waren de centen en ook het gevoel het onderspit te moeten delven. Als de kursus niet bij Suske werd gegeven, kwam hij in het patronaat en dus bij de pastoor terecht. Iedereen wilde hem rehabiliteren en toch...

'Een brief schrijven heeft weinig zin,' wist plotseling een der leden. 'Suske heeft de vergunning al.'

'De vergunning? Van wie?'

‘Van de burgemeester.’

De gezichten klaarden. Hier lag de oplossing. Als de burgemeester toestemming had gegeven, moest hij deze ook intrekken.

Na kort overleg werd een drie-mans-afvaardiging benoemd, die de volgende dag naar het hoofd van de gemeente zou gaan, om hem de kwestie in casu voor te leggen.

De burgemeester voelde er geen bal voor om de vergunning in te trekken. ‘Als de pastoor wordt overgeplaatst, dan keert het getij,’ bedacht hij. ‘Ze kunnen mij nog meer vertellen.’

‘Het blijft zoals het is,’ zei hij tegen de afvaardiging. ‘Als er een contramine tussen de pastoor en de kastelein bestaat, moeten zij het zelf maar uitvechten. Daar ga ik geen scheidsrechter bij spelen. We laten alles gewoon op zijn beloop.’

‘Op de vergadering waren meerderen van mening, dat de pastoor niet helemaal ongelijk heeft gehad,’ bekende een der leden. ‘Het is bij Suske niet altijd... hoe zal ik zeggen... veel drinken en zo. En dansen kun je er nauwelijks. Het is een op elkaar-hangerij.’

‘Dan zijn wij mans genoeg om daar een eind aan te maken,’ verzekerde het burgerlijk hoofd. ‘Daar hebben we geen pastoor voor nodig. Ik zal me met de dansleraar in verbinding stellen en kom zelf de kursus openen...’

De burgemeester had aldus gehandeld.

‘Hij maakte ook bekend, dat in het vervolg maar een bepaald aantal personen op de dansvloer mocht komen,’ vertelde het kernlid aan pastoor Klabbers. ‘Hij zou er toezicht op laten houden. En toen een paar jongens een glas bier bestelden, verbood de dansleraar tijdens de kursus het gebruik van alkoholhoudende dranken. Hij leerde, hoe de jongen het meisje ten dans moest vragen. Er werd om gelachen, maar ze deden het allemaal.

Suske was kwaad. Hij beweerde, dat hij de hele poppenkast

moest betalen en er niets voor in het laatje kreeg. Aan het einde verzocht de dansleraar de jongens om de meisjes naar huis te brengen. ‘De man moet het zwakke geslacht beschermen,’ zei hij lachend.

Suske grinnikte: ‘Wel ja, maak er een klooster van.’

De dansleraar pakte zijn kofferpickup in. ‘Kultuur is geen commerce,’ zei hij.’

Pastoor Klabbers had verbaasd naar de jongen geluisterd.

‘Dan is er nog groot nieuws,’ wist het kernlid.

‘En dat is?’

‘Meester Ambrosius en de dochter van de schoenmaker...’

‘Wat is daarmee?’

‘Ze vrijen.’

‘Bedoel je dat die twee verkering hebben?’

‘Dat is toch hetzelfde.’

‘Wel heb ik van mijn leven.’

Pastoor Klabbers stond ervan te kijken. ‘Ambrosius en Mieke,’ glimlachte hij. ‘Wat een tegenstelling. De wonderen zijn de wereld nog niet uit. Een lantaarnpaal met gouden regen...’

Heel de verdere dag bleef het tweetal pastoor Klabbers voor de geest zweven. Tijdfens het brevieren, onder het eten en het afdoen van de post.

Mieke kon bij de herder geen kwaad. Niet omdat ze blonde haren, blauwe ogen en een nonnenkloosterklokkestemmetje had, maar vooral door haar verstandige, zonnige levenskijk, waarmee ze hem reeds bij de eerste kennismaking voor zich had ingenomen. Natuurlijk, het oog moet ook wat hebben. Zelfs een pastoorsoog. Maar Paulus zei het reeds: ‘Het is de geest die levend maakt.’ Wie een troeleke trouwt om het smoeleke, houdt het troeleke en verliest het smoeleke. Mieke was geen troeleke en glorieerde toch met een mooi smoeleke. Eenmaal slechts was ze hem tegengevallen. Dat was geweest toen ze er niets voor voelde om

zich bij de kerngroep aan te sluiten. ‘Het zijn allemaal zo'n braverikken,’ gaf zij als excuus. ‘Daar voel ik me niet bij thuis.’ Het is een wonderlijk meisje...

Bij de post die pastoor Klabbers doornam, was een dikke envelop van de katholieke aktie. De brochure handelde over vorming en ontwikkeling van de ouders. Toen de herder 's avonds onder het lamplicht in zijn stoel ging zitten om het boekje door te lezen, ging de bel. Even later diende Lena het stralende koppel Ambrosius en Mieke aan.

‘U ziet er fantastisch uit,’ zei Mieke, toen ze gezeten waren. ‘Zo lekker bruin en zo... ik weet niet... u kijkt helemaal anders.’

‘Ik kijk ook naar twee gelukkige mensen,’ lachte pastoor Klabbers. ‘Sjonge, sjonge, is me dat een verrassing.’

‘Wij voelden ons verplicht u onmiddellijk na uw terugkomst in kennis te stellen,’ zei Ambrosius.

‘Daar hebben jullie goed aan gedaan, meester.’

‘Ik geloofde niet dat u naar de wintersport was. Heeft u ook geskied?’ wilde Mieke weten.

‘En of,’ pochte zijneerwaarde. ‘Met een vaart van minstens zestig kilometer zwierde ik heuvel op, heuvel af.’

Mieke keek ongelovig naar Ambrosius.

‘Laat je niets wijsmaken,’ meesmuilde deze. ‘Als ik zoiets beweerde. Ik heb akte gymnastiek.’

‘Geloven of niet,’ bleef mijnheer pastoor volhouden, ‘ik heb vele uren op de latten doorgebracht en de hoogste bergen beklommen. Oostenrijk is ongelooflijk mooi. Ik kan het jullie aanbevelen voor de huwelijksreis.’

‘Het volgend jaar, direkt na Pasen,’ onthulde Ambrosius.

‘Dan al,’ verwonderde de pastoor zich. ‘Jullie laten er geen gras over groeien.’

‘U hebt mij slechts een jaar de tijd gegeven.’

‘Nou, nou. Ik heb je alleen willen aanmoedigen.’

‘Dat heeft hij nodig,’ lachte Mieke. ‘Schoolmeesters zijn zo

onhandig.'

'Rook je niet?' vroeg de pastoor.

'Hij heeft zijn rantsoen al gehad,' zei Mieke beslist. 'Hij rookt veel te veel.'

'Voor deze keer. Een sigaartje kan geen kwaad,' hield mijnheer pastoor aan. 'Om het af te leren.'

'Als u er ook een rookt.'

'Dat doe ik. Ter ere van jullie. En dan laat ik er een glas bier bij aanrukken.'

Mieke lustte geen bier. Daarom dronken de beide mannen het schuimend gerstenat. Al pratend werd het een gezellig uurtje, waarbij bleek, dat Ambrosius al aardig onder de plak zat. Ten slotte wilde de pastoor de verliefden een vaderlijke raad geven.

'Doe je best, om in de betrekkelijke korte tijd van voorbereiding een mooie liefde-eenheid te bereiken. Als jullie in een kuise omvang de basis leggen voor een toekomstig...' Verder dan 'toekomstig' kwam hij niet. Meester Ambrosius kon zijn rededwang betreffende de moderne visie op kuisheidsmaatstaven niet bedwingen.

'Wij hebben er samen over gesproken, Mieke en ik,' nam hij het woord. 'Kuisheid is de deugd, die aan de seksualiteit haar eigen plaats geeft in het levensprojekt van de mens. Het projekt van de kuisheid is de delectatio venerea, "de geslachtelijke liefde". De tweede ordo rationis, oudtijds "mutuum adiutorium" genoemd, is tegenwoordig in het centrum der belangstelling gekomen. Zolang de seksuele omgang tussen man en vrouw niet de omgang van intermenselijkheid vertoont, zolang kan men niet spreken van een kuisheid, die spontaan de wijze van seksuele toenadering kleurt en normeert. De lichamelijke gemeenzaamheid ontwikkelt zich als de uitdrukking van een groeiende, totaal menselijke liefde.'

Meeser Ambrosius voelde zich zichtbaar voldaan. Zijn

sigaar was in de gloed van zijn rede uitgegaan. Met trillende hand stak hij de stomp weer aan.

Pastoor Klabbers had met pretogen naar de seksuele inzichten van Ambrosius geluisterd.

‘Je hebt aan Mieke een verstandig meisje, Ambrosius,’ zei hij. ‘Zij zal jouw beschouwingen wel op praktische wijze weten te realiseren.’

‘Reken maar van yes,’ verzekerde het bloempje, terwijl ze haar aanbidder een duwtje in zijn ribben gaf.

Bij het uitlaten vroeg pastoor Klabbers aan Mieke: ‘Hoe gaat het op het kasteel?’

‘Een beetje beter dan slecht,’ antwoordde het kind. ‘Het is wel niet meer zo erg, maar ze leven nog altijd in het stenen tijdperk. Weinig woorden en zo.’

‘Tracht het vol te houden. Als er iets gebeurt, kun je altijd bij mij terecht, dat weet je.’

‘En ze heeft mij,’ stelde Ambrosius vast...

Het sigaartje was pastoor Klabbers niet goed bekomen en hij vond dat het bier ook niet zo best smaakte. De brochure van de katholieke aktie legde hij terug op het bureau. Die kon later gelezen worden. Nu ging hij slapen. Heerlijk slapen. Zijn ogen vielen bijkans toe...

19

In de eerstvolgende weken liep de natuur naar de lente. Pastoor Klabbers liep rustig mee. Hij deed zijn pastoorswerk nauwgezet, maakte lange wandelingen en bracht het afgesproken bezoek bij de vicaris-generaal. Slechts een

enkele keer werd de drift nog in hem wakker. Dat gebeurde toen mejuffrouw Prospera van der Kuil, onderwijzeres met akte nuttige handwerken, haar ontslag nam en spinnijdig van jaloezie op Mieke, bepaalde vertrouwelijkheden van Ambrosius ten opzichte van haar, tot regelrechte 'overvallen' op haar kuisheid aandikte. De drift kwam opzetten toen de burgemeester hem, zonder groet, straal voorbij beende. Hij beheerste zich echter wonderwel. 'Een parochie is als een schaakbord,' had de vicaris gezegd. 'Je moet aandachtig de spelverrichtingen der gelovigen volgen en het gunstig moment afwachten om de verkeerde elementen schaakmat te zetten...'

De zomer kwam. Pastoor Klabbers bleef zijn kalmte bewaren. De parochianen, die vooreerst nog afstand hadden gehouden, betoonden hem allengs hun genegenheid. Op de kerkmeestersvergadering stond de fles oude klare weer op tafel.

Verstegen kwam het eerst.

'Aha,' glorieerde hij, 'de bekering heeft zich voltrokken. U had anders wat beleefd.'

Mee sloeg hij zijn jas open en liet pastoor Klabbers een kruik zien, die in zijn binnenzak stak.

'Wij zouden niet op een droogje hebben gezeten,' verzekerde hij.

'Ga zitten,' nodigde de pastoor hem uit, 'de anderen zullen wel direkt hier zijn.'

'Het is alweer een tijdje geleden. Ze hebben u een flink kopje kleiner gemaakt,' stelde de boer vast. 'Ik heb mijn poot niet onder de brief gezet. Voor zo'n achterbaks gedoe leen ik mij niet. U heeft bij het bisdom anders de wind van voren gekregen, is het niet?'

'Het viel nogal mee.'

'Dat kunt u beweren, maar het is aan mij om het te geloven. In ieder geval is u aardig bijgedraaid. Goed ook. Wat zou er

van het kristendom terechtkomen, als de priesters niet het voorbeeld gaven. Dan was het: luister naar mijn woorden, maar zie niet naar mijn daden. Hosanna filio David.'

Pastoor Klabbers had een scherp antwoord in zijn mond. Moest hij zich deze bottigheid laten welgevallen van iemand, die zijn eigen zuster niet wilde ontmoeten omdat zij in haar jeugd een misstap had begaan? Zo beheerst mogelijk stelde hij de vraag: 'Vertel me eens Verstegen, hoe maakt je zuster het?'

'Goed, zover ik weet. Ik ben haar met Kerstmis gaan bezoeken. Gezond, prima woning, aardige kinderen.'

'Ben je bij haar geweest?' verwonderde de pastoor zich.

'Met Kerstmis zeg ik toch.'

'Waarom heb je me dat niet eerder verteld?'

'Moest ik dat? Had het dan gezegd. U hebt me zelf wijsgemaakt, dat ik onkristelijk handelde. Nou, met Kerstmis... ik moet zeggen, u had mirakels mooi gepreekt over de liefde; na het lof stond ik bij de kerststal. Het is natuurlijk in- beelding, maar het was net of het kindje tegen me zei: "Ga naar je zuster". Ik heb er geen gras over laten groeien en ben tweede kerstdag naar haar toe geweest. Ze ontving me met open armen. Met kermis komt de hele bazar bij mij thuis. Dat hebben we afgesproken.'

'En hoe gaat het met haar man?'

'Nog altijd dezelfde. Ik heb hem een hand gegeven, maar had hem net zo lief een kanjer op zijn oog verkocht. Ik moet van schoolmeesters en dokters nu eenmaal niets hebben. Die Ambrosius moet u ook maar in de gaten houden. Als je die zijn theorieën hoort...'

'Voor zover ik de jongelui ken, zal het een goed huwelijk worden.'

'Mijn zuster heeft ook een goed huwelijk. Daar valt niets op aan te merken. Alleen de pijn van... enfin, dat is fini.'

Als ratten in de kerk (papier 13)

‘Je bent een pracht kerel, Verstegen,’ prees pastoor Klabbers zijn rondborstige kerkmeester.

Deze was door deze lofprijzing danig geraakt.

‘Ik snap het niet,’ hakkelde hij, ‘eerst maakt u een menigte zo razend dat ze stenen nemen, en nu... u bent in staat om iemand in zijn zielement te grijpen. Daar kan ik niet tegen...’

‘Laten we het verleden vergeten, Verstegen,’ verzocht mijnheer pastoor de reus. ‘Wat gebeurd is, is gebeurd. Vertel me liever, hoe het met je dochters gaat.’

‘Mijn dochters? Opperbest. Ze vrijen alle zeven tegen de klippen van de acht zaligheden op,’ lachte de vader. ‘Ik heb hun op rantsoen moeten zetten. De Krebbers mogen 's zondags en nog een avond in de week hun dienstplicht komen vervullen. Voor de rest moeten ze over de Maas blijven. Met vrijen krijg je de schuur niet gevuld. Het is tegenwoordig toch anders als vroeger. Wij mochten alleen 's zondags een uurtje gaan wandelen. Voor de rest was het mooi thuis zitten. En in de vastentijd was het helemaal huilen. Vanaf aswoensdag tot paasdag mochten we elkaar niet ontmoeten. Dat waren andere tijden. Nu is niets goed meer. Ze eisen jurken waar hun kont in uitsteekt en hun borsten in spannen. En schoenen met hakken als luciferssstokjes. Alleen al aan het “perkamenten” van hun haren gaan kapitalen de deur uit. Gelooft u, zoveel als ik van mijn kinderen houd, ik zal de dag zegenen dat ze op hun plaats zijn.’

‘Wanneer denk je?’

‘Dat duurt nog wel even. Drie van de gebroeders willen gaan emigreren. Ze zijn Engels aan het leren. “Ei doe not knoow en zo”. En het beroerde is, dat ze hebben afgesproken samen op dezelfde dag te trouwen. Ik ben dus geheel afhankelijk van de emigratiedienst...’

De andere kerkmeesters kwamen gezamenlijk binnen. Ze hadden, in verband met de fles, op Verstegen staan wachten. Ze wisten niet dat hij al binnen was. Tot hun opluchting zagen zij de oude klare op tafel staan.

‘Mijn vrouw heeft het wel honderdmaal gezegd, dat u er zo voortreffelijk uitziet,’ begon kerkmeester-slager-wethouder Peters te speechen.

‘Schei uit,’ verzocht Verstegen. ‘Het begint nu te slijten. Toen ik hem de eerste zondag op het altaar zag, dacht ik dat een oker-koning was losgebroken.’

‘Mijne heren,’ begon zijneerwaarde, ‘nu alles en iedereen wat rustiger is geworden, heb ik gemeend, in de lente van een nieuw leven, als eerste officiële daad, mijn naaste medewerkers voor deze vergadering uit te nodigen. Ik dank u nog hartelijk voor de bloemen, die u mij indertijd hebt gezonden. Ik verzoek u met klem het oude te vergeten en de blik op de toekomst te richten.’

‘Gezondheid,’ zei Verstegen.

‘Drinkt u nog altijd niet?’ vroeg de K.A.B.-voorzitter aan de pastoor. ‘Een borrel op zijn tijd kan geen kwaad. Als u die vroeger had gedronken...’

‘Mond dicht,’ beval slager Peters. ‘Als mijnheer pastoor vraagt om het oude te vergeten, dan praten we er niet meer over.’

De arbeidersvertegenwoordiger nam hier geen genoegen mee.

‘Ik meen,’ wedervoer hij, ‘dat het goed zou zijn, als in deze kring het kind alsnog uit de doeken werd gedaan. Dan zou blijken, dat in de toenmalige situatie...’

‘Zand erover,’ riep Verstegen. ‘Geen gesituaties meer. Nogmaals gezondheid op een gezegende toekomst.’

De K.A.B. bleef mokken.

‘Het schrijven aan het bisdom was het gevolg van een onhoudbare toestand,’ borduurde hij verder. ‘Die toestand

was door de pastoor geschapen. Dit moet worden vastgesteld. Anders zou er een zere plek blijven.'

'Zere plek! Wat voor zere plek?' wilde Peters weten.

'Het is alles bij elkaar een ingewikkelde affaire. Onze organisatie heeft altijd op de bres gestaan voor de priesterlijke waardigheid. De omstandigheden kunnen echter van dien aard zijn...'

Pastoor Klabbers maakte er een eind aan.

'Luister Stevens,' onderbrak hij hem. 'Als iemand schuld draagt aan hetgeen er is voorgevallen, dan ben ik het. Kunnen we nu verder gaan?'

'Het is wel gemakkelijk,' sputterde de man. 'Ik had gedacht, op deze vergadering de hele kwestie uitputtend te behandelen. Maar als u alle schuld op u neemt...'

'Dat doe ik,' bevestigde pastoor Klabbers. 'We beginnen nu aan de agenda. Alzo heren. Het eerst komt aan de orde: "Aankoop van een orgel".'

'Daarover kan ik u mededelen,' straalde slager Peters, 'dat de katholieke neringdoende middenstand heeft besloten, om het tekort, dat er eventueel nog is, geheel te dekken. Er zijn reeds meerdere royale toezeggingen op het sekretariaat binnengekomen.'

'Bravo,' smaalde Verstegen. 'Wat worden wij royaal. Het werd tijd ook. De middenstand kan gerust een erwt uit de soepketel aan de kerk geven. Wij betalen het uiteindelijk toch.'

'Hoezo?' vroeg Peters.

'Heel eenvoudig,' antwoordde de boer. 'Wij werken ons te blubber om de beesten vetgemest te krijgen en jullie verdienen kapitalen om alleen het vlees maar af te wegen. Waarvan kunnen jullie anders auto's aanschaffen?'

'Zelfs als dit waar was,' verdedigde Peters zijn neringgenoten, 'dan hoeven wij het geld nog niet weg te geven. Dat doen wij uit vrije wil. Daar kunnen de boeren een voor-

beeld aan nemen. Die zitten op hun geld als een bok op de haverkist. En dit kan ik in dit verband nog vermelden: Ook Suske heeft zich niet onbetuigd gelaten.'

'Die voelt nattigheid,' snierde Verstegen.

'Ik ben de middenstand erkentelijk voor deze geste,' verklaarde de voorzitter. 'Er blijft ons dan alleen nog over om te beslissen, het nieuwe orgel op korte termijn aan te schaffen. Als dit is gebeurd, zal ik mij met enkele firma's in verbinding stellen, om de bouw te verwerkelijken.'

'Hoeveel pijpen komen erin?' vroeg Verstegen.

'Dat weet ik niet.'

'Ik meende... dan drinken we op elke pijp een borrel...'

Ze dronken een borrel en delibereerden over orgelpijpen, klavieren en pedalen totdat de fles leeg was...

Toen de heren weg waren, zette pastoor Klabbers de ramen wagenwijd open om frisse lucht in de met rook gevulde kamer te laten. Bij het omkeren zag hij de kruik van Verstegen naast een tafelpoot staan.

'Het is eigenaardig,' dacht de herder. 'Een borrel schijnt hen altijd te smaken, terwijl ik hem niet ruiken kan. Ik meende, na Oostenrijk, dat een glas bier mijn recept was. Maar de flesjes staan in de kelder te verschralen. Het zal toch niet aan mijn lever liggen...'

20

Het werd een natte zomer. De boeren beweerden dat de vruchten, bij andere jaren vergeleken, drie weken achter bleven en de aardappelen in de grond rotten. Ook de grote kermis viel in het water. De vanen plakten kletsnat tegen de

palen en de mergeltapijten, die de prefekt van de Heilige Familie had gelegd, waren weggedreven of tot klonterige massa's verworden.

Toen na de hoogmis het hemelwater nog steeds neerstroomde, had pastoor Klabbers besloten de processie tot een omgang met het Allerheiligste door de kerk te beperken. Men kon de bruidjes, broederschappen, maagden, etcetera, niet tot op de huid nat laten regenen. Ook de met goud en zilver geborduurde vanen, priestergewaden en andere kostbaarheden, zouden onherstelbare schade ondervinden.

De avondviering viel ook al tegen. De cafés waren overvol. De bediening kon de bestellingen niet verwerken, waardoor de mensen ontevreden werden en reeds vroeg naar huis gingen. Suske had, op last van de burgerlijke overheid, een dansleider moeten aanstellen. Deze zorgde ervoor, dat slechts het toegestane aantal paren op de dansvloer kwam. De jongelui, die de kursus hadden gevolgd, voegden zich naar deze ‘nieuwigheid’, maar anderen ‘verdomden’ het om de vreemde snoeshaan te gehoorzamen. Het had weinig gescheeld of kromme Jannus, een zuipbroeder eerste klas, had de meneer een stel blauwe ogen bezorgd? toen deze hem verbood met zijn slappe benen een schotse polka weg te geven. Lelieveld kwam gelukkig bijtijds tussenbeide.

De opdrachtgever van de nieuwe dansordening, de burgemeester, was in geen velden of wegen te bekennen.

Pastoor Klabbers ondervond hoe langer hoe meer, dat zijn ‘radikale periode’ niet zonder gevolgen was gebleven. ‘Het heeft blijkbaar zo moeten gaan,’ overdacht hij. ‘Onze Lieve Heer weet ook uit het verkeerde het goede te trekken.’ Alleen had zijneerwaarde dolgraag geweten, wat er in het brein van de burgervader spookte. De oude Pallieter bewees door zijn daden, dat hij de weg van de minste weer-

stand had verlaten. Wat kon hiervan de oorzaak zijn?

Voordat de sluier van dit geheim voor hem werd opgeheven, speelde zich een gebeurtenis af die het hele dorp in beroering bracht...

Op een novemberavond kwam pastoor Klabbers van een bezoek aan zijn moeder in het dorp terug. Het was guur weer en blij nog enkele uren bij de warme kachel in een boek te kunnen duiken, ontsloot hij de pastoriedeur. Lena stond op hem te wachten.

‘Ben je daar?’ vroeg de maagd overbodig.

‘Zoals je ziet. In levende lijve,’ antwoordde hij.

‘Heb je nog niets gehoord?’

‘Wat?’

‘Van het meisje van de schoenmaker.’

‘Wat is daarmee?’

‘Het is verschrikkelijk.’

‘Heeft ze een ongeluk...’

‘Ze is van het kasteel weggestuurd.’

‘Waarom?’

‘Mevrouw heeft haar met mijnheer betrapt.’

‘Dat is niet waar.’

‘Ze zeggen het.’

‘Wie?’

‘Iedereen. Ik hoorde het in de winkel.’

‘Wat beweren ze?’

‘Dat zij van hem in verwachting is.’

‘Gemene laster.’

‘Dat weet je toch niet. Ik heb altijd gedacht... Het is zo'n werelds...’

De pastoor barstte van woede. Met een donderstem oreerde hij: ‘Luister eens goed, Lena. Als gemene lasteraars een onkreukbaar meisje bekladden, dan bedrijven ze een wraakroepende zonde. En als jij het waagt, aan die vuile roddel mee te doen, dan..., dan trap ik je de deur uit,’ wilde

pastoor Klabbers zeggen. Hij hield dit dreigement echter binnen de omheining zijner tanden en trok zijn jas weer aan.

'Waar ga je naar toe?'

'Dat laat ik zo niet zitten.'

'Wacht liever tot morgen.'

'Tot morgen?... ha... elke minuut is te lang.'

Met geweld sloot hij de deur achter zich dicht.

Lena stond perpleks. Een wraakroepende zonde... Zij had alleen verteld wat in het dorp werd gefluisterd...

De pastoor stapte in de richting van het kasteel. Hij zou dat serpent mores leren. Ze zou hem rekenschap moeten geven, van punt tot draad...

Laaiend van verontwaardiging bereikte hij het kasteellaantje. Daar lag de steen des aanstoots. Het echtpaar had blijkbaar nog niet genoeg aan hun harteloze houding tegenover elkaar. Ze moesten ook nog een meisje haar jonge leven bederven. Mevrouw had haar met mijnheer betrapt. Het kind zou van hem in verwachting zijn. In zijn priesterloopbaan had pastoor Klabbers al voor heel wat hete vuren gestaan. Dit was een hoogoven. Het kón niet waar zijn.

'Het is krankzinnig,' foeterde de herder en bleef plotseling, alsof iemand hem tegenhield, staan. Wat bereikte hij ermee, als hij als een wildeman het kasteel binnenstormde en verantwoording eiste. 'Een parochie is een schaakbord,' herinnerde hij zich het beeld, dat de vicaris-generaal hem had voorgehouden. 'Je moet het spel aandachtig volgen en op het goede moment je zet doen.' Dan moest hij nu zeker 'aandachtig' zijn. Hij kende de zet van de tegenpartij niet. Hij wist alleen wat Lena in het dorp had horen kletsen. En kletsende mensen zijn de meest harteloze spelers.

'Ik ga eerst naar het huis van de schoenmaker,' besloot hij.

Aldus deed hij.

'Rustig blijven. Het spel aandachtig volgen,' hield hij zich

voor, toen hij bij de schoenmaker aanbelde.

Een jongen deed open.

‘Goedenavond. Zijn vader en moeder thuis?’

‘Ze zijn er allemaal,’ antwoordde de jongen. ‘Meester Ambrosius ook.’

‘Prachtig...’

In de achterkamer, waar de familie bij elkaar zat, leek het op een koffiemaaltijd na een begrafenis. De tafel was gedekt, maar gegeten was er weinig of niets. Moeder en Mieke hadden behuilde gezichten en vader schoenmaker keek, evenals zijn aanstaande schoonzoon, strak en somber, enkele grotere kinderen zaten stil op een stoel.

‘Goedenavond samen,’ groette mijnheer pastoor.

‘Den avond,’ zei de schoenmaker.

‘Ik ben vandaag weg geweest. Wat is er eigenlijk aan de hand?’

‘Het is een beroerde kwestie,’ begon vader schoenmaker. ‘Vertel jij maar,’ beval hij Mieke. ‘En dan alles. Niets verzwijgen. Precies zoals het gegaan is.’

Het kind begon weer te huilen. Stokkend en hortend kwam het eruit:

‘De laatste tijd, als ik gewoon vriendelijk tegen mijnheer was, keek mevrouw naar me, alsof ze me wou vernietigen. Gistermiddag vroeg ze me wat ik van mijnheer dacht. Ik wist niet wat ik moest zeggen. “Hij slaat en trapt me,” zei ze. “Kijk maar eens hier.” Ze liet me een grote blauwe plek op haar dij zien. “En hij gaat naar slechte vrouwen in de stad. Heeft hij jou nooit?...” “Mevrouw,” heb ik geschreeuwd, “dat is lelijk wat u zegt. Ik heb niets, nooit, met mijnheer...” “Schreeuw niet zo,” zei ze. “Als er niets is, hoef je toch niet te schreeuwen. Ik wil je alleen voor hem waarschuwen.” “U bent toch altijd hier,” antwoordde ik. “Alle mannen zijn beesten,” zei ze. Ik heb haar laten staan en ben verder met mijn werk gegaan. Toen mijnheer thuiskwam,

was ze geheel veranderd. “Dag honnepon,” riep ze. Ik was helemaal in de war. Mijnheer knipoogde tegen mij. “Mijn dierbare Eulalia,” zei hij, “mijn hart zwelt vanwege je schone groet. Krijg ik spek met eieren van je?” “Een goede haan moet goed voer hebben,” lachte ze en ging naar de keuken spek met eieren voor hem klaar maken.’

‘De zevendubbelgedraaide huichelaar,’ balkte Ambrosius. ‘Spek met eieren... Wacht maar tot morgen. Dan kan hij zijn papegaaieneus in zijn keel zoeken. Als ik hem vandaag had gekregen...’

‘Het is goed dat hij weg is, anders liep hij kreupel,’ verzekerde ook vader schoenmaker.

‘Vertel verder,’ verzocht pastoor Klabbers aan Mieke.

‘Vanmorgen, ik was in de hal. Mijnheer kwam de trap af. Zijn das hing los. Ik zei tegen hem: “U moet uw das nog binden.” Hij kwam naar me toe en vroeg: “Kun jij dat niet voor me doen?” Ik vond het heel normaal, werkelijk.’

‘De hond,’ siste Ambrosius weer.

Mieke haalde snakkend adem.

‘Opeens sloeg hij zijn armen om me heen en trok me naar zich toe. Ik verweerde me. “Nee,” bezwoer ik hem, “nee, dat wil ik niet.” Maar het was te laat...’

‘Toen heeft hij je gezoend,’ viel Ambrosius uit.

‘Ik weet het niet. “Een kuis zoentje,” zei hij. Ik heb niets gevoeld. Ik wilde los.’

‘Daar moet je burgemeester voor zijn, het hoofd van een gemeente. Dat hij naar wijven gaat, die er zich voor lenen, maar mijn kind... hij zal ervoor boeten,’ verzekerde vader schoenmaker.

‘Laat Mieke verder vertellen,’ verzocht de moeder.

‘Plotseling stond mevrouw in de deur van het salon. Mijnheer liet mij direkt los. Ik wist niet waar ik het moest zoeken. “Slet, slet van een meid,” riep mevrouw. “Nu heb ik het zelf gezien. Eruit! Onder mijn ogen uit.” Ik kon geen

voet verzetten en ook niet spreken. Ik wilde zeggen dat ik er niets aan kon doen. Ze kwam dreigend naar me toe. Van angst viel ik op mijn knieën en smeekte: “Niet slaan mevrouw, niet slaan. Ik ben onschuldig.” Mijnheer hield haar tegen. “Maak dat je wegkomt,” zei hij tegen mij. Ik stond op en ben hard weggelopen, de laan door, naar huis.’

‘Toen ze thuiskwam en het vertelde, ben ik dire kt naar het kasteel gegaan,’ lichtte vader schoenmaker de pastoor verder in. ‘Hij was me te vlug af. Op de weg reed hij mij in zijn auto voorbij. Mevrouw wilde ik niet lastig vallen. Die had genoeg aan haar eigen verdriet.’

‘Zeg dat wel,’ beaamde pastoor Klabbers sarkastisch.

‘Ze kan eigenaardig zijn,’ verdedigde moeder haar seksgenote, ‘maar met zo'n man is het begrijpelijk dat je overstuur raakt.’

‘Gelooft u dat de burgemeester zo is?’ vroeg de herder.

‘Jazeker. Het is niet voor niets dat hij zich de laatste maanden bijna nergens laat zien. Hij zit ofwel op het gemeentehuis, of hij is naar de stad. Nu weten we wáár. Daar zal hij nu ook wel heen zijn.’

Dit zei vader schoenmaker zeer beslist. En Ambrosius voegde eraan toe: ‘Morgen ben ik op het gouvernement. Dan vliegt hij letterlijk en figuurlijk de laan uit.’

Pastoor Klabbers kende de schoenmakersfamilie niet terug. Praatten zij Ambrosius na? Het was de meester zijn gewoonte, om kwesties tot buiten alle proporties op te schroeven. Hij was een geboren theoretikus, waardoor de praktijk dikwijls in het gedrang kwam.

‘Zo zal het zijn,’ dacht mijnheer pastoor. ‘Meester Ambrosius speelt hier de eerste viool.’

Zich tot het schoolhoofd wendend, vroeg hij: ‘Geloof jij Ambrosius, dat het waar is wat mevrouw beweert?’

‘Zo vast als een rots,’ antwoordde het schoolhoofd. ‘Ze krijgt niet van niets een blauwe plek. En hij heeft Mieke

aangerand. De ploert krijgt zijn portie, daar kan hij op rekenen.'

'En als ik je zeg dat er geen bliksem van waar is.'

'Ha, wij hebben de bewijzen.'

De pastoor wendde zich vervolgens tot de schoenmaker.

'U moet uw verstand gebruiken,' zei hij. 'Anders vallen er stukken, die niet nodig zijn. Het geval zou niet alleen voor de burgemeester, maar ook voor u onaangename gevolgen kunnen hebben.'

'Voor ons... Wilt u beweren...' stoof Ambrosius op.

'Ik beweer vooralsnog niets, Ambrosius. Maar wanneer er van jouw kant handtastelijkheden plaatshebben, zou dit inderdaad onaangename gevolgen kunnen hebben. Ik keur niet goed wat er is gebeurd, maar ik wil het voorval tot de werkelijke proportie terugbrengen. Voor mij staat vast, dat de burgemeester eerlijk en betrouwbaar is. Hiervan wil ik uitgaan.'

'Ik weet genoeg,' mokte Ambrosius.

Hij legde een arm om Mieke haar schouder.

'Huil maar niet,' troostte hij haar. 'Ik neem ontslag. Er zijn genoeg andere plaatsen. Dan ben je van alles verlost.'

'Laten we toch niet overdrijven,' verzocht de pastoor. 'Als ik u bezweer dat de burgemeester bij mevrouw geen leven heeft, dan moet u mij geloven. Mevrouw is patiënte, nietwaar Mieke?'

'Ja,' knikte het meisje, met een betraand gezichtje.

'Welnu, jullie mogen weten, dat ze overdag, als Mieke aanwezig was, de rol van liefhebbende echtgenote speelde, 's Avonds echter treiterde ze haar man met een lust, die alleen een zieke geest kan voortbrengen. Een tijd lang hebben ze zelfs geen woord tegen elkaar gesproken. Dat was nadat ik de burgemeester, krimpend van de maagpijn, op het binnenpleintje had aangetroffen, terwijl zij achter de gordijnen stond te genieten van haar triomf.'

‘Hoe is zoiets mogelijk?’ verbaasde vader schoenmaker zich.

‘Het is waar,’ beklemtoonde zijneerwaarde. ‘Ik vertel u dit in het vertrouwen dat het binnen deze kamer blijft. Normaal zou ik zoiets niet doen. De omstandigheden eisen het echter. Ik kan u zelfs niet alles vertellen.’

Mijnheer pastoor doelde op de van elkaar geschoven bedden.

‘Als u maar wilt geloven, dat wat mevrouw vertelt, uitsluitend verzinsel is van haar zieke fantasie.’

‘Zoals u het zegt... klinkt het wel een beetje anders,’ bekende de schoenmaker.

‘Hij heeft Mieke aangerand,’ hield Ambrosius vol.

‘Aangerand? Wat is aanranden?’ vroeg mijnheer pastoor.

Hij herinnerde zich, dat mejuffrouw Prospera van der Kuil, toen zij ontslag nam, had beweerd, dat het ‘hoofd van school’ meermalen, in een hoekje van de klas, achter de deur met haar had staan vrijen. Wanneer deze snoeperijen in schoolverband bij het bestuur bekend waren geweest, zou het niet prettig voor hem hebben uitgezien.

‘Had je het gevoel dat je werd aangerand?’ vroeg mijnheer pastoor aan Mieke.

‘Ik weet het niet,’ snikte het blondje. ‘Ik weet niets meer.’

‘Het lijkt mij erg onwaarschijnlijk,’ gaf pastoor Klabbers als zijn mening te kennen. ‘Als dit de burgemeester zijn bedoeling was geweest, had hij wel een andere plaats uitgezocht. Ik denk dat het meer een soort opwelling is geweest. De handeling is daarom niet goed te keuren, maar in een normale situatie zou het voorval wellicht weinig of geen betekenis hebben gehad.’

‘Heeft het geen betekenis als die kerel haar overvalt?’

‘Gebruik toch-niet zo'n lelijke woorden, Ambrosius,’ berispte pastoor Klabbers het schoolhoofd. ‘Ik zou de mannen niet willen tellen, die zonder kwade bedoelingen een

meisje zoenen. Dit is zo menselijk begrijpelijk. De burgemeester heeft Mieke niet willen aanranden en niet willen overvallen. Het is, zoals ik zei, een plotselinge opwelling geweest...'

'Dan zou het anders zijn dan wij dachten,' bekende vader schoenmaker. 'Weet u zeker, dat de burgemeester niet naar andere vrouwen gaat?'

'Daar verwed ik mijn hoofd voor.'

'En die blauwe plek dan,' begon Ambrosius weer.

'Daar kunnen honderd en een oorzaken voor zijn. Ik heb in mijn leven al heel wat blauwe plekken gehad. Het kan zijn, dat men ergens tegen stoot, of... het is niet uitgesloten, dat mevrouw ze zelf heeft aangebracht.'

'Ze is er in staat voor,' zei Mieke nu ook.

'Dan zijn we op de goede weg,' besloot pastoor Klabbers.

Aan moeder vroeg hij: 'Mag ik nu een lekker kopje koffie van u hebben? Dan kunnen we verder overleggen.'

'Neemt u mij niet kwalijk,' verontschuldigde zich de vrouw. Er werd gebeld.

'Wie zou dat nog zijn?'

'Ik ga wel even,' zei moeder en verliet de kamer.

'In een zaak staat de bel nooit stil. Wij hebben geen achturige werkdag,' zei vader schoenmaker tegen mijnheer pastoor.

'Ge hebt uw zelfstandigheid en dat is wat waard,' antwoordde pastoor Klabbers. 'Ik vind schoenmaker een mooi vak. In mijn jeugd ging ik altijd bij de oude Driek in ons dorp kijken. Hij werkte nog met de spanriem.'

'Dat doe ik ook,' zei vader. 'Ik ben nog een ouderwetse.'

Moeder kwam de kamer weer in. Ze deed nerveus. 'Wie was het?'

'De burgemeester.'

'De...'

Ambrosius sprong op.

‘Waar is hij?’

‘Weg. Hij wilde jou spreken,’ gebaarde ze naar vader. ‘Toen ik zei dat mijnheer pastoor hier was, wilde hij niet naar binnen komen. Hij komt morgen terug.’

‘Het is toch een heer, nietwaar?’ glorieerde pastoor Klabbers.

‘Wat je heer noemt,’ schimpte Ambrosius. ‘Hij wil zich natuurlijk komen schoonpraten.’

‘Wat hij wil, weet ik niet,’ richtte de pastoor zich weer tot de meester. ‘En ik denk, dat jij dat ook niet weet. Wij mogen iemand niet, louter op veronderstellingen, beoordelen. Ik vind het kranig van hem dat hij naar vader komt. Dat doet alleen een gentleman.’

‘Dalik wordt hij nog heilig verklaard.’

‘Je moet niet blijven intrigeren, Ambrosius. Ik heb zo'n idee, dat je het hele gezin hier op stang hebt gejaagd. Het is jammer dat ik vandaag weg ben geweest.’

‘Ik geloof ook dat, alles bij elkaar genomen, het geval niet zo ernstig is als wij dachten,’ hielp de schoenmaker mijnheer pastoor. ‘Een man kan een fout maken.’

‘Ieder mens maakt fouten en heeft gebreken,’ zei mijnheer pastoor. ‘Ook pastoors lijden aan dit euvel. Wij moeten daarom een beetje clement zijn tegenover anderen.’

‘Ik ga nooit meer terug,’ huilde Mieke weer. ‘Morgen vertrek ik naar de stad.’

‘Dat moet je zeker niet doen. Het is nergens voor nodig.’

‘Wat dan? In de momentele situatie kan ze niet meer naar het kasteel gaan.’

Er schoot een plan door het hoofd van mijnheer pastoor. Direkt kwam hij ermee op de proppen.

‘Ik weet een oplossing,’ zei hij. ‘Mijn zuster Lena is ook niet meer van de jongste. Zij kan in de eerstkomende maanden best wat hulp gebruiken. Wat dunkt u?’

‘Ja,’ aarzelde moeder, ‘maar de mensen...’

‘De mensen blijven praten. Dat hebben ze vandaag gedaan en dat doen te tot in der eeuwigheid. Wij moeten hun het bewijs leveren, dat het niet waar is wat er wordt geroddeld.’

‘Wat denk jij ervan Mieke?’ vroeg vader.

‘Zal ik?’ vroeg het bloempje op haar beurt aan Ambrosius.

‘Misschien is dit het beste,’ gaf deze met een somber gezicht toe.

Aan mijnheer pastoor vroeg hij: ‘Maar 's avonds is ze toch vrij?’

‘Maak je geen zorgen,’ lachte de herder. ‘Ze heeft bij mij dezelfde vrijheden als op het kasteel.’

Aldus werd beklonken.

‘Ik zou de tafel nu maar eer aan doen,’ adviseerde mijnheer pastoor opstaande. ‘Geen zorgen voor morgen. Als de burgemeester met vader heeft gesproken, zal veel opgeklaard worden. Mannen begrijpen mannen...’

Bij het naar huis gaan passeerde hij het kasteellaantje en dankte de Heer dat de engel met het vlammend zwaard hem tegen had gehouden. Anders was hij met zijn blote hoofd in een bijenkorf beland...

Het was in de mis, zondags na deze storm in een glas water, dat de in het begin van dit verhaal gesignaleerde rattenplaag in de adellijke kerkbank, het edelachtbaar echtpaar trillende knieën bezorgde. Hoe de ratten erin waren gekomen, is nooit bekend geworden. Mevrouw was de geelzucht nabij. Tijdens de preek zag zij plotseling in de hoek van de bank twee zwarte kraaloogjes schitteren. Met ingehouden adem keek zij ontzet naar de diertjes. Er kwam beweging in de bange rattenlichamen. Er kwam eveneens beweging in mevrouw. Met een vreselijke schreeuw klom ze, via de knielbank, op de zitplank. De burgemeester sprong recht en riep gesmoord:

‘Eulalia, wat doe je. Wees stil!...’

‘Daar,’ schreeuwde ze, ‘daar,’ en wees met trillende hand naar de langstaarten.

De edelachtbare zag de diertjes, klom ook op de bank, maar schreeuwde niet.

Pastoor Klabbers keek ontstemd vanaf de preekstoel naar het tafereel. Kreeg mevrouw een aanval?

Halzen rekten. Gestommel en gemompel vulden de gewijde ruimte. Vragende gezichten waren op de bank gericht.

‘Ratten,’ schreeuwde mevrouw, ‘ratten!’

Ze had haar rokken tot boven de kuisheidsgrens getrokken. Men zag haar knieën en ongedekte dijen beven en trillen.

Een jonge boer kwam naar de bank en trok de deur open. Met een geoefende greep pakte hij een rat bij haar nekvel. De ander vluchtte weg door het middenschip en zocht haar heil in de biechtstoel. De boerenzoon bracht het schreeuwende ondier naar buiten. De kerkbezoekers amuseerden zich als bij een kluchtspel. Wat een heibel voor een paar onnozele ratten...

Mevrouw liet haar rokken zakken en zakte daarna zelf op de zitting van de bank. Ze was volkomen buiten zichzelf. De burgemeester zocht in haar handtas en vond een flesje reukwater. Hij besprenkelde zijn eigen zakdoek ermee en hield deze onder haar neus.

‘Rustig maar,’ zei hij. ‘Rustig, ze zijn weg.’

Mevrouws boezem hijgde. Eerst met korte hikken en daarna met lange inhaal- en uitlaatgeluiden begon ze te sniksnakken.

Pastoor Klabbers wilde zijn preek hervatten. De aandacht was echter verre van aandachtig. ‘Mensen kunnen als ratten zijn. Ze knagen aan de eer en de goede naam van hun medemensen!’ riep hij daarom met stemverheffing. Deze toepasselijke kastijding maakte de gewenste indruk. Een stilte volgde. Zou de pastoor... De mensen verwachtten onthullingen. Mieke was niet voor niets bij hem in dienst

gekomen. Maar in plaats van zijn toorn de vrije loop te laten, zei pastoor Klabbers: ‘Wij zullen het voor vandaag hierbij laten. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen...’

‘Die verdomde ratten,’ zei de burgemeester bij het verlaten van de kerk tegen de boerenkerkmeester Verstegen. ‘Hoe komen die krengen in de bank?’

Verstegen haalde zijn zware schouders op.

‘Het is de moeite niet waard,’ antwoordde hij. ‘U is geen stal gewend. Ik zal u een, paar koppels brengen. Ratten horen op een kasteel.’

‘Dank je,’ razelde het gemeentehoofd. ‘Ik hou niet van die viezigheid...’

Dat ratten op een kasteel thuishoren, werd hem ook door zijn eega duidelijk gemaakt. Ze kunnen wonderen doen. Zelfs denkbeeldige ratten kunnen dat...

De burgervader zat op de avond van de gedenkwaardige zondag in een fauteuil te lezen. De gehele dag was mevrouw opvallend veel in zijn nabijheid gebleven. Als ze naar de keuken moest, was ze in een ommezien weer terug. Haar ogen richtte ze voortdurend naar boeken en onder kasten. Aan tafel hield ze haar knieën opgetrokken. De geschokte ziel leefde kennelijk in een vreselijke rattenangst. Ze zei dit echter niet, omdat zij haar heer gemaal een bekentenis van haar hulpbehoevendheid vooralsnog niet gunde. Eensklaps bezweek zij.

Zoals gezegd, de burgemeester zat in een boek te lezen. Toen gebeurde het. Met een smak, oftewel plof, plofte mevrouw met haar volle gewicht op hem neer, alles omklemmend wat er te omklemmen viel. Het onverwachte van deze plofaanval op de niets vermoedende gemeentevader had tot gevolg, dat het knokencarillon van zijne edelachtbaarheid volledig onder Eulalia's vleesmassa werd

bedolven. De ongelukkige stootblok voelde zijn skelet kraken. Van de weeromstuit begon hij zich, met alle kracht die in hem was, onder de massa uit te werken.

‘Eulalia, wat doe je? Je verplettert me, ik krijg geen lucht...’ Toen hij zich eindelijk onder de massa had uitgewrongen, hoorde hij zijn vrouw jiemeren:

‘Onder de kast. Ik heb haar staart gezien. O, een rat, red me!’

‘Je bent gek,’ kreunde hij. ‘Ik had kunnen stikken. Er kunnen hier geen ratten zijn.’

Moeizaam richtte hij zich op en betastte zijn ribben. Mevrouw bleef op haar knieën in de fauteuil zitten jammeren. ‘Ik heb haar gezien. Haar staart...’

‘Waar? Waar heb je haar gezien?’

‘Daar, onder de kast.’

‘Dan zal ze deze snoodheid met de dood moeten bekopen,’ verkondigde het gemeentehoofd en beende, half kreupel, de kamer uit.

‘Nee!’ schreeuwde mevrouw. ‘Ga niet weg. Laat me niet alleen.’

‘Ik ben zo terug.’

Hij kwam terug, in het bezit van een bergstok met een ijzeren punt.

‘Voorzichtig,’ kreet mevrouw, ‘ratten springen je naar je keel!’

‘Ik geef haar geen kans om te springen,’ riep het gemeentehoofd, de stok vervaarlijk rondzwaaiend.

‘Kom te voorschijn kreng. Of durf je niet? Dan zal ik je dwingen.’

De stok voor zich uit houdend, rammelde hij ermee tegen de onderkant van de kast. Er verscheen echter geen rat.

Mevrouw klappertandde, terwijl haar gemaal hoe langer hoe meer moed kreeg. Hij ging zelfs geknield op de grond zitten. Met zijn hoofd ter aarde gebogen keek hij in het rond.

Daar kroop een kakkerlak. Zou Eulalia dit onschuldige beestje voor een rattestaart hebben aangezien?

'Hahaha,' lachte het burgerlijk hoofd, moeizaam opstaande. 'Een aardige rattestaart. Het is een gewoon kakkerlakje. Kom maar gerust uit de stoel. Er is niets aan de hand.'

Om zijn bewering kracht bij te zetten, bukte hij zich wederom en graaide met zijn blote hand onder de kast.

'Hier, zie je, niets. Ik wist wel dat het verbeelding van je was. Ratten komen alleen daar waar ze voer vinden. In stallen en zo.'

Eulalia kwam voorzichtig uit de stoel.

'Ik meende... ik zag... rilde ze. 'Hoe kwamen ze dan vanmorgen in de bank?'

'Dat zal ik Lelieveld laten uitzoeken. Als de dader wordt ontdekt, krijgt hij levenslang...'

Ze bleven elkaar de verdere avond aanhankelijk. Op de slaapkamer vroeg Eulalia met een benepen stem, of hij haar even wilde helpen. Met vereende krachten schoven ze de bedden weer naast elkaar. Deze inspanning was eigenlijk overbodig. De burgemeesterlijke eega perste zich op haar gemaals beddehelft, die deze intieme toenadering niet onberoerd liet. Hij nestelde zich zalig in de zaligheid der zaligheden...

21

Het leven ging met de regelmaat van het klokkegetik verder. De rattengeschiedenis werd verleden tijd. Ook de roddelarij omtrent Mieke en haar edelachtbare werkgever was afgezwakt. Op het kasteel had een vreemde dienstbode de

plaats van het ‘lelietje-van-dalen’ ingenomen. De schoenmakersdochter deed haar werk op de pastorie. Ze deed het tot tevredenheid van Lena, die, na eerst terughoudend ten aanzien van haar te zijn geweest, het meisje hoe langer hoe meer waardeerde. 's Avonds stond Ambrosius verlangend op zijn liefje te wachten.

Mijnheer pastoor hield zijn zenuwen bewonderenswaardig in bedwang. De verstandhouding met zijn parochianen was hartelijk en waarderend geworden. Pastoor Klabbers speelde het schaakspel met wijsheid en overleg. In plaats van met de voorzittershamer te zwaaien, trachtte hij degenen, die hij voor een bepaald karretje wilde spannen, voor zich te winnen en liet hen dan op eigen kracht de vracht verder trekken. Hierdoor beloofde onder meer een door de Katholieke Aktie gepropageerde ouderweek een grandioos sukses te worden.

Meester Ambrosius lachte in zijn vuistje.

‘Zie je wel,’ zei hij tegen Mieke. ‘Ik heb het mijnheer pastoor tot in den treure voorgehouden. Men moet bij de bron beginnen.’

Alle organisaties hadden zich ingezet. Ze zouden mijnheer pastoor eens wat laten zien. De verenigingsbijeenkomsten werden uitgesteld. Zelfs de repetitie van de fanfare ‘Kunst naar krachten’ was afgelast. Iedereen kwam een week lang naar de spreekbeurten luisteren. De parochie was een en al ouderweek. Zelfs Suske was aanwezig. Ook de burgemeester met zijn ingeregen echtgenote hadden geen avond overgeslagen. Er was een heerlijke harmonie gegroeid. Alleen de breuk tussen zijneerwaarde en het burgerlijk hoofd was nog niet hersteld. Dat was de enige kink in de kabel. Het verwonderde de pastoor wel, dat, althans ogenschijnlijk, sedert de bespottelijke komedie in de hoogmis, het echtpaar blijmoediger door het leven stapte...

In de adventstijd gebeurde het.

Na zijn middagdutje te hebben genoten, ging pastoor Klabbers gewoontegetrouw naar de kerk om de kruisweg te bidden. Tot zijn niet geringe verbazing zag hij twee mensen bij zijn biechtstoel zitten. Het waren zijn edelachtbaarheid en deszelfs wederhelft. ‘Waarom zouden ze? Ze waren toch biechtklanten bij de Franciskanen.’

Beiden zaten, ieder op een stoeltje, terzijde naast een deurtje van de biechtstoel. Hun aspiratie was duidelijk. Maar waarom? En op dit uur van de dag? Ze kenden zeker zijn kruisweg-bidgewoonte.

‘Niet denken,’ kapittelde mijnheer pastoor zichzelf. ‘Biechtelingen zijn biechtelingen. Wier zonden gij zult vergeven, hun zijn ze vergeven. Daar wordt niet over gepraat, niet over gedacht....’

Resoluut ging hij linea recta naar zijn biechtstoel. Met een zwaai gooide hij de stola om zijn hals, haalde diep adem en schoof de plank weg voor het traliewerk, aan de kant waar de burgemeester zat op te halen en te slikken.

‘Dominis sit in cordo tuo...’

‘De Heer moge zijn in uw hart en op uw lippen, opdat gij al uw zonden op de juiste wijze moogt belijden...’

De burgemeester begon: ‘Ik belijd voor de almachtige God en voor u vader, dat ik gezondigd heb met woorden, gedachten en daden...’

Verder kwam er alleen nog hoesten, kuchen, ophalen en slikken. Het zat de rouwmoedige zondaar blijkbaar niet lekker.

‘Met woorden, gedachten en daden,’ herhaalde de penitent nog eens.

Pastoor Klabbers voelde, dat hij een beetje moest helpen.

‘Alzo,’ zei hij, ‘mijn zoon, met woorden...’

‘Het is niet onder woorden te brengen,’ perste de zoon uit zijn keel. ‘Ik heb gevloekt, gesakkerd, verwijten gemaakt.

Ik ben onredelijk geweest...'

'Goed mijn zoon. En de gedachten?'

'In gedachten heb ik... eh... ik heb een tijd... een tijd lang een meisje... eh... Ik heb haar in gedachten... gezoend en haar, in gedachten, mee naar bed genomen.'

'Bewust of onbewust?'

'Soms bewust.'

'Hebt ge bewust in gedachten met dit meisje bepaalde handelingen gepleegd?'

'Zo ver is het nooit gekomen. Er gebeurde altijd wel iets... hoe zal ik zeggen... dat het verhinderde.'

'Bewust dus geen handelingen?'

'Eénmaal. Ik heb dat meisje niet in gedachten, eh, maar in feite eenmaal in mijn armen genomen, althans willen nemen.'

'Waarom?'

'U bedoelt?'

'Waarom in uw armen genomen?'

'Om... ze was... het gebeurde impulsief... ik raakte van de kook...'

'Speelde een disharmonie tussen gevoel en verstand u parten?'

De rouwmoedige zondaar stelde een wedervraag.

'Is het, onder welke omstandigheden dan ook, een getrouwde man geoorloofd een jong meisje te zoenen?'

'Waarom niet. Er zijn zoveel omstandigheden aan te voeren, waarbij een zoen geven normaal kan zijn. De intentie bepaalt de schuld.'

'Bij mij was het een verlangen... eh... mijn fantasie... verstandelijk had ik het niet moeten doen. Ik heb de vader van het meisje mijn excuses aangeboden. Hij begreep mij.' 'Beheersing is een deugd mijn zoon, die een kristen te allen tijde moet betrachten. Maar goed. Ik zal alle tekortkomingen, zonden en fouten van het hele leven insluiten.'

‘Ik ben ontrouw aan mijn vrouw geweest.’

‘Heeft zij dit gezegd?’

‘Ze heeft mij vergeven.’

‘Mijn zoon, u hebt herhaaldelijk bewezen, zelfs in de moeilijkste tijden trouw te zijn.’

‘Zoals ik zei... mijn fantasie... bewust wilde ik geen overspel plegen.’

‘Eerst als u, willens en wetens, uw fantasie verwerkelijkt, dus met opzet ontrouw wordt, kan van overspel sprake zijn.’

‘Dat is mijn bedoeling nooit geweest.’

‘Uw daad was meer een bewijs van sympathie?’

‘Toch wel iets meer.’

‘Nogmaals, de intentie bepaalt de schuld.’

‘Dan ben ik schuldig.’

De biechtvader begon aan het eindsermoen. Hij hield de zondaar voor, altijd de liefde te betrachten. De liefde is het veilige baken in ons leven. Zij is de zekerste richtsnoer voor ons handelen. Als wij ons, door egoïsme of slapte, mochten vergissen, dan is er Gods barmhartigheid, die altijd vergeeft als we Hem erom vragen.’

‘Ehum,’ deed de burgemeester. ‘Ehum. Ik zou nog iets vergeten.’

‘En dat is?’

‘De brief, u weet wel, aan het Bisdom. Die heb ik opgesteld.’

‘Ten derde male, ook hier bepaalt de intentie de schuld.’

‘Ik meende eerlijk, dat u hier niet op uw plaats was.’

‘Dan zullen wij de penitentie bepalen. Ik kan u wat Onze Vaders en Weesgegroeten opleggen. Ik wil u echter een voorstel doen. Wat dunkt u, als ik als boetedoening de grafelijke bank uit de kerk liet verwijderen?’

‘Gelukkig,’ baritonde de kasteelbewoner hartgrondig.

‘Afgesproken,’ zei de pastoor. ‘Bid nu een oefening van berouw...’

De boeteling bromde de ‘oefening’, terwijl pastoor Klab-

bers zegende: ‘Passio Domini nostri...’

‘Het lijden van onze Heer Jezus Christus en de verdiensten van de heilige Maria, altijd Maagd, en alle heiligen, en alles wat u aan goeds gedaan hebt en aan moeilijke dingen verdragen hebt, dit alles zij u tot vergiffenis van de zonden...’

‘Ego te absolvo... Ga in vrede.’

Daarna kwam aan de andere kant mevrouw voor het loket. Ze huilde tranen van berouw om de bedrevenheden haars harten. Haar man verdiende een medalje voor trouw en toewijding. Hij had manmoedig haar nukken, grillen en temptaties doorstaan. Ze had meer spijt dan haren op haar hoofd om haar doldriestigheden en beloofde in het vervolg een goede vrouw voor hem te zijn. Ze beloofde dit heilig.

Pastoor Klabbers luisterde zonder haar te onderbreken, naar de kastijding, die de eerste dame der gemeente zich toebracht.

Na een uitvoerige beschuldiging van haarzelve, eindigde ze met:

‘Het was... ik weet niet... het zat IN me...’

‘Ik zal alles van het hele leven insluiten,’ zei de herder, ‘dan kunt u weer van voren afaan beginnen... ik bedoel... met een schone lei uw heer gemaal liefdevol bejegenen.’

‘Dat doe ik beslist,’ beloofde mevrouw.

Na een vermaan en opgave der penitentie hief pastoor Klabbers zijn hand omhoog: ‘Ego te absolvo...’

Mevrouw verliet het zweethokje. De aan haar opgelegde gebedloze penitentie had ook zij aanvaard. ‘Naar welke specialist zal ik gaan,’ prakkezeerde ze. ‘Als ik me voor... voor zo iets laat onderzoeken, dan moet het een knappe zijn... minstens een professor...’

Toen beide biechtelingen de kerk verlieten, hielden ze elkaar stevig onder de arm.

‘Dat hebben we gehad,’ zei hij.

‘Het is voorbij,’ zei zij.

Pastoor Klabbers liep van statie naar statie. Nog nooit had hij de kruisweg zo verstrooid gebeden. De gezichten der biechtelingen zag hij in de schilderijen tegen de muur. In Simon van Cyrene zag hij de burgemeester en in Maria Magdalena het gelaat van de rouwmoedige kasteelvrouwe.

'Weg gedachten,' gebood de pastoor. 'De biecht is voorbij... voorbij... Die wenende vrouw daar... wég...'

'Ik ga een luchtje scheppen,' besloot de herder, 'anders raak ik dat gedaas nooit kwijt. De echtelieden hebben zich in boetvaardigheid vermorzeld. De zwarte bladzijde is omgeslagen. Ze hebben zich vernederd door bij mij hun schuld te belijden.'

Een diep respekt doorhuiverde de biechtvader bij de overweging van deze heldhaftigheid...

Pastoor Klabbers kon niet weten dat de rattenzondag een volledige ommekeer in het burgemeesterlijk gezin had teweeg gebracht. De angst voor het vieze gedierte had mevrouw nog dagenlang kippevel bezorgd. Haar man gedroeg zich stoer en onvervaard. Hij beende, tot haar geruststelling, regelmatig door het kasteel, van de kelder tot de zolder. Ze voelde zich veilig in zijn tegenwoordigheid, terwijl hij zich bevrijd voelde van een onmenselijke druk. Hun religieus gevoel kreeg hun ten slotte zodanig te pakken, dat ze zich op een avond voornamen, om bij pastoor Klabbers het witte kleed van de nieuwe mens te gaan aantrekken. Deze zware boetetocht werd dag na dag uitgesteld, maar uiteindelijk was het ervan gekomen...

Ze liepen nu als 'twee-eenheid in de liefde' door de decembernamiddag. Het was bijna donker. Hij dacht aan de hem opgelegde penitentie en zij aan de hare. Geen van beiden sprak erover...

Ook pastoor Klabbers liep door de decembemamiddag.

'Gods wegen zijn ondoorgrondelijk,' peinsde hij. 'Wie had

kunnen denken, dat zich in enkele weken zo'n formidabele omwenteling ten goede zou voltrekken. De Baas hierboven regiseert het mensenspel op het schouwtoneel van de wereld met vaste hand. Mits de mensen van goede wil zijn, komt alles onder Zijn leiding op zijn pootjes terecht.'

En toch... tóch zou pastoor Klabbers graag de oorzaak van de omwenteling in het burgemeesterlijk gezin kennen...

Hij hoefde niet lang te wachten. Dezelfde avond nog werd een tipje van de sluier voor hem opgelicht. Hij zat aan zijn bureau het ontwerp voor de preek van komende zondag te maken, toen een telefoontje van de burgervader kwam, die hem vroeg om een uurtje te komen buurten. Hij zou hem met de wagen komen ophalen.

'Dat is niet nodig,' antwoordde de pastoor. 'Binnen tien minuten ben ik bij u...'

Lenig voor zijn doen stapte hij over de dorpsweg en sloeg het kasteellaantje in. De burgemeester stond, met een sjerp om zijn langgerekte hals geslagen, op het bordes te wachten en verwelkomde hem op hartelijke wijze...

Ze zaten gedrieën, in makkelijke stoelen om een tafeltje, waarop drie glazen fonkelende wijn stonden geserveerd, een schaal met toastjes en een kist sigaren.

'Ik zal een glas drinken en ook een sigaar roken,' aksepteerde de pastoor, 'onder voorwaarde, dat u mij, in plaats van af te halen, met de auto naar huis brengt.'

'A la bonheur,' prees de burgerlijke overheid zijneerwaarde. 'Een glas wijn is de beste remedie voor een lang leven.'

'Lang zullen we dan leven,' zei mijnheer pastoor en hief zijn glas omhoog.

Ze dronken. De pastoor dronk alsof de wijn limonade was. De burgemeester slurpte als een volleerd fijnproever en mevrouw nipte aan haar glas.

'De avonden beginnen binnenkort weer te lengen,' begon pastoor Klabbers, in een poging het gesprek op gang te

krijgen. ‘De donkere dagen duren lang, maar het licht wint het altijd van de duisternis. Het licht van het nieuwe leven...’ ‘Het zonnelicht is de levenskracht van de natuur en van de mens,’ overnam de burgervader de ontboezeming van mijnheer pastoor. ‘Alhoewel, de lange winteravonden, nietwaar Eulalia, hebben ook hun bekoring. Er zijn vele mogelijkheden...’

‘U heeft nog geen televisietoestel, zie ik,’ onderbrak op zijn beurt pastoor Klabbers zijn gastheer. ‘Kasteelbewoners moeten zo'n kijkkast toch hebben. Het is goed voor de algemene ontwikkeling en het geeft verzet.’

Mevrouw bloosde en keek naar haar gemaal. Deze keek de pastoor verbluft aan. Was de televisie dan niet het kijkkastje van de duivel?

‘Meent u dat?’ vroeg hij.

‘Jazeker meen ik dat,’ beaamde zijneerwaarde. ‘Ik denk er hard over, om zelf ook zo'n ding aan te schaffen. Al was het alleen maar om mijn zuster wat afleiding te bezorgen. Wij moeten met de tijd meegaan. Vindt u niet?’

‘Vinden...’ aarzelde het gemeentehoofd. ‘De avonden... ik meen... behalve het gevaar... de rust, ziet u. Ik lees graag. Wat dat betreft heb ik zelfs een ontdekking gedaan. Vroeger las ik praktisch uitsluitend romans. De laatste tijd... nietwaar Eulalia...’

Eulalia knikte bevestigend.

‘De laatste tijd,’ vervolgde de burgemeester, ‘ben ik meer in het religieuze genre aan het neuzen.’

‘Dat moet dan een diepgaand neusonderzoek zijn,’ dacht pastoor Klabbers, ‘met zo'n neus van een neus.’

‘Het is begonnen met enkele heiligenlevens,’ onthulde het gemeentehoofd. ‘Ik werd er door gefascineerd. Franciscus van Assisië en zo. Momenteel verslind ik de bijbel en maak studie van tijd, levenswijze, zeden en gewoonten der oosterse volkeren ten tijde van Abraham, Isaak en Jakob. Het

is machtig interessant.'

Het was nu de beurt van pastoor Klabbers om zijn gastheer verbluft aan te staren. Het werd hem duidelijk, dat het echtpaar zich, in hun bekeringsijver, in een soort ingemetselde situatie had gemanoevreerd. Was dit gezond? Volgden zij hun werkelijke aard? De ommezwaai van uitbundig levensgenieter naar een heilige verstorvenheid, had zich toch wat te abrupt voltrokken, meende de herder. Met de beste bedoelingen bezield, trachtte hij de kasteelbewoners een reëlere visie op de houding van de kristen in deze tijd bij te brengen. Hij dronk zijn derde glas leeg en bezwoer: 'De aarde en de aanwezige krachten in het heelal moeten wij, voor zover dit in ons vermogen is, trachten te beheersen. Dat is onze opdracht. Verstand en wil dienen hierbij het goede te betrachten. Dan zal de overwinning van de geest ervoor zorgen, dat het koren brood wordt en het kaf verdwarrelt in de wind.'

Hij had geen sukses. De echtelieden konden de gevaarlijke klimpartij tegen de rotsen van de moderne levensvernieuwing vooralsnog niet waarderen.

Pastoor Klabbers werd er balorig van. Driftig verhief hij zich uit zijn fauteuil en met geheven armen riep hij: 'Heiligen zijn er om te bewonderen. Niet om na te volgen. Eenieder moet op zijn eigen wijze heilig worden. Abraham, Isaak en Jakob leefden duizenden jaren geleden. Wij leven NU. Wat doen wij NU. Daar gaat het om. Wij bezitten de waarheid. Wij mogen ons niet opsluiten, maar moeten uitgaan langs de wegen. In de ene hand de fakkel en in de andere het zwaard. Op ter overwinning.'

De burgemeester keek naar Eulalia en Eulalia keek naar hem.

De pastoor viel terug in zijn fauteuil.

'Schenk nog eens in,' verzocht hij.

'Zoudt u het wel doen?'

‘Waarom niet?’

‘Goed, als u wilt.’

‘Ik voel me alsof ik in Oostenrijk ben. Daar moet u ook eens heengaan. U zult er geen spijt van hebben. Ongelooflijk mooi land en heerlijk bier.’

Ze geloofden het beiden maar half.

‘Ik heb een plan,’ draafde de herder verder. ‘Ik heb ermee gewacht totdat... eh... totdat onze verstandhouding weer de goede basis voor samenwerking tot grondslag had. Volgende zomer ga ik het patronaat laten verbouwen en er een kultuurcentrum van maken. Wij gaan dan goede films, goede toneelstukken, goede dansfestijnen, in een woord, alles wat goed is, gaan we dan de volkeren aanbieden. Een positieve aktie van de geest, tegen de liederlijke uitwassen van de verdorven wereld. Wat denkt u hiervan?’

‘Prachtig plan,’ verzekerde de burgemeester, ‘nietwaar Eulalia?’

‘Heel erg prachtig,’ verzekerde zij.

‘Dat is dan prachtig,’ glorieerde de pastoor. ‘Dan zal ik in één adem mijn verzoek tot u richten. Mag ik?’

‘Zegt u het maar.’

‘Ik wilde u vragen, om voorzitter van het stichtingskomité te worden. U bent de enige objektieve persoonlijkheid in de gemeenschap. De anderen zijn vertegenwoordigers van organisaties en verenigingen. Het kultureel centrum moet de organisaties organiseren. Zo heb ik het me voorgesteld.’

‘En u?’ vroeg het gemeentehoofd. ‘Wat wordt u?’

‘Geestelijk adviseur,’ grijnslachte pastoor Klabbers. ‘Ik doe, door te laten doen. Dat heb ik door de ervaring geleerd. Snapt u?’

‘Het begint me te dagen...’

‘Kan ik op u rekenen?’

‘Mag ik het in beraad houden?’

‘Hoe lang?’

‘Een week.’

‘Afgesproken. En nu ga ik opstappen.’

Lachend drukte pastoor Klabbers mevrouw Eulalia de hand.

‘Bedankt,’ zei hij, ‘voor deze avond. En voor nog veel meer. U hebt een zware steen van mijn hart genomen. Leef in vrede. Ad multos annos.’

Mevrouw snoot...

In de auto bezwoer de herder zijn edelachtbaarheid, dat het kultureel centrum de tweede kerk van de parochie zou worden. ‘Een bolwerk van kristelijke vernieuwing, waar de gelovigen op verantwoorde wijze de weldaad van een gezonde, geestelijke ontspanning zullen genieten.’

‘U is een stuk anders geworden dan vroeger,’ stelde het gemeentehoofd vast.

‘O, nee, niet anders,’ lachte de pastoor. ‘Dat wil zeggen, wél anders, maar anders dan anders, haha.’

‘Het wordt tijd dat u in bed komt.’

‘Daar kunt u gelijk in hebben. Maar voordat ik mij ter ruste begeef, moet u me toch nog vertellen, hoe het gekomen is dat het tussen u en uw vrouw... ik bedoel...’

‘Ik weet wat u bedoelt...’

De auto stond stil voor de pastorie.

‘En?’ vroeg de herder.

‘Dat vertel ik u een andere keer. In ieder geval is het in de kerk begonnen.’

‘In de kerk? Zo, zo, dat is merkwaardig.’

Pastoor Klabbers voelde zich plotseling nuchter worden.

‘In de kerk,’ herhaalde hij en vervolgde: ‘Er gebeuren nog wonderen, burgemeester. Als we de kerk trouw blijven, beloont de hemel ons duizendvoudig. U hoeft mij verder niets te vertellen. De kerk is diskreet. Welbedankt en de goede nacht.’

‘Slaap lekker.’

‘Daar zal het niet aan mankeren...’

Daar mankeerde het inderdaad niet aan. Als een blok viel pastoor Klabbers in bed. ‘De hemel is dichter bij ons dan we denken,’ was zijn laatste overpeinzing...

Toen Lena hem voor de vroegmis wekte, moest ze viermaal op de deur bonzen voordat ze antwoord kreeg...

22

‘Tetteretterettetteretet,’ tetterden de pistons van de fanfare ‘Kunst naar krachten’ boven het andere koper uit. De muziek had het effekt van een wekroep. Van heinde en verre spoedden mensen zich naar het huis van de schoenmaker, waarheen de fanfare marcheerde. Voorop, achter de vaandeldrager, liep het bestuur, met in hun midden de burgemeester in vol ornaat. Achter de muzikanten dansten de kinderen. De burgemeester groette links en rechts. Het gebeurde niet dikwijls, dat hij op deze wijze aan zijn ere-voorzitterschap van het muziekgezelschap uitdrukking gaf. Het feestelijk vertoon betrof dan ook een uitzonderlijke gebeurtenis. In de stralende morgen van deze lentedag had de onder-voorzitter van ‘Kunst naar krachten’, met name Ambrosius, zijn ja-woord gegeven aan het liefste bruidje dat ooit als mensenkind was geboren. Mieke was betoverend geweest. Als een met goud omglansde lentekoningin was ze, in een witsatijnen bruidsjurk, aan de arm van haar vader door een haag van bewonderend starende dorpelingen naar de kerkingang gezweefd. De eenvoudige mensen waren erdoor bevangen. De dochters van Verstegen stonden met opengevallen monden op een rijtje te genieten.

Zo zouden zij ook eens...

Bij het betreden van de kerk gaf de koster op het nieuwe orgel een oorverdovend fortissimo ten beste. Na deze inzet speelde hij de Hochzeitsmarsch van Wagner.

De pastoor had het altaar rijk laten versieren. Het leek wel, of een der hoogtijdagen van het kerkelijk jaar werd gevierd. De koperen kandelaars glommen, de bloemen geurden, vanen kleurden en de kaarsenvlammen dansten. In de mooiste kazuifel die de kerk bezat, had pastoor Klabbers de plechtigheid verricht. Er waren tranen aan te pas gekomen. Ook Ambrosius, de stoere, had zijn zakdoek nodig gehad. Maar toen hij met zijn vrouw de kerk verliet, was hij weer de beheerste, de alles trotserende theoreticus...

De pistons tetteretetten de laatste tonen. De trommelaars trommelden de stoet verder tot voor het huis van de schoenmaker. De hele familie, met bruid en bruidegom in hun midden, stond voor de deur. De fanfare speelde: 'Lang zullen ze leven in de gloria'. Daarna las de voorzitter vanaf een papier, dat in zijn hoed lag, een felicitatiespeech voor, die met een nieuw 'Zij leven lang' werd besloten. Het volk klapte in de handen en riep: 'Hoera'. De burgemeester trad naar voren en haalde diep op. Mieke keek met lachende ogen naar haar oude werkgever. Zij had hem allang alles vergeven en vond het zalig, dat hij een toespraak ging houden. Inderdaad wilde het burgerlijk hoofd dit. Maar zoals gewoonlijk bij pakkende ogenblikken, pakte de emotie zijn gemoed dusdanig, dat hij woorden hakkelde en zinnen zonder verband aan elkaar reeg. Zijn toespraak was een onsamenhangende betuiging van blijdschap om de heuglijkheid van deze dag, die heuglijk was, omdat twee jonge mensen in de heilige band van het huwelijk waren geklonken, gesmeed, verbonden...

Moedig schraapte de burgemeester zijn droge keel. Zijn loflied op Mieke en Ambrosius en de schoonheid van de

onverbrekelijke huwelijksgemeenschap scheen finaal te mislukken. Hij ergerde zich om zijn hulpeloosheid. En Mieke lachte. Een allesbevrijdende lach. Dat bracht de oplossing.

'Ja, lach jij maar,' lachte de burgerlijke gezagsdrager. 'En Ambrosius kan ook lachen. En wij allemaal. Allemaal kunnen we lachen. Het is feest. Feest voor jullie en voor ons. Een fiere Adam en een ongeëvenaarde Eva beginnen een nieuw paradijs!' Dat had een der sprekers tijdens de ouderweek gezegd. Wat kon het schelen. 'Omhelst het geluk,' riep de eerste burger uit, 'en weest vruchtbaar. God moge u zegenen.'

Het gebeurde in een flits. Mieke liet de arm van Ambrosius los, zweefde naar de burgemeester en gaf hem een klinkende zoen op zijn wang.

'Hoera, hoera!' riepen de mensen. Iedereer had plezier aan de spontane geste van de bruid. De fanfare zette een knetterende mars in.

De eerste burger stond er even versuft bij, maar herstelde snel van deze reine vergevingsbetuigenis.

'Dat klonk als een klok,' zei een bestuurslid tegen hem.

'Deze zoen van de bruid was een schouderklop uit de hemel,' antwoordde hij.

Ambrosius sprak, mede namens zijn vrouw en de wederzijdse familie, zijn erkentelijkheid uit voor de eer hem aangedaan. Hij beloofde de fanfare met al zijn krachten te blijven dienen en besloot met het aanbieden van een konsumptie, bestaande uit twee potten bier voor bestuur en leden, plus de vaandeldrager...

De stoet zette zich, na een nogmaals gespeeld 'Lang zullen ze leven' weer in beweging, om de potten bij Suske te gaan nuttigen. Op weg naar het verenigingscafé kreeg de burgemeester een lumineuze inval.

'Weet je wat we doen,' zei hij tegen de naast hem marche-

rende bestuursleden. ‘We gaan ook de pastoor een serenade brengen. Hij heeft wel een huldebewijs van ons verdiend.’

‘Wij zijn toch op stap. Het gaat in één moeite door,’ stemden de bestuursleden met het voorstel in.

Pastoor Klabbers wist niet wat hem overkwam, toen het korps voor zijn deur stopte en er tegelijkertijd werd aangebeld. Benieuwd naar de betekenis hiervan, opende hij zelf. Zouden ze hem?... Jawel, daar klonken de koperen jubeltonen hem al in een polkakompositie tegemoet. Geamuseerd keek hij naar de muzikanten en de mensen die om de blazers heen stonden geschaard.

Toen de muziek was uitgeblazen, zwaaide de burgemeester met zijn hoge hoed om stilte. Zonder voorbereiding sprak hij voor de vuist weg.

‘Mijnheer pastoor,’ speechte hij met volle baritonstem. ‘Wij zijn Mieke en Ambrosius gaan feliciteren. Wij menen u in dit verband niet te mogen vergeten. Gij hebt in het leven van deze twee jonge mensen een niet te schatten betekenis gehad. Gij hebt eveneens een niet te schatten betekenis in ons aller leven, in het leven van heel de parochie. Er zijn in het verleden misverstanden geweest. Wij erkennen, dat wij ons toentertijd hebben vergist.’

‘Dat heb ik mij ook,’ onderbrak de pastoor.

‘Goed, gij en wij,’ vervolgde de gemeentevader. ‘Maar toch willen wij u uitdrukkelijk verklaren, dat wij ons geen betere pastoor kunnen wensen. U kunt verzekerd zijn van onze grote waardering en dank voor alles wat gij gedaan hebt en nog zult doen.’

Wederom met zijn hoed zwaaiend, bezegelde hij zijn verknochtheidsverklaring met een ‘Lang leve mijnheer pastoor, hij leve!’

Het volk riep: ‘Hiep hiep hiep hoera.’

‘Dank u wel. Dank u hartelijk,’ was alles wat de pastoor wist

te zeggen.

De burgemeester gaf pastoor Klabbers een hand en fluisterde in zijn oor: ‘Het is nog niet helemaal zeker. Wij rekenen pas twee maanden. Als het een jongen is, krijgt hij uw voornaam.’

‘Ik hoop het van harte,’ fluisterde de pastoor terug.

‘Mijn vrouw heeft het mij verteld. Een pracht penitentie. Maar... eh... u neemt mij niet kwalijk. Ik... wij gaan naar Suske. Ik ben weer de oude.’

‘Gelukkig. Wacht eens even.’

‘Gaat u mee?’

‘Neen, dat niet. Alleen...’

Met zijn getrainde preekstem riep hij tot de muzikanten: ‘Neem er bij Suske ook een voor mijn rekening.’

‘Komt in orde,’ aksepteerde het bestuur enthousiast. ‘Twee voor Ambrosius en een met de pauselijke zegen. De rest betalen we zelf...’

‘Een prachtig volk,’ zei pastoor Klabbers tegen zijn zuster, die achter hem in de gang had gestaan. ‘Ik had me geen betere parochie kunnen wensen.’

‘Wat zei de burgemeester?’ vroeg Lena.

‘Dat het nieuwe leven in de lucht zit,’ antwoordde heerbroer politiek.

‘Moest hij daarvoor fluisteren,’ verwonderde de onbedorven maagd zich.

‘Natuurlijk,’ zei pastoor Klabbers, ‘het nieuwe leven is het ademgefluister der onsterfelijkheid.’